

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΤΕΥΧΟΣ 44ο ΜΑΡΤΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υπτιχος Δημήτριος Κούκκος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Μιχαήλ Γιαννόπουλος
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης
Πχος (Μ) Κων/νος Πολίτης ΠΝ
Σμχος (Ι) Στυλιανός Ζαγκουμίδης
Σμχος (Ι) Αντώνιος Καλμουρτζής
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σμχος (Ι) Μάριος Βλάχος
Αντχος (Μ) Γεώργιος Παπακωνσταντίνου ΠΝ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Α' Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ιωάννης Σταμούλος
Διδάκτωρας Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.,
Ασμχος Νικόλαος Σκουλιδής (Ι) ΠΑ
σπουδαστής 16ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Λγος (ΠΖ) Θεόφιλος Σοφιανίδης,
του 525Μ/ΚΤΠ,
Ασμχος (Δ) Θεόδωρος Άουαντ
σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Υπλγος (ΣΓ) Δημήτριος Αποστολίδης,
Μόνιμη Δύναμη της ΑΔΙΣΠΟ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό "Διακλαδική Επιθεώρηση"
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημήτριου Κούκκου
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Ένα αλλιώτικο καλωσόρισμα στο περιοδικό μας με αναφορές του μεγάλου μας πατέρα της φιλοσοφίας «Σωκράτη»..

Όταν ρωτήσανε τον Σωκράτη να τους δώσει τον ορισμό
του μορφωμένου ανθρώπου,

Δεν ανέφερε τίποτε για την συσσώρευση γνώσεων.

«Η μόρφωση είπτε, είναι θέμα συμπεριφοράς...

Ποιους ανθρώπους λοιπόν θεωρώ μορφωμένους;

1. Πρώτα απ' όλους αυτούς που ελέγχουν δυσάρεστες καταστάσεις,
αντί να ελέγχονται από αυτές...
2. Αυτούς που αντιμετωπίζουν όλα τα γεγονότα με γενναιότητα & λογική..
3. Αυτούς που είναι έντιμοι σε όλες τους τις συνδιαλλαγές..
4. Αυτούς που αντιμετωπίζουν γεγονότα δυσάρεστα
και ανθρώπους αντιπαθείς καλοπροαίρετα..
5. Αυτούς που ελέγχουν τις απολαύσεις τους..
6. Αυτούς που δεν νικήθηκαν από τις ατυχίες & τις αποτυχίες τους..
7. Τελικά αυτούς που δεν έχουν φθαρεί από τις επιτυχίες και την δόξα τους...»

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

.. με αυτόν τον τρόπο τιμώ την αναγνωστική σας διάθεση.
Σας εύχομαι ευχάριστη περιήγηση στις σελίδες που ακολουθούν..

Καλή ανάγνωση

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημήτριος Κούκκος γεννήθηκε στις Σέρρες το 1963 και είναι απόφοιτος της ΣΣΕ (1981-1985). Υπηρέτησε από το 1986 σε διάφορες θέσεις των Μονάδων Πεζικού αλλά και ως εκπαιδευτής στην ΣΣΑΣ. Στην 31 Μ/Κ ΤΑΞ ως επιτελής (1998) και ως Υποδιοικητής (2000-2001) σε Μηχανοκίνητο Τάγμα της Ταξιαρχίας. Στο ΓΕΣ (2001-2005) ως Τχης Τρεχουσών Επιχειρήσεων και ως Επιτελής του Τμήματος Διεθνών - Διασυμμαχικών Υποχρεώσεων του Στρατού συμμετέχοντας σε ομάδες εργασίας για την δημιουργία του NRDC-GR του ελληνικού ευρωπαϊκού Στρατηγείου EU-OHQ στη Λάρισα και στην αναδιοργάνωση της 71 Α/Μ ΤΑΞ σε δύναμη Ολλανδία (2008) ως Τχης συλλογής πληροφοριών. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα στο NRDC-GR (2011) όπου συμμετείχε στην προετοιμασία και αξιολόγηση του για συμμετοχή στην NRF του NATO ως σύνδεσμος των Διοικητών NRDC και JFC Brunssum και το 2012 ως Δντής της Δνσης Σχεδίων (ACOS G5). Ως Υποδιοικητής το 2014 στην 98 ΑΔΤΕ στη Λέσβο και το 2015 στην XII Μ/Κ ΜΠ Έβρου. Το 2016 Δκτής της 34 Μ/Κ ΤΑΞ και το 2017 Δκτής της XII Μ/Κ ΜΠ. Από το Μάρτιο του 2019 είναι Διοικητής της ΑΔΙΣΠΟ.

Είναι απόφοιτος της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (1998), της Διακλαδικής Σχολής Επιτελών Άμυνας (2003) και της ΣΕΘΑ (2012) και κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο στην Εφαρμοσμένη Στρατηγική του Πανεπιστημίου Plymouth. Είναι παντρεμένος και έχει τρεις κόρες.

Περιεχόμενα

Τελετή παραλαβής-παράδοσης Διοικήσεως ΑΔΙΣΠΟ

"Ημερήσια Διαταγή Παραδίδοντος Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ"	1
"Ημερήσια Διαταγή Παραλαμβάνοντος Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ"	5

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Τι γίνεται, ρε, 'κει μέσα: η ανθρώπινη ψυχosύνθεση και δράση στο πεδίο της μάχης" του Ιωάννη Σταμούλου, Διδάκτωρα Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.	8
"Η συμβολή του Διοικητή-Ηγέτη ως καθοριστικός παράγοντας παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού Στρατιωτικής Μονάδας" του Ασρχου Νικολάου Σκουλιδά (Ι) ΠΑ, Σπουδαστή της 16ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ	20
"Η Στρατιωτική Οικογένεια στη Σύγχρονη Κοινωνία" δοκίμιο του Λγού (ΠΖ) Θεόφιλου Σοφιανίδη, που διακρίθηκε σε διαγωνισμό του Γ'ΣΣ, στο πλαίσιο της εκδήλωσης "ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ"	28
"Σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατία. Απειλές για την Ευρώπη και την Ελλάδα και ο διαφαινόμενος ρόλος των ΕΔ της χώρας μας για την αντιμετώπισή της, στα πρότυπα της οργάνωσης στρατών άλλων χωρών" του Ασρχου (Δ) Θεόδωρου Άουαντ, σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ	34
"Η Θουκυδίδεια Παγίδα στις Διεθνείς Σχέσεις: Το παράδειγμα ΗΠΑ - Κίνας" του Υπλγου (ΣΓ) Δημήτριου Αποστολίδη, Μόνιμη Δύναμη της ΑΔΙΣΠΟ	43

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Στρατιωτικό Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων

Παρουσίαση Νέων Εκθεσιακών Χώρων

51

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

60 Αποφοίτηση 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς

62 Επίσκεψη ΥΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

64 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

66 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

67 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ στην ΑΔΙΣΠΟ

68 Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

69 Διεξαγωγή Σχολείων

72 Ημερίδες

78 Εκπαιδευτικά Ταξίδια

84 Η Βιβλιοθήκη μας

86 Καλλιτεχνική Ματιά

88 Απάνθισμα Σοφίας

89 ...για τον ελεύθερο χρόνο

92 Λειτουργία Παιδότοπου

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Τελετή παραλαβής-παράδοσης Διοικήσεως Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

"Ημερήσια Διαταγή Παραδίδοντος Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ
Υποστράτηγου Δημοσθένη Βιτετζάκη"

Αξιωματικοί, Υπαξιωματικοί, Στρατευμένοι και Πολιτικό Προσωπικό της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Με απόφαση της Ιεραρχίας, παραδίδω σήμερα τη διοίκηση της Σχολής, στον Υποστράτηγο Κούκο Δημήτριο και μετατίθεται στη Διεύθυνση Πυροβολικού του Γενικού Επιτελείου Στρατού ως Διευθυντής.

Αισθάνομαι υπερήφανος που τα δύο τελευταία χρόνια είχα την ύψιστη τιμή να διοικήσω την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου. Μια Σχολή διακλαδική, υψηλού επιχειρησιακού-στρατηγικού επιπέδου, με φήμη και κύρος τόσο στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, όσο και στο εξωτερικό.

Μια Σχολή που εκπαιδεύει τους Αξιωματικούς ως διακλαδικούς επιτελείς και τους προετοιμάζει ως διοικητές ανώτερων βαθμίδων και ανώτατης στρατιωτικής ηγεσίας. Μια Σχολή που αποτελεί ένα σημαντικό, εάν όχι το σημαντικότερο βήμα στη σταδιοδρομία κάθε Αξιωματικού.

Με την ανάληψη των καθηκόντων μου το Μάρτιο του 2017, έχοντας ως όραμα την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, έθεσα τους πρωταρχικούς μου στόχους, τους οποίους μαζί με τους συνεργάτες μου υπηρετήσαμε πιστά μέχρι σήμερα.

Στο πλαίσιο αυτό, συνεχίζοντας βέβαια το έργο των άξιων προκατόχων μου, πετύχαμε να υλοποιήσουμε:

- Ενάσκηση χρηστής διοίκησης, με εξαιρετικές ανθρώπινες σχέσεις, αισιοδοξία, χαμόγελο, υψηλή αισθητική και στρατιωτική αγωγή.

- Διεξαγωγή ρεαλιστικής και ποιοτικής εκπαίδευσης και υποβολή προτάσεων για την αναβάθμισή της, με κυριότερη τη σύνταξη μελέτης για την προοπτική της Σχολής το έτος 2030. Ειδικότερα:

Υποβολή της μελέτης σε ΓΕΕΘΑ, για αναβάθμιση της ΑΔΙΣΠΟ σε κεντρικό φορέα παροχής διακλαδικής εκπαίδευσης.

Αναθεώρηση του Γενικού Προγράμματος Εκπαίδευσης, με διεύρυνση του κύκλου των διαλεκτών από τους υπευθύνους Διοικητικής Μέριμνας, Αρχηγούς Σωμάτων Ασφαλείας, προέδρους μεγάλων οργανισμών και εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επανεναρξη εκπαιδευτικών επισκέψεων-ταξιδιών των σπουδαστών, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

- Εμπέδωση περαιτέρω της Διακλαδικότητας.

- Συνέχιση και εμβάθυνση της συνεργασίας με τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της πόλης και κυρίως με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, μέσω του οποίου οι σπουδαστές αποκτούν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στις «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια».

- Αναβάθμιση των σχολείων με διεθνή συμμετοχή, με σκοπό την ανάδειξη του υψηλού επιπέδου της Σχολής και την προβολή της χώρας γενικότερα. Ειδικότερα εδραιώθηκε η συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κολέγιο και αυξήθηκε η οργάνωση και η συνδιοργάνωση σχολείων με αντικείμενα την Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια και την σχεδίαση επιχειρησιακού-στρατηγικού επιπέδου, με τη συμμετοχή 253 σπουδαστών από 27 χώρες της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής.

- Αξιοποίηση των διατριβών των σπουδαστών.

- Αναβάθμιση του περιοδικού διακλαδικής επιθεώρησης, σε ύλη και εξώφυλλο.

- Εξωραϊσμό των εγκαταστάσεων και κινητικότητα όλων των μέσων της Σχολής, παρά τις δύσκολες οικονομικές συγκυρίες, αξιοποιώντας το άριστο τεχνικό προσωπικό μας.

- Αξιοποίηση των χώρων της Σχολής με σκοπό το οικονομικό όφελος της Υπηρεσίας και την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών στο προσωπικό.

Δεδομένου ότι οι γνώσεις ενδεχομένως με την πάροδο του χρόνου να ξεχαστούν, η Σχολή έδωσε ιδιαίτερο βάρος στο τρόπο σκέψης και στη μέθο-

δο αντιμετώπισης των προβλημάτων από τους σπουδαστές και είναι αυτά που στοχεύει να αποκομίζουν και να τους συνοδεύουν μετά την αποφοίτησή τους.

Αγαπητοί σπουδαστές

Συνεχίστε να καταβάλετε κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να ανταποκριθείτε στις απαιτήσεις της Σχολής, έτσι ώστε μετά την αποφοίτησή σας να είστε σε θέση να κατανοείτε το περίπλοκο, αβέβαιο και ταχέως εξελισσόμενο επιχειρησιακό περιβάλλον, να αντιλαμβάνεστε τη φύση των συγκρούσεων, των σύγχρονων και μελλοντικών απειλών, να διακατέχετε από δημιουργική και κριτική σκέψη, να μπορείτε να σχεδιάζετε τις διακλαδικές επιχειρήσεις, να αναπτύσσετε κίνητρα για την αυτοβελτίωσή σας μέσω της αυτοεκπαίδευσης και τέλος να ασκείτε αποτελεσματική ηγεσία.

Στηριχθείτε στις δυνάμεις σας, αναδείξτε τις ικανότητές σας, συναγωνισθείτε με αξιοκρατία και επιζητείστε την ευγενή άμιλλα.

Αναπτύξτε σχέσεις φιλίας, ανεξαρτήτως βαθμού και κλάδου προέλευσης, που να τις συνδέουν κοινές επιδιώξεις και κοινές προσπάθειες.

Αλλοδαποί σπουδαστές, από την Αλβανία, Αίγυπτο, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Ιορδανία και Κίνα.

Ευχαριστώ τις χώρες σας που μας εμπιστεύτηκαν την φοίτησή σας στη Σχολή, σας συγχαίρω για την αξιόπαινη προσπάθειά που καταβάλετε μέχρι σήμερα για την επιμόρφωσή σας και είμαι βέβαιος ότι θα είστε οι καλλίτεροι πρεσβευτές της Ελλάδος στις χώρες σας.

Ελληνοκύπριοι σπουδαστές

Σας συγχαίρω για την άψογη συμπεριφορά σας και το ζήλο που επιδείξατε μέχρι σήμερα στη Σχολή και σας προτρέπω να συνεχίσετε με τον ίδιο τρόπο για το καλό της Εθνικής Φρουράς.

Κύριε Υπαρχηγέ

Επιτρέψτε μου να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπλήρωση της αποστολής της Σχολής τα δύο τελευταία χρόνια. Ειδικότερα:

Την ηγεσία του ΓΕΕΘΑ και του ΓΕΣ, που μου έκαναν την τιμή και μου εμπιστεύτηκαν την εκπαίδευση των στελεχών.

Την ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων που μας τίμησε με την παρουσία της και τα Γενικά Επιτελεία για τη στήριξη της Σχολής με ανθρώπινο δυναμικό και τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους.

Τους καθηγητές των Α.Ε.Ι και ιδιαίτερα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, οι οποίοι τίμησαν με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής.

Το άριστο προσωπικό και τους εκπαιδευτές της Σχολής, για τις

άοκνες προσπάθειες που κατέβαλαν, με ενδιαφέρον, φιλότιμο, πρωτοτυπία και υψηλό επαγγελματισμό. Όσα επιτεύχθηκαν τα δύο αυτά χρόνια, είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας, και για το λόγο αυτό αισθάνομαι την ανάγκη να τους ευχαριστήσω θερμά.

Στον παραλαμβάνοντα Διοικητή Υποστράτηγο Κούκο Δημήτριο, εξαίρετο συνάδελφο, συμμαθητή και φίλο, άριστο γνώστη της εκπαίδευσης και έμπειρο αξιωματικό, εύχομαι ολόψυχα υγεία, δύναμη και καλή επιτυχία στα νέα του καθήκοντα.

Σας αποχαιρετώ με τις καλύτερες αναμνήσεις και εύχομαι σε όλους σας υγεία, χαρά, δημιουργία και προκοπή.

Με την ακλόνητη πίστη ότι ο Θεός θα κατευθύνει τις προσπάθειες σας, σας προτρέπω να συνεχίσετε να επιτελείτε το καθήκον σας με συναδελφικότητα, πειθαρχία, υπευθυνότητα και κυρίως επιμονή και πάθος και σας καλώ να αναφωνήσετε:

*Ζήτω το Έθνος
Ζήτω οι Ένοπλες Δυνάμεις
Ζήτω η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου*

"Ημερήσια Διαταγή Παραλαμβάνοντος Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ Υποστράτηγου Δημήτριου Κούκκου"

Αξιωματικοί, Υπαξιωματικοί, Στρατευμένοι και Πολιτικό Προσωπικό της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Με απόφαση του Γενικού Επιτελείου Στρατού, αναλαμβάνω σήμερα τη διοίκηση της Σχολής, αντικαθιστώντας τον Υποστράτηγο Βιτετζάκη Δημοσθένη, έναν εξαιρετικό αξιωματικό, καλό φίλο και συμμαθητή, τον οποίο ευχαριστώ προσωπικά αλλά και εκ μέρους όλου του προσωπικού για την πολύτιμη προσφορά του και του εύχομαι υγεία, δύναμη και επιτυχία στα νέα του καθήκοντα ως Δντή του όπλου του πυροβολικού έχοντας την πεποίθηση ότι με τις γνώσεις, την εμπειρία και το ήθος του θα δώσει νέα ώθηση και δυναμική στην εξέλιξή του.

Αναλαμβάνοντας τη διοίκηση της Σχολής θέλω να διαβεβαιώσω όλους σας, ότι θα καταβάλλω κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις των καθηκόντων μου.

Σέβομαι και τιμώ το εξαιρετικό έργο που επιτελείται στη σχολή, το οποίο οφείλω να υπογραμμίσω ότι επιβεβαιώνεται από την ποιότητα των αξκών αποφοίτων που στελεχώνουν τους σχηματισμούς του στρατού μας, και σας καλώ να συνεχίσετε τις προσπάθειές σας, για τη βελτιστοποίηση της εκπαίδευσης.

Όπως πολύ καλά γνωρίζετε το περιβάλλον ασφαλείας σε παγκόσμιο επίπεδο και ιδιαίτερα στην περιοχή μας καθίσταται κάθε μέρα και περισσότερο πολύπλοκο, με ραγδαίους ρυθμούς και με νέες προκλήσεις να αναφύονται καθημερινά που ανατρέπουν σχέσεις και συσχετισμούς του παρελθόντος και απαιτούν γνώση και ετοιμότητα άμεσης προσαρμογής σε νέα δεδομένα.

Στο πλαίσιο αυτό είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε και να βελτιώσουμε τους μηχανισμούς ασφαλείας μας ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της καθημερινότητας αλλά και να προβλέπουν, να σχεδιάζουν και να αντιμετωπίζουν τις μελλοντικές, με αποφασιστικότητα και κυρίως με επιτυχία.

Στο πεδίο αυτό η Σχολή καλείται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο, καθώς διαμορφώνει το πλαίσιο της δημιουργίας εκείνου του επιπέδου γνώσεων, που απαιτείται από τους αξιωματικούς των ενόπλων δυνάμεών μας, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στα υψηλά τους καθήκοντα ως επιτελείς και διοικητές σε Στρατηγικό και Επιχειρησιακό επίπεδο αλλά που απηχούν και επηρεάζουν τη λειτουργία των Μονάδων μας μέχρι το χαμηλό τακτικό επίπεδο.

Καλείται επίσης, έχοντας επίγνωση ότι το πεδίο αναφοράς της είναι αξιωματικοί με ολοκληρωμένη πλέον τη γνώση και την παιδεία των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κλάδου τους, γεγονός που καθιστά προφανή τη δημιουργία στεγανών ως προς την αντίληψη των επιχειρησιακών απαιτήσεων, να δημιουργήσει εκείνο το παραγωγικό πλαίσιο συναντίληψης των ιδιαιτεροτήτων κάθε ενότητας, ώστε να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τις προσαρμογές που απαιτούνται για τη διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων με την απαιτούμενη συνοχή για την επίτευξη του κοινού επιχειρησιακού στόχου, όπως τίθεται κάθε φορά.

Αγαπητοί σπουδαστές,

Έχω πλήρη εμπιστοσύνη στις δυνατότητές σας, το ενδιαφέρον, το ήθος και τον υψηλό επαγγελματισμό σας, τα οποία απορρέουν εκτός των άλλων και από την εθελοντική συμμετοχή σας για φοίτηση στη Σχολή, κατόπιν επίπωνων εξετάσεων.

Η φοίτηση στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στη σταδιοδρομία κάθε Αξιωματικού. Γι' αυτό πρέπει να εκμεταλλευθείτε στο έπακρο την παραμονή σας στη Σχολή, προκειμένου να βελτιώσετε τις επιτελικές και διοικητικές σας δεξιότητες, ώστε να ανταποκριθείτε με επιτυχία στην υψηλή μας αποστολή.

Στηριχθείτε στις δυνάμεις σας, αναδείξτε τις ικανότητές σας, συναγωνισθείτε με αξιοκρατία και επιζητείστε την ευγενή άμιλλα.

Μελετήστε συστηματικά και υποβάλετε προτάσεις ελεύθερα με καινοτόμα και δημιουργική σκέψη, για τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, αλλά και την ενσωμάτωση των γνώσεων στην καθημερινή πρακτική των μονάδων και υπηρεσιών μας.

Αναπτύξτε σχέσεις φιλίας, ανεξαρτήτως βαθμού και κλάδου προέλευσης, που να τις συνδέουν κοινές επιδιώξεις και κοινές προσπάθειες.

Πέραν του καθαρά εκπαιδευτικού έργου, δεν πρέπει ποτέ να λησμονείτε ότι είμαστε αξιωματικοί στις ένοπλες δυνάμεις μιας χώρας που το σημαντικότερο πεδίο υπεροχής των είναι το προσωπικό μας το οποίο καλούμαστε, ακολουθώντας με συνέπεια τις αρχές και παραδόσεις της στρατιωτικής μας

παιδείας, να διαπαιδαγωγούμε αποτελώντας πρότυπο για τις νεότερες γενιές.

Ως Διοικητής της σχολής και έχοντας πλήρη επίγνωση του υψηλού επιπέδου στο οποίο βρίσκεται, θέτω ως στόχο να καταβάλλω κάθε προσπάθεια για τη βελτίωση αυτού του επιπέδου σε όλα τα πεδία των δραστηριοτήτων της.

Με τη βεβαιότητα ότι όλοι θα ανταποκριθείτε κατ' άριστο τρόπο στις απαιτήσεις της εκπαίδευσης, σας εύχομαι υγεία, δύναμη, επιτυχία στο έργο σας και εκπλήρωση των προσδοκιών σας.

Με την ακλόνητη πίστη ότι ο Θεός θα κατευθύνει τις προσπάθειές μας, σας προτρέπω να συνεχίσουμε να επιτελούμε το καθήκον μας με επιμονή και πάθος και σας καλώ να αναφωνήσουμε

Ζήτω το Έθνος

Ζήτω οι Ένοπλες Δυνάμεις

Ζήτω η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου

"Τι γίνεται, ρε, 'κει μέσα: η ανθρώπινη ψυχοσύνθεση και δράση στο πεδίο της μάχης"

του Ιωάννη Σταμούλου
Διδάκτωρα Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.

Εισαγωγή

Ο Γερμανός στρατάρχης Erwin Johannes Eugen Rommel (1891-1944) έγραψε σ' ένα γράμμα προς τη σύζυγό του για τη Δεύτερη Μάχη του El Alamein (Οκτώβριος-Νοέμβριος 1942): «Οι νεκροί είναι τυχεροί, γι' αυτούς όλα έχουν τελειώσει».¹ Η φράση σημαίνει δραματικά ότι ο θάνατος στη μάχη επέρχεται λυτρωτικά για τον άνθρωπο, αποκαλύπτοντας το μέγεθος της φρίκης του πολέμου. Πρόκειται για μια εκτροπή από τη φυσική πορεία των ανθρωπίνων πραγμάτων, οπότε η έρευνα για το ζήτημα του πολέμου αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Το ιδιαίτερο πρόσωπο του ανθρώπου στον πόλεμο προσπαθώ να αναδείξω με μια έρευνα, η οποία βασίστηκε σε συνεντεύξεις, που μου παραχώρησαν Έλληνες παλαίμαχοι, αρχής γενομένης από τον Ελληνο-ιταλικό Πόλεμο του 1940-41 μέχρι της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974.

Αξιοποιώντας την ανθρώπινη εμπειρία και τις μελέτες ειδημόνων και φιλοσόφων, επιχειρώ να διερευνήσω τις ανθρώπινες αντιδράσεις και συμπεριφορές στο πεδίο της μάχης.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ:

Τι είναι πόλεμος;

Για ν' αντιληφθώ σε βάθος το γεγονός του πολέμου, έθεσα απευθείας το ερώτημα, ώστε να αποσπάσω μια βιωματική απάντηση, «βγαλμένη από το πεδίο της μάχης». Ο κ. Σάσα Βούκοτα, Σερβοβόσνιος βετεράνος του Πολέμου της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, εκτιμά ότι «Ο πόλεμος είναι μια μάχη να επιζήσεις. Αυτό είναι ο πόλεμος· τίποτ' άλλο δεν είναι!».² Οι περισσότεροι βετεράνοι, με τους οποίους συνομίλησα, συγκλίνουν στην ίδια θέση, όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες τους.

Ο αλησμόνητος Χρήστος Κανέλλας, παλαίμαχος του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, ανακάλεσε την επιχείρηση που διενήργησε ο ελληνικός στρατός στο βορειοηπειρωτικό έδαφος επί του όρους Τρεμπεσίνα κατά τη φάση της ιταλικής επίθεσης για την ανακατάληψή της (30-31 Ιανουαρίου):

Στον κάμπο μέσα, που μπήκαμε, απέναντι ήταν το βουνό η Τρεμπεσίνα, δυο χιλιάδες υψόμετρο. Παρουσιάζονται τώρα 'κει, στην κορφή

1. Στο Β. Η. Liddell Hart (ed.), *The Rommel Papers*, Translated by Paul Findlay, London: Collins, 1953, σ. 320.

2. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Επανωμή Θεσσαλονίκης, 14 - 4 - 2012.

στην Τρεμπεσίνα, κάτι Ιταλοί [...] και διατάζουν το δικό μας το λόχο να πάμε τώρα να πιάσουμε αυτούς τους Ιταλούς εκεί απάν'. Πού να πας τώρα εκεί πάλι;! Χιόνια μέτρα! Πήγαμε απάν' μ' έναν ανθυπολοχαγό απ' τα Τρίκαλα, κάποιον Γκρίλη Θόδωρο, ένα παλικάρι. Φτάσαμε εκεί. Πού να τους πλησιάσουμε;! Δε μπόραγαμ' να καλυφθούμε πουθενά! Χιόν'! Και τούτη την ώρα το απόγευμα, λέει αυτός ο Θόδωρος: «Παιδιά, έτσι κι έτσι είμαστε σκοτωμένοι, να τους αιφνιδιάσουμε μόλις σταματήσουνε τ' αυτά³, να πέσουμε πάνω τους, «**κι όποιος ζήσει**»» - κι είχαμε πλησιάσει περίπου στα τριάντα μέτρα, αλλά δεν μπορούσαμε να τους πιάσουμε. Υψόμετρο 1923, 31 Ιανουαρίου. Εκεί τραβούσε ένας αέρας, έπαιρνε απ' εκεί το χιόν' και τ' αντίσκηνα τα πήγαινε κάτ' στο Τεπελέν'. Θηρίο βουνό! Λοιπόν, τους πιάνουμε, και δεν ήταν [πολλοί], καμιά εικοσαριά ήτανε κι είχαν κι ασύρματο.⁴

Η ελληνική συμμετοχή στον Πόλεμο της Κορέας χρονολογείται από το Δεκέμβριο του 1950, οπότε εγκαταστάθηκε εκεί η 1η αποστολή του Εκστρατευτικού Σώματος Ελλάδος (ΕΚ.Σ.Ε). Μεταξύ των στρατιωτών της πρώτης αποστολής, ο αείμνηστος Αθανάσιος Γωγάκος περιγράφει την ψυχολογική κατάσταση του ανθρώπου στον πόλεμο με βάση τις προσωπικές του εμπειρίες από τη Μάχη του υψώματος 381 (29-30 Ιανουαρίου 1951):

*Εκείνη την ώρα δε σκέφτεσαι τίποτα! Δε σκέφτεσαι ούτε οικογένεια ούτε τίποτε· κείνο που σκέφτεσαι μόνο είναι να μπορέσεις **να γλυτώσεις τον εαυτό σου!** Τίποτ' άλλο! Κατευθείαν ξιφολόγη και βαράς! Χτυπάς με την ξιφολόγη κι όποιον πάρει ο χάρος! [...] Εκεί είναι όποιος πρόλαβε τον άλλο και σ' έφαγε, σε καθάρισε! [...] Τύψεις στον πόλεμο δεν έχεις! Δεν υπάρχουν τύψεις! Ο θάνατός σου η ζωή μου! Δεν υπάρχει εκεί δεύτερη σκέψη να κάνεις! Δεν υπάρχει σειρά! Δεν υπάρχει τάξη! Δεν υπάρχει τίποτα! **Κει υπάρχει σωτηρία ζωής! Πώς θα γλυτώσεις! Πρόλαβες, έζησες· δεν πρόλαβες, δεν έζησες!**⁵*

Ένας άλλος βετεράνος του Κορεατικού Πολέμου, ο κ. Γιώργος Παπαϊωάννου, ο οποίος βρέθηκε στην Κορέα με την 6η αποστολή (Νοέμβριος 1951- Αύγουστος 1952), ανακάλεσε από μια μάχη, που διεξήχθη τη νύχτα της 28ης προς την 29η Δεκεμβρίου του 1951:

Νύχτα! Τότε φώναξε κάποιος: «Πετάξτε όλα σας τα πράγματα, [...] κρατήστε μόνο όπλο, σφαίρες, και χειροβομβίδες! Μας κύκλωσαν οι Κινέζοι!». Αυτό το «μας κύκλωσαν οι Κινέζοι» ξέρετε με παιδεύει ακόμη! Δε φεύγει απ' τ' αυτιά μου, νομίζω ότι το ακούω ακόμη! Θα τρελαθώ, το καταλαβαίνετε;! Λίγα σας λέω ή δεν μπορώ να περιγρά-

3. Εννοεί το χιόνι.

4. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Πύλη Τρικάλων, 16-6-2010. Ο Χρήστος Κανέλλας, ως στρατιώτης πεζικού, έφερε την ειδικότητα του χειριστής οπλοπολυβόλου Hotchkiss και ανήκε στο 5ο Σύνταγμα Πεζικού Τρικάλων της Ι Μεραρχίας (1ο Τάγμα, 3ος λόχος, 4η διμοιρία [:]). Απεβίωσε στις 21 Ιουνίου του 2012. Με τη χαρακτηριστική φράση του «Τι γίνεται, ρε, 'κει μέσα», η οποία περιλαμβάνεται στον τίτλο της δημοσίευσης, εξέφρασε το σοκ που δοκίμασαν ο ίδιος και οι συμπολεμιστές του από το σφοδρό ιταλικό βομβαρδισμό επί του υψώματος 731. Απεβίωσε στις 21 Ιουνίου του 2012.

5. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Θεσσαλονίκη, 20-2-2009.

ψω αυτά που έχω υποφέρει! Θεέ μου, πώς μας γλύτωσες;! (κλαίει). Μας κύκλωσαν η ώρα 3:00 οι Κινέζοι στα χαράματα! Προσπαθώ να θυμηθώ πώς ένιωθα, κι έβγαλα ένα συμπέρασμα - για τον εαυτό μου λέω τώρα: δεν ένιωθα τίποτα, δεν καταλάβαινα τι έκανα [...]. Δεν είχα κανένα συναίσθημα μέσα μου [...]. Μ' απασχολούσε πώς θα πυροβολήσω καλύτερα, πώς θα κρατήσω τον εχθρό! [...] Δεν καταλάβαινα τίποτα, δεν υπήρχα, δε ζούσα, δεν ήμουν, δεν ξέρω αν ήμουν άνθρωπος, δεν ξέρω αν πατούσα στη γη! Ξεχάσαμε ότι ζούμε, ξεχάσαμε το φόβο, ξεχάσαμε τον άνθρωπο, ξεχάσαμε τα πάντα, και **ρίχναμε για να σωθούμε!**⁶

Μέσα από ένα τέτοιο πρίσμα αντιλαμβάνεται τον πόλεμο και ο κ. Γιάννης Μπαλαγιάννης, ο οποίος κατά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο έλαβε μέρος στη Μάχη του στρατοπέδου της ΕΛ.ΔΥ.Κ. (14-16/8/1974):

Με το πρώτο μπαμ που έγινε, εγώ έτσι ένιωσα τον εαυτό μου: πώς είναι ένας σουρωμένος άνθρωπος, πώς είναι ένας μαστουρωμένος, ο οποίος δεν ξέρει τι του γίνεται, έτσι ακριβώς ένιωσα κι εγώ [...] Αγριεύει η ψυχή του ανθρώπου [...], εκείνη την ώρα τίποτα! Δεν τρέχει τίποτα! Και δεν καταλαβαίνεις τι σου γίνεται! Εμένα δε μ' ένοιαζε πλέον τίποτα: αναισθητός τελείως, αναισθητός! Οι καταστάσεις φτιάχνουν τον άνθρωπο. Είσαι σα ζώο πλέον! Ένα θηρίο ανήμερο! [...] ένα λιοντάρι, πώς επιτίθεται ένα λιοντάρι, που δεν καταλαβαίνει τίποτα φόβο! Δεν είσαι ο άνθρωπος! Με τα πρώτα πυρά, με τους πρώτους νεκρούς που θα δεις, από 'κει και πέρα γίνεσαι ένας άλλος άνθρωπος! Δηλαδή δε σκέφτηκα αν θα πεθάνω, δε σκέφτηκα τίποτα [...]. **Σκοτώνεις για να επιβιώσεις! Τέρμα!**⁷

Hugo Grotius
Έργο του Michiel Jansz. van Mierevelt

Κατά τον Ολλανδό πρέσβη, νομομαθή, και φιλόσοφο Hugo Grotius (1583-1645), ο άνθρωπος ποτέ δε χάνει το δικαίωμα που έχει στην αυτοάμυνα,

γιατί αυτό πηγάζει κατευθείαν από την ευθύνη για την προστασία μας, την οποία η φύση αναθέτει στον καθένα, κι όχι από την αδικία ή το έγκλημα του επιτιθεμένου⁸ [...]

Η Φύση, πίστευε ο Grotius, έχει εμφυτεύσει σε κάθε ζώο ένα ένστικτο, με το οποίο επιδιώκει τη διατήρησή του, αναζητώντας ό, τι την εξασφαλίζει και

6. Προσωπική συνέντευξη στον συγγραφέα, Θεσσαλονίκη, 14-12-2011.
7. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Αγριοβοτάνι Ευβοίας, 29-8-2010.
8. Richard Tuck (ed.), *Hugo Grotius, The Rights of War and Peace*, 3vols, with an Introduction by Richard Tuck, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2005, II. I. III (ο πρώτος λατινικός δείκτης παραπέμπει στο βιβλίο, ο δεύτερος στο κεφάλαιο, και ο τρίτος στην παράγραφο). Τίτλος πρωτοτύπου: *De Jure Belli ac Pacis Libri tres - In quibus jus naturae & Gentium: item juris publici praecipua explicantur*, Paris, 1625.

αποφεύγοντας ό, τι μπορεί να το αφανίσει. Όλα τα ζώα γνωρίζουν ποια πλάσματα είναι εχθρικά και πώς να υπερασπίζονται τον εαυτό τους· γνωρίζουν καλά την ισχύ που διαθέτουν και τις ικανότητες των όπλων τους: οι λύκοι επιτίθενται με τα δόντια τους, οι ταύροι με τα κέρατα. Από πού θα μπορούσαν να πηγάσουν όλα αυτά παρά μόνο από ένα ένστικτο, διερωτάται και απαντά ο Ρωμαίος ποιητής Οράτιος (65-8 π. Χ.), τον οποίο επικαλείται ο Grotius. Η Φύση δεν απεχθάνεται τον πόλεμο, γιατί σκοπός του πολέμου είναι η διατήρηση της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας. Γι' αυτό, πρώτιστο καθήκον κάθε ανθρώπου, ως ζώου πλασμένου από τη φύση τόσο για την ειρήνη όσο και για τον πόλεμο, είναι να διατηρηθεί στη φυσική του κατάσταση, να επιζητά όσα είναι σύμφωνα με τη Φύση και να αποστρέφεται όσα αυτή απεχθάνεται.⁹

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ:

Επιβίωση και επικράτηση στη μάχη

Το ζήτημα είναι πολυπαραγοντικό. Ο άνθρωπος λειτουργεί στις δραστηριότητές του με την ιδιαίτερη προσωπικότητά του: τα συναισθήματα, τα βιώματα, τα ελαττώματα και τις αδυναμίες του, τις αντιλήψεις που διαμορφώνει από τη φύση του και την τριβή του με την κοινωνία. Η κοινωνία τον διαμορφώνει με τα όργανα και τους θεσμούς της, το αξιακό σύστημα, και την παιδεία που του παρέχει. Συνεπώς, οι τρόποι αντίδρασής του στις αντιξοότητες δεν πρέπει να ερμηνεύονται μονοδιάστατα, πολλώ μάλλον όταν αυτός δοκιμάζεται από τον πόλεμο:

Ι. Το ένστικτο με το οποίο κάθε ζώο επιδιώκει τη διατήρησή του¹⁰ είναι σημαντικός παράγοντας στον αγώνα του ανθρώπου για επιβίωση και επικράτηση στη μάχη. Ο κ. Γεώργιος Βενιανάκης, ο οποίος έλαβε μέρος στη Μάχη του στρατοπέδου της ΕΛ.ΔΥ.Κ., ανακάλεσε τη διάθεση και τις αντιδράσεις του στην κρίσιμη φάση της τουρκικής επίθεσης:

*Στην αρχή, επειδή δεν έχει ξαναγίνει αυτό στη ζωή σου¹¹, κι ίσως γίνεται μια φορά, κι είναι ένα συναίσθημα έτσι δύσκολο, στο πρώτο εικοσάλεπτο «τα 'χεις λίγο ψιλοχάσει» και λες «τώρα τι γίνεται;!» [...] Γίνονται κάποιες διεργασίες στο μυαλό [...]. Εγώ, ας πούμε, θα σου πω για μένα, όταν είδα τους Τουρκαλάδες κι αρχίζανε και μας σφυροκοπούσανε, στην αρχή ήταν μακριά, μετά ήρθαν πιο κοντά, μετά κοντύτερα, είπα μέσα μου: «Εγώ θα γυρίσω στην Κρήτη, θα ξαναγυρίσω, θα πάω να δω τη μάνα μου και τον πατέρα μου, **θα ζήσω**», το είπα αυτό (μιλά με έμφαση).¹²*

Κατά τον Πρώσο στρατιωτικό Carl von Clausewitz (1780-1831), τέσσερα στοιχεία διαμορφώνουν το κλίμα μέσα στο οποίο διεξάγεται ο πόλεμος: ο κίνδυνος, η εξάντληση των φυσικών δυνάμεων, η αβεβαιότητα, και η τύχη. Αν τα εξετάσουμε συνολικά, γράφει ο Clausewitz, είναι εύκολο να αντιληφθούμε

9. Στο ίδιο, Ι. ΙΙ. Ι. 1, Ι. ΙΙ. Ι. 3.

10. Βλ. επίσης, Ξενοφώντος, *Κύρου παιδεία*, 2.3.9-10.

11. Εννοεί ο πόλεμος.

12. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Λευκωσία, 20-7-2012.

πόση μεγάλη δύναμη πνεύματος και χαρακτήρα πρέπει να καταβάλουν οι εμπόλεμοι για να νικήσουν. Οι ιστορικοί της στρατιωτικής ιστορίας, για να περιγράψουν αυτήν τη δύναμη, χρησιμοποιούν τους όρους «ενεργητικότητα, σταθερότητα, επιμονή, συναισθηματική ισορροπία και ισχυρό χαρακτήρα». Όλοι αυτοί οι όροι συμπεκνώνονται σ' έναν: τη δύναμη της θέλησης, αν και δεν είναι απόλυτα ταυτόσημοι.¹³

Niccolò Machiavelli
Έργο του Santi di Tito

Τη «δύναμη της θέλησης», για την οποία κάνει λόγο ο Clausewitz, εκφράζει ο κ. Βενιάνκης με τη φράση «θα ζήσω». Θα τη μετονομάσω σε «θέληση για ζωή». Θεωρώ ότι όσο πιο ισχυρή είναι η θέληση ενός ανθρώπου να ζήσει τόσο πιο πολλές πιθανότητες έχει να επιβιώσει στον πόλεμο. Τότε, εκδηλώνει και αναπτύσσει όλες τις αρετές, τις δυνατότητες και τα χαρίσματα που διαθέτει. Ο Φλωρεντίνος πολιτικός στοχαστής και συγγραφέας Niccolò Machiavelli (1469-1527) τα συμπεκνώνει στην έννοια της Virtù. Ο όρος Virtù προέρχεται από τη λατινική ρίζα vir (= άνθρωπος, άντρας) και υποδηλώνει μια σειρά από ξεχωριστά προτερήματα, που πρέπει να διαθέτει ένας χαρισματικός άντρας, ένας άντρας με εξαιρετικές σωματικές και πνευματικές δυνάμεις, οι οποίες, εκτιμώ,

ότι αποτελούν τις αρετές του πολεμιστή: επιδεξιότητα, ενεργητικότητα, δύναμη, αποφασιστικότητα, γενναιότητα, θάρρος, δύναμη της θέλησης, πανουργία-πονηριά.¹⁴

II. Η Ανάγκη

Ο άνθρωπος εκδηλώνει τη Virtù που διαθέτει, όταν το επιβάλλει η Ανάγκη. Κατά τον κ. Βενιάνκη:

Ο πόλεμος δεν είναι ό, τι το ωραιότερο, αλλά από τη στιγμή που αρχίζει και γίνεται, [...] πρέπει να πολεμήσεις, πρέπει να φας τον απέναντι οπωσδήποτε.

Ο αείμνηστος Κανέλλας κατονομάζει την Ανάγκη ως παράγοντα, που ενεργοποιεί τον άνθρωπο στο πεδίο της μάχης:

Ύστερα εκεί μέσα (στη μάχη) αγριεύεις, γίνεσαι άλλος άνθρωπος, σε πήρε η ανάγκη, κατάλαβες; Δεν είσαι ο άνθρωπος που είσαι τώρα 'δω που μιλάμε, βλέπεις έναν πέφτει καταγής, χτυπάει και λιποθυμεί.

13. Michael Howard and Peter Paret (eds), *Carl von Clausewitz, On war*, translated by Michael Howard and Peter Paret, Princeton New Jersey: Princeton University Press, 1984, 1. 3, σ. 101.

14. Σπύρος Μακρής, *Niccolò Machiavelli - "virtu" και ερμηνευτικά κάτοπτρα*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2009, σσ. 76-78, 82.

Την έννοια της Ανάγκης συνέλαβε ο Machiavelli. Ο Machiavelli αντιλαμβάνεται την Ανάγκη ως πίεση που ασκούν στον άνθρωπο, και κυρίως στον ηγεμόνα, επείγουσες και επικίνδυνες καταστάσεις, μέσα στις οποίες αυτός υποχρεούται και εξαναγκάζεται να δράσει, για να πετύχει το σκοπό του.¹⁵

Άντρες του 1ου Λόχου του 211 Τάγματος Πεζικού
(Ευγενική προσφορά του κ. Κώστα Μεταξά. Ο ίδιος διακρίνεται δεύτερος από δεξιά).

III. Η φιλία

Ο κ. Κώστας Μεταξάς αποκαλύπτει πόσο επηρέασε την ψυχολογία και τη δράση του ο θάνατος τού επιστήθιου φίλου του, Μιχάλη Ελισσαίου, κατά την τουρκική εισβολή του 1974 στην Κύπρο, αναδεικνύοντας με τη μαρτυρία του τη σημασία της **φιλίας** στον πόλεμο:

Από την προηγούμενη είχε διαταχθεί να φύγει ο πολυβολητής μου, ο Ελισσαίου ο Λάκης, να πάει στο Λήδρα Πάλας¹⁶, για να στήσει πολυβόλο [...] μαζί με τον Τάσο το δεκανέα, μαζί με το λοχία το Χατζηθωμά τον Πετράκη - τέταρτος όροφος - κάνουν τις πρώτες βολές, τους εντοπίζουν οι Τούρκοι, πετάνε με μπαζούκα βλήμα μέσα, σκάει το βλήμα, πιάνει στην ωμοπλάτη τον Ελισσαίου· ο θάνατος ακαριαίος: τον διαμελίζει. Βλήματα χτυπάνε στο κεφάλι τον Τάσο τον Ιωάννου. Κι έτσι χάνω τον αδελφικό μου φίλο, που με ήθελε να τον παντρεύσω, να μπω πρώτος κουμπάρος στο γάμο του: είναι ο Ελισσαίου. Ήταν αρρα-

15. Βλ. Μισέλ Σενελλάρ, *Μακιαβελισμός και Κρατική Σκοπιμότητα*, μτφρ. Δημήτρης Αθανασάκης, Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», 1997, σ. 54 (τίτλος πρωτοτύπου: Michel Senellart, *Machiavilisme et raison d'Etat*, Presses Universitaires de France, 1989)· Τάκης Κονδύλης, *Niccoló Machiavelli*, Έργα, 2τόμ., εισαγωγή-επιλογή-μετάφραση Τάκης Κονδύλης, Αθήνα: Κάλβος, 1984, 1ος τόμ., σ. 130· Quentin Skinner & Russell Price (eds), *Machiavelli - The Prince*, Cambridge and New York: Cambridge University Press, 2008 [1988], σ. 108.

16. Ένα από τα μεγαλύτερα και επώνυμα ξενοδοχεία της κυπριακής πρωτεύουσας, το

βωνιασμένος, περίμενε την απόλυση [...], χοροπηδούσαμε, μαζί θα απολούμασταν, θα επέσπευδε το γάμο του, θα είχαμε χαρές· αυτές οι χαρές μετατραπήκαν σε τραγωδία. [...] Κανένας δε βρήκε το θάρρος να μου πει «Ξέρεις, Μεταξά, ο Ελισσαίου σκοτώθηκε», γνωρίζοντας την αδελφική φιλία. Ήταν όπως ο Δάμων κι ο Φιντίας. Αυτό με επηρέασε ψυχολογικά πολύ, σ' εκείνη τη φάση ακριβώς πάρα πολύ, με την έννοια ότι περνάς σε μια άλλη κλίμακα [...]. Καταρχάς, λες ότι αγωνίζομαι - και το λες αόριστα - για την πατρίδα μου, αλλά δε συνειδητοποιείς ακριβώς τη διάσταση αυτού του αγώνα ποιος θα είναι. Όταν, όμως, έχεις τις πρώτες απώλειες, και στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν ο αδελφικός μου φίλος, μπορώ να πω ότι έκλαψα αρκετά, μπορώ να πω αυτό μετετράπη σε θυμό τεράστιο, αυτό - αν θέλεις - μου είχε βγάλει άγρια ένστικτα, κι ακονίζοντας την ξιφολόγη, μέσα μου έκανα έναν όρκο: «εάν μπούμε στην απέναντι, να την πω όχη, εάν περάσουμε στο Κιόνελι¹⁷, επειδή η ιστορία μας ήταν τόσο γεμάτη από καταστροφές από τους Τούρκους, από τα εξακόσια χρόνια πριν, από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, που είχαμε διδαχθεί τόσα πράγματα, από το '63-'64, '67, λέω **θα εκδικηθώ για έναν λόγο παραπάνω και για το φίλο μου τον Ελισσαίο**», και δε θα 'φηνα ούτε κόκορα. [...] Ούτε κόκορας δε θα 'βγαине ζωντανός.¹⁸

Ο Αριστοτέλης υπογραμμίζει ιδιαίτερα την αξία της φιλίας, την οποία θεωρεί απαραίτητη στην κοινωνία. Η φιλία είναι αρετή, ή τουλάχιστον προϋποθέτει την αρετή. Οι άνθρωποι που δοκιμάζονται από τα δεινά της ζωής, σ' όποια οικονομική και κοινωνική θέση κι αν βρίσκονται, καταφεύγουν στον παρηγορητικό λόγο και στη συνδρομή των φίλων. Αλλά και στις στιγμές ευτυχίας είναι όμορφο να περιβάλλεται κανείς από φίλους, και να περνά μ' αυτούς τον καιρό του ευχάριστα. Όμως, η φιλία, κατά τον Αριστοτέλη, δε διέπει μόνο τις ανθρώπινες σχέσεις, αλλά διασφαλίζει, συγχρόνως, τη συνοχή των πόλεων. Γι' αυτό, πιστεύει ότι οι νομοθέτες μεριμνούν πιο πολύ γι' αυτήν παρά για τη δικαιοσύνη. Γιατί, η φιλία ταυτίζεται με την ομόνοια, η οποία εξαλείφει τη διχόνοια, που δεν είναι τίποτ' άλλο από μίσος και έχθρα.¹⁹ Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η πραγματική φιλία αναπτύσσεται μεταξύ ανθρώπων που είναι αγαθοί, ενάρτεροι, και επιζητούν ο ένας το καλό του άλλου, κι όχι το προσωπικό συμφέρον. Η σχέση τους δεν κλονίζεται από συκοφαντίες, τη διέπει η εμπιστοσύνη καθώς και η βεβαιότητα ότι ποτέ ο ένας δε θα αδικούσε τον άλλο.²⁰

οποίο μετά την εισβολή λειτούργησε ως χώρος διαμονής και εργασίας αξιωματούχων των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και έδρα επίσημων συνομιλιών μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων ηγετών.

17. Χωριό-κέντρο ενός μεγάλου τουρκοκυπριακού θύλακα, στο οποίο ήταν εγκατεστημένο το αρχηγείο των τουρκοκυπριακών δυνάμεων, που σε συνεργασία με την Άγκυρα συντόνιζε τις επιχειρήσεις της εισβολής.

18. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Ηράκλειο Αθηνών, 19-9-2012. Ο κ. Μεταξάς υπηρετούσε στον 1ο λόχο του 211 Τ.Π., μιας από τις πιο μάχιμες μονάδες των κυπριακών ενόπλων δυνάμεων, επιφορτισμένης από το 1964 με την άμυνα της Λευκωσίας. Η τουρκική εισβολή τον βρήκε αρχιθύλακα του φυλακίου 1003 ή Πάι-Πας. Είναι κάτοικος Λεμεσού.

19. *Ηθικά Νικομάχεια*, 1155a1 (εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια Δ. Λυπουρλής, Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 2006).

20. Στο ίδιο, 1156b3, 1157a4.

IV. Η Ιερότητα

Ο Μεταξάς αντιλαμβάνεται να βαραίνει στην ψυχολογία και στη δράση του ένα ιστορικό φορτίο, το οποίο λίγο-πολύ φέρει κάθε άνθρωπος-πολεμιστής ως μέλος της εθνικής κοινότητας που ανήκει: «Το βάρος της ιστορίας ήταν στον ώμο μας. Εάν προβληματίζεσαι, καταλήγεις και συνειδητοποιείς ότι πλέον γράφεις εσύ ο ίδιος ιστορία [...]». Ο ίδιος το προσδιορίζει με συγκεκριμένες αναφορές (**«η ιστορία μας ... γεμάτη από καταστροφές από τους Τούρκους, η Άλωση της Κωνσταντινούπολης, το '63-'64, '67»**) και καταλήγει σε μια γενικότερη διαπίστωση: **«η ιστορία, η παράδοση, ο πόνος του έθνους ήταν ακριβώς μέρος της δύναμης που είχα»**.

Ο κ. Ευάγγελος Κόγιας, παλαίμαχος του Ελληνο-ιταλικού Πολέμου, προσωποποιεί την ιστορία:

Αυτά τα λέγαμε μέσα μας: τον Αθανάσιο Διάκο, Οδυσσέα Αντρούτσο, όλους αυτούς τους καπεταναίους να μας δίνουν ψυχική δύναμη, κουράγιο²¹[...]

Από τις μαρτυρίες των Κόγια και Μεταξά, ο ερευνητής διακρίνει την εσωτερίκευση²² έντονων ιστορικών εικόνων, η οποία εξελίσσεται για τους Έλληνες μαχητές σε μια σχέση βιωματική μ' αυτά. Η ταύτιση του πολεμιστή με το ιστορικό παρελθόν και τις παραδόσεις της κοινότητας, τον κινητοποιεί στο πεδίο της μάχης, γιατί του προκαλεί μεγάλη συναισθηματική φόρτιση για την ιδέα του έθνους. Πρόκειται για τη μέθεξη σε μια υψηλή και ανώτερη αξία, την οποία θεωρεί ότι έχει χρέος να σέβεται και να υπερασπίζεται. Έτσι, συναισθηματικά και ψυχολογικά αυτός εκλαμβάνει τον εαυτό του ως φορέα μιας πολύτιμης ιστορικής παρακαταθήκης και συνεχιστή μιας αδιάσπαστης παράδοσης, η οποία πρέπει να διατηρηθεί στον ιστορικό χρόνο με οποιοδήποτε κόστος.

Ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα συναποτελούν μαζί με άλλα στοιχεία την έννοια της Ιερότητας. Αντιλαμβάνομαι την Ιερότητα ως έναν ακατάλυτο δεσμό του ανθρώπου με πρόσωπα, σύμβολα, αξίες, ιδέες, τα οποία του εμπνέουν σεβασμό και θαυμασμό, που φτάνουν μέχρι του φόβου, κι ο άνθρωπος αισθάνεται ότι δε δικαιούται ούτε δύναται να τα απεμπολήσει.

Τα σύμβολα, ειδικότερα, συσπειρώνουν τους ανθρώπους γύρω από τον κοινό σκοπό και τους εμπνέουν την αφοσίωση και το καθήκον για την εκπλήρωσή του. Πρόσφορο υλικό για να διερευνηθεί η σχέση συμβόλων και Ιερότητας αντλεί ο ερευνητής από την ιστορία της Ιταλίας του 16ου αιώνα, την

21. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Σοφάδες Καρδίτσας, 28-6-2010. Ο κ. Ευάγγελος Κόγιας έλαβε μέρος στη μάχη του υψώματος 731.

22. Η εσωτερίκευση ή ταυτοποίηση αποτελεί έναν από τους βασικούς «μηχανισμούς άμυνας του “εγώ”», που ανακάλυψε και περιέγραψε ο θεμελιωτής της Ψυχανάλυσης, Sigmund Freud, στις αρχές του περασμένου αιώνα: «Η εσωτερίκευση ή ταυτοποίηση είναι μια ψυχολογική διεργασία, με την οποία το υποκείμενο αφομοιώνει πλευρές, ιδιότητες και χαρακτηριστικά του άλλου, και μεταμορφώνεται πλήρως ή εν μέρει στην βάση του προτύπου που ο άλλος του προσφέρει. Η προσωπικότητα συγκροτείται και διαφοροποιείται μέσω μιας σειράς ταυτίσεων».

οποία ο Machiavelli περιγράφει με μελανά χρώματα: η χώρα είναι «σκλαβωμένη», «διαλυμένη», «χωρίς τάξη», «τσακισμένη», «ληλατημένη»²³ από τους ξένους εισβολείς, ώστε ο ίδιος αναμένει

*ένα συνετό και άξιο ηγεμόνα να δημιουργήσει μια μορφή διακυβέρνησης που θα τιμούσε τον ίδιο και θα ωφελούσε όλο το λαό αυτής της χώρας, ... ο οποίος (ηγεμόνας), πριν απ' όλα είναι ανάγκη να μεριμνήσει για το δικό του στρατό*²⁴,

μια που ο Machiavelli απορρίπτει με βδελυγμία τα μισθοφορικά στρατεύματα. Από τη θέση που κατείχε στο διοικητικό μηχανισμό της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Φλωρεντίας, εισηγήθηκε στις αρχές της πόλης τη συγκρότηση μιας πολιτοφυλακής, η οποία θα έδινε στους συμπατριώτες του τη δυνατότητα να υπερασπίζονται την ανεξαρτησία της, χωρίς να εξαρτώνται από τις απαιτήσεις των μισθοφόρων. Ο ίδιος επιλήφθηκε του έργου, για να οργανώσει μια ισχυρή πολιτοφυλακή, πιστή και αφοσιωμένη στο δημοκρατικό πολίτευμα και στους νόμους. Για να το πετύχει αυτό, εστίασε στη δημιουργία ενός εμβλήματος, του Marzocco, του Φλωρεντινού λιονταριού, ώστε όλοι οι στρατεύσιμοι να γίνουν σταθεροί και πιστοί υπερασπιστές του συμβόλου και κατ' επέκταση της πόλης.²⁵

Η Ιερότητα σχηματοποιείται στο ιστορικό γίνεσθαι ανάλογα με τον τόπο, το χρόνο, την κουλτούρα των λαών. Μ' όποιο σχήμα, όμως, κι αν εκδηλώνεται, συγκινεί τον άνθρωπο, εξάπτει το θυμικό και, ιδιαίτερα στον πόλεμο, διεγείρει το «θυμοειδές» στοιχείο της φύσης του, το «ψυχωμένο», το οποίο, κατά τον Πλάτωνα, καθιστά τον άνθρωπο «ἄφοβόν τέ ἀήττητον» (=ατρόμητο και ανίκητο).²⁶

V. Ο ρόλος του αξιωματικού

Είχα έναν ανθυπολοχαγό Σκυβαλάκη [...]. Ο Σκυβαλάκης ήταν πολύ παλικάρι, Κρητικός, και πολεμούσε όρθιος, κι είχε μια μπερέττα ιταλικιά - την είχε έτσι περασμένη από 'δω²⁷. [...] Εδώ ήμασταν εμείς, απέναντι εδώ στη ράχ' ήταν ο Μουσολίνης, το ξέραμε. Λέει ο Σκυβαλάκης: «Παιδιά, να μ' ακολουθήσετε, θα πάμε να πιάσουμε το Μουσολίνι, θ' αλλάξουμε την πορεία της ιστορίας», «Τι λες, κύριε ανθυπολοχαγέ;» - 'γω μικρό παιδάκι, μιλούσα, άλλοι ήταν γερόντοι δε μιλούσαν - «πού να πάμε; Να μας σκοτώσ' τώρα; Να σκοτωθούμε;», «Κανέλλα, ξέρεις τι θα πετύχουμε;», «Τι θα πετύχουμε; αυτό που λες καλό είναι, θα πετύχουμε, αλλά θα απομείνει κανένας ζωντανός; Έτσι είναι ο Μουσο-

23. Niccolò Machiavelli, *The Prince*, Translated and Edited by Peter Bondanella, with an Introduction by Mauricio Viroli, Oxford and New York: Oxford University Press, 2008, XXVI, σ. 87.

24. Στο ίδιο, XXVI, σσ. 87, 89.

25. Maurizio Viroli, *Niccolò's Smile - A Biography of Machiavelli*, Translated from the Italian by Antony Shugaar, London and New York: I.B.Tauris Publishers, 2001, σσ. 81, 83 (τίτλος πρωτοτύπου: *Il Sorriso de Niccolò: Storia di Machiavelli*, Rome, 1998).

26. *Πολιτεία*, 375b κ.ο.κ. (εισαγωγή-σχόλια-ανάλυση-προλεγόμενα-επίμετρα Θεόδωρος Γ. Μαυρόπουλος, Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 2006).

27. Εννοεί χαστί.

λίνης;» (γελάει). Αν τον έλεγα κι εγώ πάμε, θα κινούσε. «Πάμε η διμοιρία η δική μας» έλεγε «δε θέλω κανέναν άλλο, θα φύγουμε τη νύχτα, θα πάμε να τον πιάσουμε!» (γελάει). Δε φοβόταν καθόλου αυτός ο άνθρωπος. Τον έλεγα εγώ: «Κύριε ανθυπολοχαγέ, πέσε καταγή», «Βρε άσε, βρε, ... τους Ιταλούς [φοβάσαι;]», «Θα σε κλαρίσουν!»²⁸ του λέω. Δε μ' άκουσε, όμως, και σκοτώθηκε. Αλλά πολύ παλικάρι!²⁹

Η ψυχολογική κατάσταση του Κανέλλα και των συμπολεμιστών του μετά θάνατο του Σκυβαλάκη είναι ενδεικτική της επίδρασης που ασκεί ο αξιωματικός στους στρατιώτες:

Αυτός κράτησε το 731! Μόλις σκοτώθηκε ο Σκυβαλάκης, 'μεις κιότ'εψαμε όλ'! Πάγωσε το 731!

Κατά τον Clausewitz, όταν στη μάχη ανακúψουν δυσχέρειες - πράγμα που συμβαίνει συνήθως, όταν τα πράγματα γίνονται δύσκολα, γιατί στον πόλεμο διακυβεύονται πολλά - τότε η στρατιωτική μονάδα παύει να λειτουργεί σαν μια καλοκουρδισμένη μηχανή· αρχίζει να «χαλάει», καθώς οι φυσικές και ηθικές αντοχές των στρατιωτών δοκιμάζονται στη θέα του αίματος και των νεκρών. Οι δυνάμεις τους εξαντλούνται, και η βούλησή τους για δράση εξασθενεί. Τότε έχουν ανάγκη τον άξιο διοικητή. Σ' αυτές τις δύσκολες συνθήκες, ο διοικητής χρειάζεται ν' αντέξει τόσο για τον εαυτό του όσο και για τους στρατιώτες του, οι οποίοι σ' αυτόν αποθέτουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις ελπίδες, και τους φόβους τους. Με τη θερμή του πνεύματός του καλείται να αναζωπυρώσει την ορμή της επίθεσής τους, με τη φλόγα του ενθουσιασμού του να αναπτερώσει τις ελπίδες τους. Μόνο αν ο διοικητής διαθέτει αυτήν την προσωπικότητα και ανάλογες αρετές μπορεί να ελέγξει τους άντρες του. Από τη στιγμή που απολέσει το θάρρος του, αποθαρρύνει και τους στρατιώτες, οι οποίοι τον παρασύρουν μαζί τους και τον βυθίζουν σ' ένα ζώωδη κόσμο, όπου όλοι αποφεύγουν να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους και δε συγκρατούνται στον πανικό τους ούτε από την ντροπή να τους χαρακτηρίσουν δειλούς.³⁰

Θα «βάλω μια πινελιά στο πορτρέτο» του διοικητή με το «πινέλο» της κινεζικής τέχνης του πολέμου, όπως ακριβώς επιγράφεται η πραγματεία του στρατηγού Sun Tzu, ο οποίος έζησε και έδρασε σε μια φάση της κινεζικής ιστορίας, που είναι γνωστή ως Εποχή των Εμπόλεμων Κρατών (403-221 π.Χ.). Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, ξέσπασαν συγκρούσεις μεταξύ επτά κρατιδίων, καθένα από τα οποία επιδίωκε να κυριαρχήσει στην Κίνα. Πόλεμος και διπλωματία, κατασκοπεία και δολοφονίες θεωρούνταν αποδεκτά στον αγώνα

28. Ενωεί ότι θα μπορούσαν να τον σκοτώσουν, να τον «κόψουν» σαν κλαδί.

29. Ο Ελευθέριος Γ. Σκυβαλάκης γεννήθηκε στο Καμινάκι Λασιθίου Κρήτης το 1915, και ήταν καθηγητής Μαθηματικών. Κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο, υπηρετούσε ως έφεδρος ανθυπολοχαγός στο 2ο Τάγμα του 5ου Συντάγματος Πεζικού Τρικάλων. Φονεύθηκε στο ύψωμα 731 τη νύχτα της 11ης προς τη 12η Μαρτίου 1941. Βλ. Δημήτριος Γ. Κασλάς, *Η πολεμική δράσις του II Τάγματος του 5ου Συντάγματος Πεζικού (Τρικάλων) κατά τον Ελληνοϊταλικόν Πόλεμον 1940-1941 (Ανέκδοτες πολεμικές σημειώσεις)*, στο περιοδικό Τρικαλινά, τόμ. 21ος, σ. 261, Τρίκαλα: Φ.Ι.ΛΟ.Σ., 2001.

30. *On war*, 1. 3, σσ. 104-105.

για την ηγεμονία. Μέσα σ' αυτόν τον κυκεώνα πολιτικής αστάθειας και προσωπικής ανασφάλειας, μόνο οι σοφοί και συνετοί άντρες επιβίωναν.³¹

Ο Sun Tzu προτρέπει το στρατηγό «να 'χει τους άντρες σαν παιδιά του, κι αυτοί θα τον ακολουθήσουν στις πιο βαθιές κοιλάδες, να τους φέρεται όπως φέρεται και στους αγαπημένους του γιους, κι αυτοί θα πεθάνουν μαζί του».³² Ένας άλλος Κινέζος στρατηγός, ο Wu Ch'i (440-381 π.Χ.)

[...] έτρωγε το ίδιο φαγητό και φορούσε τα ίδια ρούχα με τους απλούς στρατιώτες. Στο κρεβάτι του δεν υπήρχε στρώμα.³³ στην πορεία δεν ίππευε τ' άλογό του· κουβαλούσε ο ίδιος την τροφή του. Μοιραζόταν την εξάντληση και τους κόπους των στρατιωτών του.³⁴

Ο Νικόλαος Πετάνης, ο οποίος κατά τον αδελφοκτόνο πόλεμο του 1946-49 πολέμησε στις τάξεις του εθνικού στρατού με το βαθμό του ανθυπολοχαγού πεζικού, περιγράφει πώς διαπλάθεται ένας καλός στρατιώτης, τονίζοντας το ρόλο του αξιωματικού:

Ένας καλός στρατιώτης φτιάχνεται, πρώτον, με την άρτια εκπαίδευση· με την ενημέρωση, να ξέρει δηλαδή γιατί πολεμάει· με την καλή μεταχείριση από τους αξιωματικούς, και με την προσεκτική χρησιμοποίησή του στις διάφορες φάσεις της μάχης, δηλαδή δεν μπορείς άσκοπα να τον θυσιάζεις. Πρέπει να τον φροντίζεις τον στρατιώτη σου· άμα τον φροντίζεις το στρατιώτη σου [...], ο στρατιώτης το εκτιμά και στέκεται δίπλα σου, γίνεται θυσία [...]. Ο στρατιώτης θέλει σεβασμό, επιείκεια [...]. Ένας αξιωματικός πετυχαίνει με το να τον υπεραγαπούν οι στρατιώτες του, να θυσιάζονται γιατί το 'πε ο διοικητής, κι αυτό γίνεται με το ενδιαφέρον, το σεβασμό, και την επιείκεια.³⁵

Πράγματι, σύμφωνα με το Ρωμαίο φιλόσοφο, πολιτικό, και ρήτορα Lucius Annaeus Seneca (4 π.Χ. - 64 μ.Χ.), οι άνθρωποι αναγνωρίζουν τη μεγαλοσύνη του ανωτέρου τους, όταν διακρίνουν «κάθε μέρα το άγρυπνο ενδιαφέ-

31. Mark McNeilly, *Sun Tzu and the Art of Modern Warfare*, Oxford: Oxford University Press, 2001, σσ. 3-4. Για την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στην Κίνα και τους ανταγωνισμούς των κρατιδίων, βλ. Alfred S. Bradford: *With Arrow, Sword and Spear: a History of Warfare in the Ancient World*, Praeger Publishers, 2001, σσ. 129-143.

32. Στο ίδιο, Χ. 20.

33. Παρόμοια είναι η εικόνα του Καρχηδόνιου στρατηλάτη Αννίβα, πού μας περιγράφει ο Ρωμαίος ιστορικός Titus Livius: «πολλοί τον έβλεπαν συχνά να κοιμάται καταγής, σκεπασμένο μ' ένα μανδύα απλού στρατιώτη. Η ενδυμασία του δεν ήταν καλύτερη απ' αυτήν των συντρόφων του». Livy, *Ab urbe condita libri*, XXI. 4.

34. Mark McNeilly, ό.π., Χ. 20.

35. Προσωπική συνέντευξη στο συγγραφέα, Θεσσαλονίκη, 4-6-2012 και 21-8-2012. Ο Πετάνης ανήκε στην τάξη του 1948 της Σχολής Ευελπίδων. Διετέλεσε διοικητής του 4ου λόχου του 561 Τάγματος Πεζικού (Χ Μεραρχία, 35η Ταξιαρχία). Του απενεμήθησαν δεκαοχτώ παράσημα και μετάλλια. Μεταξύ αυτών, τρία Χρυσά Αριστεία Ανδρείας και τρεις Πολεμικοί Σταυροί. Απεβίωσε στις 16 Νοεμβρίου 2013.

ρον του για την ασφάλειά τους».³⁶ Το πρόσωπο που έχει εξουσία επί της ζωής των άλλων πρέπει να δείχνει επιείκεια, «το μεγάλο δώρο των Θεών».³⁷

Επίλογος

Τη δραματική μοίρα των πολεμιστών αποδέχεται στωικά ο Στράτης Μυριβήλης, μιας και ο ίδιος δοκιμάστηκε απ' αυτήν στη μακρά πολεμική του διαδρομή:

Θε μου, πόσο πιο πολύ, λέω, πρέπει να μας αγαπάτε τώρα, όλοι εσείς και όλες εσείς και όλα εσείς, φίλοι κι οχτροί, που μπορείτε και χαίρεστε το ήμερο σπίτι και τα παστρικά ρούχα και το γλυκό κρεβάτι κι όλες τις χίλιες μικροευτυχίες της ζωής. Κ' εμείς σαν καλογεράκια τραβάμε προς τη Μοίρα μας, που έχει την όψη σκεπασμένη κάτω από σιδερένια προσωπίδα.³⁸

“Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για τη συγγραφή του άρθρου περιλαμβάνεται στις παραπομπές”

36. Susanna Braund (ed.), *Seneca - De Clementia*, with Translation and Commentary by Susanna Braund, Oxford and New York: Oxford University Press, 2009, 1. 3. 3.

37. Στο ίδιο, 1. 21. 2.

38. Στράτη Μυριβήλη, *Η Ζωή εν τάφω - το βιβλίο του πολέμου*, 23η έκδοση, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας Ι. Δ. Κολλάρου & Σ^{ΙΑΣ} Α. Ε.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ιωάννης Σταμούλος γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Αποφοίτησε από το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Στη συνέχεια, πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στον Τομέα Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στο ίδιο τμήμα εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή. Εστιάζει τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στην Πολιτική Φιλοσοφία και τη Φιλοσοφική Ανθρωπολογία. Έχει λάβει μέρος σε πανελλήνια και διεθνή συνέδρια κι έχει διδάξει σε σεμινάρια στρατιωτικών σχολών. Είναι μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ.), της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας (Ε.Φ.Ε.), και της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (Ε.Μ.Σ.).

"Η συμβολή του Διοικητή-Ηγέτη ως καθοριστικός παράγοντας παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού Στρατιωτικής Μονάδας"

του Αντισμηνάρχου Νικολάου Σκουλιδά (Ι) ΠΑ, Σπουδαστή της 16ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Εισαγωγή

Κατά γενική παραδοχή το καλά παρακινούμενο ανθρώπινο δυναμικό ενός κοινωνικού οργανισμού, άρα και μιας στρατιωτικής μονάδας, αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα στην προώθηση της λειτουργικότητας του οργανισμού ή της μονάδας. Ωστόσο, το καθήκον της διασφάλισης ενός ανώτερου επιπέδου στην παρακίνηση του προσωπικού (staff motivation) προϋποθέτει από τον επικεφαλής του οργανισμού (ή της μονάδας) ένα ευρύ φάσμα διοικητικών, ψυχολογικών και κοινωνιολογικών ικανοτήτων.

Στον χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ), η διοίκηση μιας μονάδας συνεπάγεται την εξουσία που παρέχεται από τη νομοθεσία σε κάποιο άτομο (τον διοικητή) που ασκεί πάνω στους υφισταμένους του λόγω του βαθμού και της θέσεως που κατέχει. Επομένως, κάθε διοικητής μονάδας, ανάλογα με την εμπειρία και τις ικανότητες του, έχει τις δικές του ιδέες και απόψεις για το τι παρακινεί τους υφισταμένους να εργαστούν πιο αποδοτικά και γενικά να κινηθούν υπεύθυνα προς μια κατεύθυνση που εναρμονίζεται με τους στόχους της μονάδας του.

Στην παρούσα εργασία ο όρος «παρακίνηση» εκλαμβάνεται ως «μια εθελοντική δραστηριότητα, η οποία ωθεί το άτομο προς συγκεκριμένο στόχο ή στόχους» (Σαϊτή & Σαϊτής, 2012: 246). Με αυτή την αντίληψη η παρακίνηση μπορεί να θεωρηθεί ως «μια πολύπλοκη εσωτερική κατάσταση των ατόμων που δεν μπορεί να παρατηρηθεί απευθείας, αλλά που επηρεάζει τη συμπεριφορά τους» (Ζαβλανός, 1999: 70) και ως «η διαδικασία εκείνη που οδηγεί στην ικανοποίηση από την εργασία» (Κέφης, 2005:148).

Επίσης, ένας σημαντικός αριθμός ερευνών αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στους εξωτερικούς παρακινητές όπως το περιβάλλον, και τις οικονομικές αμοιβές (Taylor, 1947), τις εσωτερικές διαδικασίες όπως ψυχολογικά συμβόλαια (Schein, 1988), τις ατομικές αξίες και προσδοκίες (Vroom, 1964) και τις διαδικασίες αυτοπραγμάτωσης (Maslow, 1970). Έχει ακόμη επισημανθεί ότι η παρακίνηση είναι μία συνεχής διαδικασία που χρειάζεται να στηρίζεται και να συντηρείται και να βελτιώνεται, καθώς οι ατομικοί και οι οργανωσιακοί παράγοντες αλλάζουν με τον χρόνο (Schein, 1988).

Τέλος, οι Robbins & Judge (2011) τονίζουν τη συμβολή που έχει το καλά παρακινημένο ανθρώπινο δυναμικό σε μια κουλτούρα ποιότητας στους οργανισμούς και υπογραμμίζουν ότι ο αποτελεσματικός προϊστάμενος (επικεφαλής) χρειάζεται να αναγνωρίζει ότι διαφορετικά κίνητρα είναι κατάλληλα

για διαφορετικά άτομα και διαφορετικά άτομα θα επιδείξουν διαφορετικά έμφυτα επίπεδα παρακίνησης. Η επισήμανση αυτή έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, αν λάβουμε υπόψη μας ότι το προσωπικό μιας στρατιωτικής μονάδας διαφέρει στην ηλικία, στην κουλτούρα, στην εμπειρία και στην ειδικότητα και πιθανόν να έχει διαφορετικές προσδοκίες από την εργασία του. Αναντίρρητα, μέσα σ' ένα τέτοιο εργασιακό περιβάλλον, είναι σημαντικό ο διοικητής-ηγέτης να αναγνωρίσει προσεκτικά το περιβάλλον της μονάδας της οποίας ηγείται.

Ανακεφαλαιώνοντας, στις Ένοπλες Δυνάμεις, ο ρόλος του διοικητή-ηγέτη είναι ένα ισομερές κράμα «τέχνης» και «επιστήμης». Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι ο διοικητής-ηγέτης μιας στρατιωτικής μονάδας πρέπει να συνδυάζει τις διαφορετικές ανάγκες του προσωπικού, έτσι ώστε να κρατά το συγκεκριμένο προσωπικό παρακινούμενο.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει, μέσα από τη σταχυολόγηση της σχετικής βιβλιογραφίας, για το εάν και πώς μπορεί να παρακινήσει ο διοικητής-ηγέτης τους υφισταμένους της μονάδας του.

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα (ΕΕ) είναι τα εξής:

ΕΕ1. Δύναται ο διοικητής-ηγέτης να παρακινήσει το ανθρώπινο δυναμικό της μονάδας του;

ΕΕ2. Με ποιο(ους) τρόπο(ους) μπορεί ο διοικητής-ηγέτης μονάδας να δημιουργήσει ένα καλά παρακινούμενο προσωπικό;

Προϋποθέσεις αποτελεσματικής παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού

Για την ύπαρξη ενός καλά παρακινούμενου προσωπικού σε μία μονάδα Ε.Δ. πρέπει να πληρούνται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις ανάμεσα στις οποίες είναι και οι εξής:

Ικανή ηγεσία. Μια μονάδα των Ε.Δ. για να πραγματοποιήσει τους στόχους της πρέπει, εκτός των άλλων (π.χ. θετικό εργασιακό περιβάλλον, την απαραίτητη υλικοτεχνική υποστήριξη από την Πολιτεία, κ.ά.), να έχει ικανό διοικητή-ηγέτη (Bush, 2008 • Saiti, 2012 • Middewood, 2010). Ο επικεφαλής της στρατιωτικής μονάδας πρέπει να είναι ο αξιωματικός ο οποίος με τις ηγετικές ικανότητες/δεξιότητες να ασκεί επιρροή στους υφισταμένους του. Η πνευματική αυτή επίδραση ασκείται κυρίως με το παράδειγμα και την καθημερινή συμπεριφορά του και όχι με χρήση της εξουσίας που η θέση του παρέχει. Με απλά λόγια ο διοικητής-ηγέτης πρέπει να διαθέτει ηγετικά χαρακτηριστικά (όπως: ανάγκη για επιτεύγματα, αξιοπιστία, εμπιστοσύνη, ταπεινότητα, κ.ά) καθώς και ικανότητες (όπως: ικανότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας και δημιουργικής λήψης αποφάσεων, αντιληπτική ικανότητα, συναισθηματική νοημοσύνη, κ.ά.) (Μπουραντάς, 2005 • Robbins & Judge, 2011 • Saitis & Saiti, 2018). Είναι στοιχεία που τον βοηθούν να διαμορφώνει και να διατηρεί μια αποδοτική μονάδα.

Ωριμότητα των μελών της ομάδας. Ο διοικητής-ηγέτης μονάδας των Ε.Δ. αποτελεί την αναγκαία όχι όμως και την ικανή συνθήκη δημιουργίας παρακινούμενου προσωπικού. Τούτο διότι, η δυνατότητα ενός ηγέτη να εξασφαλίσει επαγγελματική ικανοποίηση στα μέλη της ομάδας του θα εξαρτηθεί και από την ωριμότητα των μελών αυτών. Ως ώριμα άτομα νοούνται τα άτομα που έχουν συγκροτημένη προσωπικότητα και ισορροπημένη συμπεριφορά. Στην περίπτωση της στρατιωτικής μονάδας ως ώριμα άτομα μπορούν να θεωρηθούν τα άτομα (π.χ. αξιωματικοί, υπαξιωματικοί) που διαθέτουν ορισμένες δεξιότητες όπως, για παράδειγμα, δεξιότητες στην επίλυση προβλημάτων, διαπροσωπικές δεξιότητες, σεβασμό και αμοιβαιότητα (Argyris, 1957 • Mullins, 2007 • Σαϊτης, 2014) και συντελούν στη δημιουργία ώριμης και αποτελεσματικής ομάδας στη μονάδα τους.

Η κατάλληλη οργάνωση. Με δεδομένο ότι οι στόχοι μιας στρατιωτικής μονάδας δεν επιτυγχάνονται τυχαία ο επικεφαλής της συγκεκριμένης μονάδας θα πρέπει να έχει, εκτός των άλλων, και την κατάλληλη οργάνωση όλων των δραστηριοτήτων της μονάδας του, έτσι ώστε να διεξάγεται απρόσκοπτα η προσπάθεια των υφισταμένων. Στα πλαίσια της κατάλληλης οργάνωσης μιας στρατιωτικής μονάδας μπορούν να θεωρηθούν στοιχεία όπως είναι: ο καταμερισμός του έργου στα άτομα που υπηρετούν στη συγκεκριμένη μονάδα, το εύρος του αριθμού των υφισταμένων ανά προϊστάμενο, ο συντονισμός των διαφόρων δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στον εργασιακό χώρο της μονάδας, κ.ά. (Σαϊτη & Σαϊτης, 2012).

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι η ύπαρξη κατάλληλου συντονισμού προϋποθέτει σαφές νομοθετικό πλαίσιο, που να ρυθμίζει τα οργανωτικά και λειτουργικά ζητήματα των στρατιωτικών μονάδων. Δηλαδή, το οργανωτικό πλαίσιο μιας μονάδας να χαρακτηρίζεται από νομοθετική σαφήνεια, όσον αφορά στους ρόλους και στους κανόνες λειτουργίας του, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι αντιθέσεις και συγκρούσεις που ασφαλώς, δε βοηθούν στην επίτευξη των καθορισμένων στόχων της συγκεκριμένης μονάδας (Παπαδάτου, 2018).

Οργανωσιακή υποστήριξη. Για να μπορέσουν οι εργαζόμενοι σε έναν οργανισμό, άρα και σε μία μονάδα των Ε.Δ., να αποδώσουν και να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της μονάδας τους είναι απαραίτητο η διοίκηση να εξασφαλίζει τις απαραίτητες εργασιακές συνθήκες. Στη βάση αυτής της αντίληψης ο διοικητής-ηγέτης μιας μονάδας μπορεί να παρακινήσει ευκολότερα τους υφισταμένους του, αφού παράγοντες όπως οι υλικοτεχνικές υποδομές, οι οικονομικές απολαβές, κ.ά. επηρεάζουν την επαγγελματική ικανοποίηση των απόμων μίας τυπικής οργάνωσης (Koontz & O' Donnell, 1983).

Δραστηριότητες του ηγέτη που συμβάλλουν στην παρακίνηση του ανθρώπινου δυναμικού

Η σωστή διοίκηση του ανθρώπινου παράγοντα σε έναν οργανισμό, άρα και στις μονάδες των Ε.Δ., αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ώθησης του οργανισμού (ή μονάδων) και διαμορφώνει τις συνθήκες που οδηγούν στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Κι αυτό γιατί ο ανθρώπινος παράγοντας

παραμένει ως η σπουδαιότερη παράμετρος στον οργανισμό/μονάδα ανεξάρτητα από τις τεχνολογικές εξελίξεις, το εξωτερικό περιβάλλον και τα υλικοτεχνικά μέσα.

Στη βάση αυτών των σκέψεων το έργο του διοικητή-ηγέτη στον τομέα της παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού της μονάδας του, είναι αρκετά δύσκολο και σημαντικό, ωστόσο βασικές ενέργειες που μπορούν να συμβάλουν θετικά προς την κατεύθυνση αυτή είναι, ανάμεσα στις άλλες και οι εξής:

Η αμφίδρομη επικοινωνία: Η λειτουργία της επικοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας στην παρακίνηση του ανθρώπινου προσωπικού και είναι απαραίτητη μεταξύ όλων των επιπέδων του προσωπικού. Η λειτουργία αυτή χτίζει σχέσεις, επιτρέπει τη συνεργασία και γενικά διαμορφώνει ένα ευχάριστο εργασιακό περιβάλλον. Αντίθετα η έλλειψη επικοινωνίας μπορεί να προκαλέσει δυσπιστία, να εμποδίσει τη θεληματική συνεργασία και να αυξήσει την ανασφάλεια. Οι καλοί ηγέτες, επομένως, κρατούν ενήμερους τους συνεργάτες τους σε κάθε στιγμή, εφόσον η πληροφορία δεν πρέπει να μείνει απόρρητη, ο υφιστάμενος μπορεί να παρακινείται και να αισθάνεται ένα αληθινό κομμάτι του οργανισμού. Με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) όταν χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά η μετάδοση της πληροφορίας στους εργαζόμενους γίνεται πολύ πιο εύκολη σε σχέση με το παρελθόν.

Σε μια μονάδα των Ε.Δ., λόγου χάρη, υπάρχει σταθερή ροή πληροφοριών. Το προσωπικό δέχεται σταθερά πληροφορίες για τις στρατηγικές και τις αλλαγές που ακολουθεί η μονάδα. Η ροή αυτή πληροφοριών αποτελεί έναν παρακινητικό παράγοντα, και δίνει μια «πλήρη εικόνα» που βοηθά να αποφευχθεί αυτό που ο Meyer (1997) αποκαλεί Σύνδρομο FMS, “Fraid of missing something” (ο φόβος της απώλειας), το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην ανασφάλεια. Μιλώντας στο προσωπικό για **τη σπουδαιότητα** του ρόλου και τη δουλειά του καθενός, οι διοικητές-ηγέτες βοηθούν στην καθιέρωση/εγκαθίδρυση μιας ανοιχτής επικοινωνίας για συζήτηση. Έτσι, τα μέλη της μονάδας ενθαρρύνονται να θέσουν ερωτήσεις, να προτείνουν βελτιώσεις και λαμβάνουν την ανατροφοδότηση για την επιτυχή ολοκλήρωση των καθηκόντων.

Διαμόρφωση καλών διαπροσωπικών σχέσεων. Αν πρόκειται να επιτευχθεί ένα υψηλό επίπεδο παρακίνησης, οι διοικητές μονάδων χρειάζεται να αναπτύξουν καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των υφισταμένων. Μολονότι οι διοικητές δεν έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν οικονομικές απολαβές, ωστόσο καλές σχέσεις μπορούν να επιτευχθούν μέσω στρατηγικών, όπως είναι οι αποτελεσματικές συναντήσεις του προσωπικού, που δίνουν ευκαιρίες για συζήτηση και αλληλεπίδραση. Η ομαδική εργασία μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στο να φέρει κοντά διαφορετικούς τύπους ανθρώπων μέσα σε μία μονάδα, όπως είναι ένας νεοπροσληφθέντος αξιωματικός και ένας συνάδελφός του με πολλά χρόνια εμπειρίας. Η ομαδική επιμόρφωση και οι συνεδριάσεις για συνόψιση των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης μπορούν να βοηθήσουν να αναπτυχθεί η αυτοεκτίμηση, η εμπιστοσύνη και ακόμη να παρακινήσουν έναν υφιστάμενο, ο οποίος παρακινείται δύσκολα.

Συμμετοχή των υφισταμένων στη λήψη αποφάσεων. Στη σχετική βιβλιογραφία (Saitis & Saiti, 2018) αναφέρεται ότι η συμμετοχή των υφισταμένων στη λήψη αποφάσεων συντελεί στην προσωπική και επαγγελματική τους παρακίνηση. Άλλωστε, όπως, έχει αποδείξει ο Morgan (2000) «η κατάλληλη επικοινωνία της στρατηγικής γνώσης μπορεί να λειτουργήσει ως συνεκτική δύναμη και να πετύχει να φέρει σε επαφή εκείνους με τελική ευθύνη για τους οργανισμούς με εκείνους που κατευθείαν εφαρμόζουν τις πρακτικές στην αιχμηρή άκρη».

Οι διοικητές των στρατιωτικών μονάδων επομένως, μπορούν να παρακινήσουν το προσωπικό εμπλέκοντας το στη διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσω ομαδικής συμβουλευτικής (συνεδριάσεων) και συζήτησης. Με τη συμμετοχή τους, τα μέλη του οργανισμού νιώθουν ότι έχουν ενημερωθεί για τις εξελίξεις στη δουλειά τους και είχαν μια ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους. Επίσης, η προσωπική εμπλοκή στον στρατηγικό σχεδιασμό τρέφει μακροπρόθεσμη δέσμευση. Αυτός ο αυτοπροσδιορισμός και έλεγχος μπορεί να ενθαρρύνει μια αίσθηση του «ανήκειν» και αμοιβαίο σεβασμό μέσα σε μια ομάδα εργασίας που έχει συνοχή. Όπως υποστηρίζει ο Nelson (1997) «εμπλέκοντας τους εργαζομένους στη λήψη αποφάσεων, ιδιαίτερα όταν οι αποφάσεις τους επηρεάζουν άμεσα, είναι μαζί αξιολύβαστο και πρακτικό. Αυτοί που βρίσκονται πιο κοντά στα προβλήματα τυπικά διαθέτουν και την καλύτερη διορατικότητα σε ό,τι αφορά το τί κάνουν».

Σε μια μονάδα των Ε.Δ., επομένως, η εμπλοκή των υφισταμένων στη λήψη αποφάσεων είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην παρακίνηση του ανθρώπινου δυναμικού της συγκεκριμένης μονάδας και η επικοινωνία βρίσκεται στη ρίζα της αποτελεσματικότητάς της.

Αναγνώριση και ανταμοιβή του ανθρώπινου δυναμικού. Η αναγνώριση και η ανταμοιβή μαζί με μια αίσθηση επίτευξης είναι βασικά για τη διαδικασία της παρακίνησης (Herzberg, 1959). Στην περίπτωση μονάδων των Ε.Δ. οι διοικητές χρειάζεται να εγκύψουν στους τρόπους με τους οποίους ανταμείβουν το προσωπικό, καθώς κάθε μέλος του προσωπικού είναι διαφορετικό και θα αντιδράσει με διαφορετικούς τρόπους στην ανταμοιβή και στην αναγνώριση. Ο Schein (1988) αναγνωρίζει τη σημασία της καθοδήγησης των ατομικών αναγκών του προσωπικού και υποστηρίζει ότι αν οι δυνατότητες και τα κίνητρα των υφισταμένων είναι ποικίλα, τα ηγετικά στελέχη πρέπει να έχουν την ευαισθησία και τη διαγνωστική ικανότητα να μπορούν να αισθάνονται και να εκτιμούν τις διαφορές. Αντί να αντιμετωπίζουν την ύπαρξη των ατομικών διαφορών ως μια οδυνηρή αλήθεια τα ηγετικά στελέχη θα έπρεπε να μάθουν να δίνουν αξία στη διαγνωστική διαδικασία που αποκαλύπτει τις διαφορές. Επομένως, καταλήγει ο Schein αν οι ανάγκες και τα κίνητρα εκείνων που βρίσκονται σε κατώτερη θέση είναι διαφορετικά, πρέπει να τους φερόμαστε διαφορετικά.

Ας σημειωθεί ότι, πάνω από όλα, τα συστήματα ανταμοιβής χρειάζεται να είναι ικανά, να παρακινούν, ή τουλάχιστον, να μην αποθαρρύνουν τους υφισταμένους όταν οι ευκαιρίες για προαγωγή είναι λιγότερες (Holbeche, 1998). Επομένως, ένα καλό σύστημα ανταμοιβής αξιολογεί αντικει-

μενικά την εκτέλεση καθηκόντων του προσωπικού, θέτει στόχους και αντικειμενικούς σκοπούς, εξετάζει τις ανάγκες επιμόρφωσης, και εκτιμά και ανταμείβει τους επιτυγχανόμενους στόχους. Βέβαια η συχνή αναγνώριση μπορεί να δίνεται με λιγότερο τυπικούς τρόπους. Για παράδειγμα, η ολοκλήρωση ενός καθήκοντος μπορεί να ανταμειφθεί με ένα «σε ευχαριστώ» ή «ένα μπράβο», ένα χαμόγελο επιβεβαίωσης, ή με μια αίσθηση εκτίμησης.

Επιμόρφωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Η επιμόρφωση του προσωπικού είναι ένας σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην ατομική και ομαδική παρακίνηση. Η κατάλληλη επιμόρφωση μπορεί να αυξήσει την εμπλοκή του προσωπικού στον οργανισμό, να βελτιώσει την επικοινωνία μεταξύ των συναδέλφων, να διευκολύνει την αλλαγή και να αποτελέσει μέρος ενός συστήματος εκτίμησης. Πρόσφατη έρευνα στην ενδοτομεακή κινητικότητα και την υπηρεσία πληροφοριών των επαγγελματιών έδειξε ότι η έλλειψη ευκαιριών επιμόρφωσης σε μερικούς τομείς θεωρήθηκε ως ένα βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη καριέρας (Dalton et al, 1999).

Ένας σπουδαίος τρόπος να το κάνουν αυτό οι διοικητές μονάδων των Ε.Δ. είναι να συζητούν την ανάπτυξη καριέρας και την επιμόρφωση με το προσωπικό τους ως μέρος της αμφίδρομης επικοινωνίας. Μέσα από τη διαλογική συζήτηση ο διοικητής μονάδας έχει τη δυνατότητα να βεβαιώνεται ότι ο υφιστάμενός του βλέπει τα οφέλη από την ανάπτυξη και απόκτηση νέων ικανοτήτων και να αξιολογεί τακτικά την κατάσταση της μονάδας του (Allan, 1996). Αυτή η διαδικασία μπορεί να τον βοηθήσει στη διάγνωση των ενδιαφερόντων και των αναγκών των υφισταμένων και να τους προσανατολίσει σε κατάλληλες ευκαιρίες επιμόρφωσης.

Η θετική πλευρά της επιμόρφωσης του προσωπικού είναι ότι όλα τα μέλη του μπορούν να εμπλακούν, ανεξάρτητα από τη θέση τους. Αυτό είναι βασικό για την επιτυχία μίας μονάδας των ΕΔ και την αποτελεσματικότητα της ηγεσίας της.

Η παραπάνω συλλογιστική απεικονίζει την ανάγκη για τους διοικητές να εμπλέκονται με το προσωπικό τους σε όλα τα στάδια της επιμόρφωσης, όχι μόνο στην αρχή. Αν η επιμόρφωση μπορεί να αυξήσει την εμπλοκή του προσωπικού και να βελτιώσει την επικοινωνία, τότε η ευκαιρία να παρακινηθούν από αυτό είναι αυξημένη.

Καταλήγοντας, σημειώνουμε ότι οι θεματικές που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι αλληλοεξαρτώμενες και είναι βασικό να αντιμετωπίζεται η παρακίνηση ως ένα σημαντικός συνδυασμός παραγόντων και να μη θεωρείται από τους διοικούντες ότι επιτυγχάνεται αποκλειστικά με μια συγκεκριμένη ενέργεια.

Συμπερασματική κατάληξη

Η παρακίνηση είναι μια σημαντική λειτουργία της διοίκησης και ο διοικητής-ηγέτης βρίσκεται στην καρδιά της παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού της μονάδας του. Τα θέματα που χρειάζεται να διεθύνει και πώς τα

διευθύνει θα αποτελέσουν έναν παράγοντα κλειδί στην παρακίνηση του προσωπικού του. Ένα περιβάλλον αποτελεσματικής επικοινωνίας και συμμετοχής στη λήψη απόφασης, μπορεί να δημιουργήσει εμπιστοσύνη και σεβασμό ανάμεσα στους υφισταμένους του. Όπως υπογραμμίζει ο McHenry (1997) «η ποιότητα ενός προσώπου είναι σε σημαντικό βαθμό επηρεασμένη από την εμπλοκή του ή την αποξένωσή του, από τη δουλειά. Ένας οργανισμός που δημιουργεί ένα θετικό ψυχολογικό κλίμα είναι ένα στοιχείο που ικανοποιεί τις ανάγκες των περισσότερων εργαζομένων του» (σελ.28). Επίσης, η αναγνώριση και ανταμοιβή είναι σημαντικά κομμάτια της ανθρώπινης φύσης, διατηρώντας μας ψυχολογικά ευτυχισμένους. Ο διοικητής-ηγέτης μονάδας των Ε.Δ. επαινώντας το προσωπικό και ενεργώντας για λογαριασμό του σε θέματα σχετικά με τη δουλειά, οικοδομούν μια ατμόσφαιρα σεβασμού και αφοσίωσης/πίστης.

Βέβαια, η παρακίνηση απαιτεί μια κλιμάκωση στρατηγικών από διαφορετικές πηγές, για να διευθύνει τη διαφορετικότητα της ατομικής διαφοράς.

Ανακεφαλαιώνοντας, η παρακίνηση του προσωπικού μιας μονάδας των Ε.Δ. δεν είναι καθόλου εύκολη και δε μένει σταθερή αν επιτευχθεί μια φορά. Είναι μια συνεχής διαδικασία που χρειάζεται ανανέωση και επανενεργοποίηση, τόσο στην ειρηνική περίοδο όσο και κατά τη διάρκεια πολεμικών επιχειρήσεων.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ζαβλανός, Μ. (1999). *Οργανωτική Συμπεριφορά*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην
- Κέφης, Β. (2005). *Ολοκληρωμένο μάνατζμεντ: Βασικές αρχές για σύγχρονες οικονομικές μονάδες*. Επιμέλεια Φανή Λένου. Αθήνα: Κριτική Μπουραντάς, Δ. (2005). *Ηγεσία: Ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Παπαδάτου, Ε. (2018). *Διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τη συμβολή της σχολικής ηγεσίας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη χώρα*. Διδακτορική διατριβή. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Σαΐτης, Χ. (2014). *Μύηση των εκπαιδευτικών στα μυστικά της σχολικής ηγεσίας, Σύγχρονες τάσεις και πρακτικές*. Αθήνα: Αυτοέκδοση
- Σαΐτη, Α. & Σαΐτης, Χ. (2012). *Ο Διευθυντής στο Σύγχρονο Σχολείο*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Ξενόγλωσση

- Allan, J. (1996). *How to be Better at... Motivating People*. London: Kogan Page
- Argyris, C. (1957). *Personality and Organisation; the conflict between system and the individual*. Oxford, England: Harpers..
- Bush, T. (2008). *From management to leadership: Semantic or mean-*

ingful change?. *Educational Management Administration & Leadership*, 36(2), pp. 271-288.

Dalton, P., Mynott, G., Nankivelt, C. & Reardon, D. (1999). Cross-sectoral mobility in the LIS profession. Library and information Commission Research Report 19. London: Library and information Commission.

Koontz, H. & O' Donnel, C. (1980, 1982, 1983, 1984). *Οργάνωση και Διοίκηση. Εκδόσεις Παπαζήση* (Μετ. Χ. Βαρδάκος). τ. Α', Β', Γ', Αθήνα. (p.45, 1983).

Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*, 2nd ed. New York: John Wiley.

Holbeche, L. (1998). *Motivating People in Lean Organizations*. London: Butterworth Meinemann.

Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality*, 2nd ed. London: Harper & Row.

Middlewood, D. (2010). Managing people and performance. In Bush, T., Bell, L. & Middlewood, D. (Eds) *The principles of educational leadership & management*, (pp. 132-150), Second Edition, London: Sage Publication.

McHenry, R. (1997). Spurring stuff. *People Management*, Vol.15, No.3, pp. 28-31.

Meyer, C. (1997). "What makes workers tick?". *INC*, Vol.19, No.18, pp.74-81

Morgan, S. (2000). "People matter: redressing the balance". *Cofhe* (Colleges of Further and Higher Education Group of the Library Association) Bulletin, Vol. 89, p.5

Mullins, L.J. (2007). *Management and Organisational Behaviour*, 8th ed. Harlow: F.T. Prentice Hall

Nelson, B. (1997). "Low - cost ways to energise employees". *Human Resource Management Magazine*, Vol.42.No.12, pp.45-48

Robbins, S.P., & Judge, T.A. (2011). *Οργανωσιακή συμπεριφορά* (μτφ. Α. Πλατάκη). Αθήνα: Κριτική

Saiti, A. (2012). Leadership and quality management: An analysis of three key features of the Greek education system. *Quality Assurance in Education*, 20(2), pp. 110-138.

Saitis, C. & Saiti, A., (2018). *Initiation of Educators into Educational Management Secrets*, Switzerland: Springer International Publishing.

Schein, E.H. (1988) *Organizational Psychology*, 3rd. ed. London: Prentice-Hall.

Taylor, F.W. (1947). *Scientific Management*. London: Harper & Row

Vroom, V.H. (1964). *Work and Motivation*. London: John Wiley

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Νικόλαος Σκουλιδάς γεννήθηκε στον Πειραιά το 1972. Αποφοίτησε από τη Σχολή Ικάρων το 1996 και τοποθετήθηκε στην 114ΠΜ/ΣΜΕΤ F1CG. Έχει 3048 ώρες πτήσεων, Αναχαίτιση, Έρευνα Διάσωση και ως Εκπαιδευτής - Αξιολογητής Πτήσεων. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος Πανεπιστημίου Αιγαίου «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων». Από το 2008 - σήμερα είναι Επιθεωρητής - Αξιολογητής συστημάτων Υγιεινής και Ασφαλείας και Στρατιωτικό Διδακτικό Προσωπικό, ΣΙ, ΣΔΙΕΠ/ΠΑ στα αντικείμενα: «Ασφαλείας Πτήσεων Εδάφους, Υγιεινή και Ασφάλεια, OPERATIONAL RISK MANAGEMENT, Θεωρίες Ανθρώπινου παράγοντα».

"Η Στρατιωτική Οικογένεια στη Σύγχρονη Κοινωνία"

δοκίμιο του Λγου (ΠΖ) Θεόφилου Σοφιανίδη, που διακρίθηκε σε διαγωνισμό του Γ'ΣΣ, στο πλαίσιο της εκδήλωσης "ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ"

Οι ρίζες της οικογένειας χάνονται στο μακρινό παρελθόν και στις πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου να οργανωθεί κοινωνικά. Έκτοτε ακολούθησε την εξέλιξη της κοινωνίας, για να φτάσει στη σημερινή εξελιγμένη μορφή της. Αποτέλεσε λοιπόν, τον πρώτο σταθμό στην ιστορία της ανθρωπότητας, γιατί αυτή ήταν το μικρότερο κύτταρο από το οποίο ξεκίνησε η κοινωνική ζωή. Η τόσο μακρόχρονη ιστορία και ζωή της οικογένειας, αποδεικνύει πόσο καθοριστικός είναι ο ρόλος της, τόσο στην ατομική, όσο και στην κοινωνική ζωή.

Η σύγχρονη οικογένεια περνάει σαφέστατα κρίση σε γενικότερο πλαίσιο, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κρίση που περνάει η συζυγία. Πιο συγκεκριμένα κάποιο ζευγάρι θα εμφανίσει σημάδια κρίσης αργά ή γρήγορα. Είναι αναπόφευκτο και φυσικά είναι μία πραγματικότητα που εμφανίζουν και οι στρατιωτικές οικογένειες. Αυτή μπορεί να είναι μεγάλη και μακροχρόνια, μπορεί να είναι απλή και σύντομη. Είναι το κρίσιμο σημείο που θα δοκιμαστεί το ζευγάρι και θα επηρεάσει όλο τον κύκλο της οικογένειας κατ' επέκταση. Κλασικά σημάδια κρίσης είναι οι συχνές έντονες διενέξεις, η αμοιβαία αλληλοκατηγορία για τις δυσκολίες της καθημερινότητας, η ζήλεια, η έλλειψη τρυφερότητας, σεξουαλικότητας, τα προβλήματα διάθεσης, τα «μούτρα», ο προσωρινός χωρισμός, η εξωσυζυγική σχέση. Οι πρώτες δυσκολίες που εμφανίζονται στον επαγγελματικό - οικονομικό ή κοινωνικό χώρο μεταφέρονται ταχέως μέσα στην οικογένεια. Μπορεί λοιπόν να αντιληφθεί κανείς πως για την οικογένεια ενός στρατιωτικού ο οποίος ζει σε ένα επαγγελματικό περιβάλλον ασταθές, μεταβλητό με περίεργα ωράρια εργασίας και τεράστιες αλλαγές σε διάφορα θέματα μέσα σε τακτά χρονικά διαστήματα, οι οικογενειακές κρίσεις θα είναι σαρωτικές, διαταράσσοντας την αρμονία μιας γαλήνιας συζυγίας.

Η κοινωνία εδώ και δεκαετίες, έχει υιοθετήσει νέο τρόπο ζωής με την γυναίκα πλέον εργαζόμενη. Παράλληλα άλλαξε και η μορφή της οικογένειας και από πατριαρχική με πολλά μέλη, όπου η φιγούρα του πατέρα επικρατούσε ως αρχηγός της (πατρική αυθεντία), έγινε πλέον πυρηνική που αποτελείται από το ζευγάρι και τα παιδιά, κατά την οποία επικρατεί σαφώς η ισότητα των 2 φύλλων και κατ' επέκταση η συμμετοχή και των δύο συζύγων στις υποχρεώσεις της ανατροφής των τέκνων και του νοικοκυριού. Λειτουργεί επομένως ένα μοντέλο οικογένειας με δύο σταδιοδρομίες και 3 εργασίες. Περισεύει δηλ. ακόμα μία εργασία, αυτή του σπιτιού. Η εξέλιξη αυτή επομένως έχει αντίκτυπο σε δύο πλευρές. Από την μία βλέπουμε τις γυναίκες επιπλέον να σταδιοδρομούν και τους άντρες επιπλέον να ασχολούνται με τα του σπιτιού (νοικοκυριό, ανατροφή παιδιών). Η αλλαγή αυτή είναι μεγάλη. Και φυσικά αυτή η μεγάλη αλλαγή δε θα μπορούσε να μην επηρεάσει την οικογένεια του στρατιωτικού. Στη περίπτωση αυτή βέβαια συναντάται το εξής μεγάλο εμπόδιο που έρχεται να κόψει τα φτερά της συζύγου ενός στρατιωτικού. Οι μεταθέσεις. Οι μεταθέσεις αποτελούν παράγοντα δυσκολίας για την εργασία της συζύγου του στρατιωτικού. «Είμαι σύζυγος στρατιωτικού με ανήλικα παιδιά, πτυχιούχος χωρίς δουλειά γιατί δεν με παίρνουν στην δουλειά μιας που είμαι σύζυγος στρα-

τιωτικού και θα φύγω λόγω μετάθεσης...», η απάντηση της συζύγου στρατιωτικού σε ερώτηση για το τι δουλειά κάνει. Ασχέτως με το εάν θα βρει τελικά εργασία, πάντοτε επιβάλλεται να αναζητήσει δουλειά, ή έστω περιστασιακά να απασχοληθεί κάπου. Εάν δε το πράξει προκύπτουν θέματα οικονομικά αλλά και κατωτερότητας σε σχέση με τον σύζυγο είτε με τις άλλες συνομήλικες εργαζόμενες γυναίκες.

Η ζωή του στρατιωτικού είναι γεμάτη μεταβολές. Μεταβολές οι οποίες επηρεάζουν τόσο τον ίδιο, όσο και την υπόλοιπη οικογένεια. Οι μεταβολές αυτές που επιδρούν στην σταθερότητα της καθημερινότητας, μειώνουν την οικογενειακή συνοχή. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η πρόκληση στρεσογόνων καταστάσεων. Άγχος στη δουλειά, υπηρεσίες, εκπαιδεύσεις, ασκήσεις, δραστηριότητες, συναγερμένοι. Έννοιες συνυφασμένες με την απώλεια προσώπου. Άγχος για τις μεταθέσεις, για νέο σπίτι, για μετακόμιση, ψυχολογικά των παιδιών που κάθε τόσο αλλάζουν πόλη και σχολικά περιβάλλοντα.

Ο αποχωρισμός

Ο αποχωρισμός βιώνεται σε πολλές περιπτώσεις στη ζωή όλων των στρατιωτικών, των συζύγων τους και των παιδιών τους. Είναι αναπόφευκτος, και συνυφασμένος με τον στρατιωτικό βίο. Είναι μία απώλεια σχέσης, οικειότητας, καλής οικογενειακής ζωής, στηριγμάτων, πρακτικών λύσεων.

Η επιφυλακή, οι μεταθέσεις ή αποσπάσεις στις οποίες δεν ακολουθεί η οικογένεια, οι αποστολές, οι εκπαιδεύσεις σε στρατιωτικά σχολεία, οι ασκήσεις, οι φυσικές καταστροφές και πολλές άλλες δραστηριότητες και κρίσεις επιφέρουν τον προσωρινό αποχωρισμό του στρατιωτικού από την οικογένεια του. Επειδή ακριβώς ο αποχωρισμός αυτός είναι προσωρινός, οι οικογένειες είναι υποχρεωμένες να προσαρμοστούν σε αυτό το δεδομένο και να αντιμετωπίσουν την κατάσταση αυτή με μεγάλη ψυχική δύναμη. Αυτό είναι κάτι που πολλές φορές δυναμώνει τους δεσμούς εντός της οικογένειας και άλλες φορές που τους διαταράσσει ή ακόμα τους διαλύει. Είναι μία κατάσταση που μόνο οι ίδιοι μέσα στην οικογένεια γνωρίζουν πόσο εύκολο και δυνατό είναι να τη διαχειριστούν. Εξαρτάται από τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα κάθε στρατιωτικού και κάθε μέλους της οικογένειας του ξεχωριστά. Είναι δηλ. μία κατάσταση στην οποία δε μπορείς να πεις πως και εγώ την έχω βιώσει και δεν έπαθα τίποτα, άρα δε θα έπρεπε να επηρεάσει και την άλλη οικογένεια. Σε αυτό το θέμα θα πρέπει ο στρατιωτικός να δώσει ιδιαίτερη έμφαση και να σκληραγωγήσει και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, ώστε να αντιμετωπιστεί η απώλεια με ωριμότητα και ομαλότητα. Μια επιτυχημένη τέτοια προσπάθεια σε μία διαδικασία αποχωρισμού θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για τους επόμενους αποχωρισμούς που είναι δεδομένο πως θα προκύψουν. Επομένως μπορεί ο αποχωρισμός να επιφέρει διαφορετικές επιπτώσεις και αντιδράσεις ανάλογα με τον κάθε άνθρωπο, όμως ο στρατιωτικός θα πρέπει να είναι έτοιμος για να πετύχει το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα επηρεάζοντας όσο το δυνατόν λιγότερο τα μέλη της υπόλοιπης οικογένειας. Φανταστείτε τον στρατιωτικό ο οποίος σε αντίστοιχες καταστάσεις θα λυγίσει και θα εξωτερικεύσει τα συναισθήματά του και τον ενδεχόμενο θυμό του, αναθεματίζοντας και καταριόντας την υπηρεσία. Τότε δεν έχει να περιμένει κανένα καλύτερο αποτέλεσμα από μία θλιμμένη οικογένεια καθώς η στάση του αντανακλάται στα υπόλοιπα μέλη.

Πάνω σε αυτή την πραγματικότητα δε μπορεί κάποιος να παραβλέψει όμως και τη κατάσταση που επικρατεί στην σύγχρονη κοινωνία και οικογένεια ευρύτερα. Ζούμε σε μία σύγχρονη εποχή πλέον που ο κόσμος έχει «μικρύνει», που διακρίνεται από την πολυπολιτισμικότητα και η ανεύρεση εργασίας, ευκαιριών γενικότερα, ακόμα και συζύγου, δεν έχει σύνορα. Οι αποχωρισμοί προσώπων παρατηρούνται συχνότερα σε όλες τις οικογένειες γενικότερα. Τα παιδιά επιζητούν σπουδές στο εξωτερικό. Με βάση αυτή τη κατάσταση, μπορεί να συμπεράνει κανείς πως τα παιδιά κυρίως μιας στρατιωτικής οικογένειας είναι πιο έτοιμα και πιο συνυφασμένα να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα δεδομένα.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας αλλά και των μέσων μεταφοράς είναι ένας παράγοντας που επιδρά θετικά στο θέμα του αποχωρισμού κάτι που δεν υπήρχε παλαιότερα. Έτσι η δυνατότητα μιας καλής συγκοινωνίας μπορεί να μικρύνει τα διαστήματα του αποχωρισμού. Το ίντερνετ και τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης (skype, viber, WhatsApp κτλ.), δίνουν λύσεις και κρατούν την επικοινωνία πιο συχνή και πιο θερμή μέχρι να έρθει η ώρα της επανασύνδεσης.

Η μετάθεση

Αν κατατάσσαμε σε κατηγορίες τα χαρακτηριστικά της ζωής ενός στρατιωτικού ανάλογα με τον βαθμό δυσκολίας, σίγουρα για τους περισσότερους η μετάθεση θα είχε θέση στην κορυφή. Ο κύκλος της μετάθεσης είναι μία διαδικασία που αρχίζει και κλείνει με την αποστρατεία του στρατιωτικού όταν και πλέον θα επιλέξει μία μόνιμη κατοικία για το υπόλοιπο της ζωής του. Αν ρωτήσεις έναν στρατιωτικό ή ακόμα καλύτερα το παιδί του από πού είναι, θα σου απαντήσει «από την Ελλάδα». Έτσι η μετάθεση είναι μία διαδικασία συνυφασμένη με τον στρατιωτικό βίο.

Η ανάλυση της διαδικασίας μιας μετάθεσης δεν είναι κάτι απλό που μπορεί να αποτυπωθεί εύκολα μέσα σε λίγες σελίδες. Αν ερωτηθεί κάποιος στρατιωτικός τι γνώμη έχει για μία πιθανή του μετάθεση, σίγουρα το πρώτο πράγμα που θα αντικρύσεις είναι έναν βαθύ αναστεναγμό και μία εικόνα θλίψης και προβληματισμού στο πρόσωπό του. Αυτή η εικόνα μπορεί ίσως να αποτυπώσει καλύτερα το θέμα μας, από ότι μερικές σελίδες στο χαρτί.

Στο στάδιο που αναμένεται η μετάθεση κυρίαρχο συναίσθημα είναι το άγχος. Ένα αίσθημα κακού ή ίσως μία βουβή ανησυχία διαχέεται στο περιβάλλον. Το άγνωστο που περιβάλλει το μέλλον στρεσάρει την οικογένεια μέχρι τη ανάγνωση της διαταγής της πιθανής μετάθεσης.

Τα συναισθήματα που προκαλεί η είδηση μιας ανεπιθύμητης, δυσάρεστης, απρογραμμάτιστης μετάθεσης είναι πολύ βαριά με έντονη τη βαθιά θλίψη, την διαρκή ανησυχία και το άγχος. Ακόμα όμως και στο άκουσμα μίας ευνοϊκής μετάθεσης τα προβλήματα δεν λείπουν και το άγχος κυριαρχεί. Είναι πολλά τα ζητήματα που πρέπει να λυθούν και ένας τεράστιος Γολγοθάς μόλις ξεκινάει για όλη την οικογένεια. Οι εκκρεμότητες τόσο στα πλαίσια της δουλειάς, όσο και της προσωπικής ζωής που πρέπει να ρυθμιστούν είναι πολλές και ποικίλες. Η ανεύρεση νέας κατοικίας με μεγάλη προσοχή σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, η ανάθεση σε μεταφορική εταιρία του πακεταρίσματος όλου του νοικοκυριού, η μεταφορά της οικοσκευής, η επιλογή και εγγραφή των

τέκνων σε νέα σχολεία, παιδικούς σταθμούς, η διαγραφή από τα παλιά φροντιστήρια και τις λοιπές δραστηριότητες των τέκνων και η εγγραφή πλέον σε νέα. Το ίδιο συμβαίνει και με τις δραστηριότητες των συζύγων. Η ανεύρεση νέων ιατρών, οδοντιάτρων, υδραυλικών, ηλεκτρολόγων και άλλων επαγγελματιών και ανθρώπων που διευκολύνουν τη ζωή μας, καθημερινά πράγματα που κάποιοι τα θεωρούν και τα έχουν δεδομένα. Ο στρατιωτικός πάντα πρέπει να κάνει νέα αρχή, ξανά και ξανά και πάλι από την αρχή.

Ο οικονομικός είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά την οικογένεια ενός στρατιωτικού που μετατίθεται. Η συχνή μετακίνηση της οικοσκευής προκαλεί φθορές σε έπιπλα και ηλεκτρικές συσκευές. Ένα νέο ακατάλληλο σπίτι μετά από λάθος επιλογή, ίσως προκαλέσει επιπλέον ζημίες. Παρατηρούνται υπέρογκες απαιτήσεις για ενοίκια. Και μόλις βρεθεί το κατάλληλο σπίτι, θα έχει φτάσει και η χρονιά για την επόμενη μετάθεση και ξανά από την αρχή. Η προσαρμογή σε ένα νέο περιβάλλον μόνο έξοδα μπορεί να επιφέρει, σε οποιοδήποτε τομέα της αγοράς από τη στιγμή που δεν έχει κανέναν γνωστό για να βοηθήσει σε απλές καθημερινές δυσκολίες. Οικογενειακός γιατρός δεν υπάρχει. Τεχνικός αυτοκινήτου που εμπιστεύεται επίσης. Οικονομική επιβάρυνση φέρνει και η μετακίνηση κατά τις άδειες από το νέο μέρος, στις εστίες (περιοχές) των συγγενών (παππού, γιαγιά). Πολλές φορές υπάρχει η ανάγκη να έχει στην κατοχή του και να συντηρεί δύο αυτοκίνητα. Όπως στην περίπτωση που και οι δύο σύζυγοι εργάζονται. Η σύζυγος που εργάζεται στο ελεύθερο επάγγελμα, μετακομίζοντας μένει χωρίς δουλειά. Αν και όταν θα βρει την κατάλληλη εργασία, θα έχει χάσει ήδη αρκετό χρόνο ή πιθανόν να ήρθε η ώρα να ψάξει για νέα καθώς θα ξαναμετακομίζει.

Το πιο καυτό ίσως θέμα βέβαια κατά τη μετάθεση ενός στρατιωτικού είναι η συναισθηματική φόρτιση που βαραίνει αρνητικά όλη την οικογένεια. Οι γονείς χάνουν τις παρέες και τις γνωριμίες τους. Πρέπει όσο γρηγορότερα γίνεται να κατακτήσουν μία σταθερότητα, να αποβάλουν το αίσθημα της μοναξιάς, να δημιουργήσουν νέους κύκλους γνωριμιών και να ενταχθούν από την αρχή σε μία νέα άγνωστη προς αυτούς κοινωνία.

Το μεγαλύτερο βάρος στον τομέα αυτό όμως πέφτει στα παιδιά τους. Εδώ είναι που πρέπει να σταθεί ο γονιός κυρίως και να καταφέρει να ξεπεραστεί το εμπόδιο όσο πιο ανώδυνα γίνεται. Ο αποχωρισμός από τα προηγούμενα μαθητικά θρανία και η ένταξη στο νέο σχολικό περιβάλλον περιγράφονται ενίοτε ως τραυματικές εμπειρίες. Η εγγραφή σε νέα σχολεία, φροντιστήρια και δραστηριότητες θα πρέπει να γίνει άμεσα και γρήγορα, χωρίς τη δυνατότητα ποιοτικών επιλογών. Έτσι μπορεί να δούμε παιδί που άλλαξε μέσα σε 1 χρόνο 3 σχολεία. Τα παιδιά αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν δύο δύσκολες καταστάσεις. Από τη μία θα πρέπει να αποχωριστούν τις παλιές παρέες τους, τους φίλους και γνωστούς τους, τους συμμαθητές τους. Από την άλλη θα αναγκαστούν να κάνουν νέα αρχή προσπαθώντας να δημιουργήσουν νέους κύκλους πολλές φορές με αποτυχίες και ψυχικό κόστος. Ποιος δε θυμάται κατά την παιδική του ηλικία, στο σχολείο, την ξαφνική «εμφάνιση» αλλά και «εξαφάνιση» παιδιών στρατιωτικών οικογενειών. Κανένας δεν θα ήθελε να βρεθεί στη θέση τους. Όμως αυτά τα παιδιά υπάρχουν και πρέπει να μάθουν να ζουν κάτω από αυτές τις συνθήκες. Να προσαρμοστούν. Και σε αυτό οδηγός είναι ο γονέας.

Στις περιπτώσεις μικρότερων παιδιών η αναζήτηση βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών συνιστά μία επίπονη και αβέβαιη διαδικασία μιας και η τοπική κοινωνία φροντίζει να κατοχυρώσει τα «δικά της παιδιά». Η κατάσταση αυτή σε συνδυασμό με τις ελλείψεις που υπάρχουν σε μέρη της χώρας, αναγκάζει τις οικογένειες των στρατιωτικών να εκλιπαρούν τοπικούς άρχοντες για μια θέση και σε πολλές άλλες περιπτώσεις να ψάχνουν μεταξύ αγνώστων να βρουν γυναίκα «εμπιστοσύνης» ώστε να φυλάει τα μικρά τους παιδιά. Η λύση της «νταντάς» βέβαια επιφέρει και μεγάλα οικονομικά έξοδα, πέραν της αβεβαιότητας που προκαλείται.

Η λύση στα προβλήματα

Η ίδια η οικογένεια είναι αυτή που θα βρει τον τρόπο να λύσει όλες τις ιδιαιτερότητες που την διέπουν. Αυτή είναι η μισή αλήθεια. Ο στρατός είναι ένας οργανισμός, μία υπηρεσία, που πρέπει να στηρίξει τις οικογένειες των στελεχών της. Μέσα στις τάξεις του στρατού, υπάρχουν μηχανισμοί, όπως η μέριμνα προσωπικού οι οποίοι μπορούν να δώσουν πάρα πολλές λύσεις σε θέματα που προαναφέρθηκαν. Μέσω των συναδέλφων πολλές φορές συναντάμε ευαισθητοποίηση και αλληλεγγύη που ξεχωρίζει πολλών επαγγελματιών. Ένας νεομετατιθέμενος συνήθως αντιμετωπίζεται με ιδιαιτερότητα και ζεστό καλωσόρισμα από τους συναδέλφους τους. Για τον απλούστατο λόγω πως όλοι βρεθήκαν στην ίδια θέση παλαιότερα και θα ξαναβρεθούν στο εγγύς μέλλον. Ο ρόλος του διοικητή επίσης παίζει κομβικό ρόλο στα προβλήματα που ταλανίζουν τις οικογένειες των στελεχών του. Ο ρόλος του διοικητή είναι να σταθεί στα οικογενειακά προβλήματα των στελεχών του σα να ήταν δικά του. Μπορεί να δώσει λύσεις που η ίδια η οικογένεια δε μπορεί. Όπως σε κάθε εργασιακό χώρο βέβαια, έτσι και στο Στρατό υπάρχουν διοικητές που θα κατανοήσουν τα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα και διοικητές που απαντούν με αυτό τον τρόπο... "Ο στρατός προσέλαβε εσάς, όχι την οικογένειά σας".

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί αρκετές αλλαγές που έχουν βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής μιας στρατιωτικής οικογένειας. Είναι απόλυτα φυσιολογικό βέβαια ως ένα βαθμό, γιατί παλαιότερα η σύζυγος του στρατιωτικού δεν ήταν αναγκασμένη να εργάζεται. Αφοσιωνόταν αποκλειστικά στο νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών. Τώρα και κυρίως μετά την οικονομική κρίση, αναγκάζεται να εργάζεται για να ανταπεξέλθει οικονομικά η οικογένεια. Ως αποτέλεσμα οι υποχρεώσεις του σπιτιού και των παιδιών βαραίνουν και τον σύζυγο στρατιωτικό. Ο στρατός ήρθε και αγκάλιασε αυτή την αλλαγή, δίνοντας αρκετές λύσεις. Δε χρειάζεται πια να αναγκάζεται να υποχρεώνει τον γείτονα να μεταφέρει το παιδί του σχολείο, όταν και οι δύο σύζυγοι εργάζονται. Η υπηρεσία έχει φροντίσει, δίνοντας υπηρεσιακό σημείωμα στον στρατιωτικό, ώστε να μεταφέρει μόνος του το παιδί του στο σχολείο. Του χορηγεί 5 μέρες επιπλέον μέσα στη διάρκεια του σχολικού έτους, ώστε να ενημερώνεται για την πρόοδο των παιδιών του. Ίδρυσε βρεφονηπιακούς σταθμούς στις παραμεθορίες. Λειτουργεί παιδικές κατασκηνώσεις. Λέσχες. Κατασκεύασε νέα ΣΟΑ-ΣΟΜΥ (Στρατιωτικές Οικίες Αξιωματικών). Γίνονται διαρκώς προσπάθειες σε αυτό τον τομέα.

Η σύγχρονη οικογένεια περνάει κρίση. Η κρίση αυτή δε γίνεται να μην επηρεάζει και τις στρατιωτικές οικογένειες. Οι ιδιαιτερότητες και οι ξεχωρι-

στές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, κάποιες οικογένειες τις ισοπεδώνουν, κάποιες άλλες πάλι τις δυναμώνουν και τις τρέφουν με υπομονή και αυταπάρηση. Οι οικογένειες αυτές, γεννιούνται ξανά μέσα από τις στάχτες τους. Είναι η ζωή τους και πραγματικά την αγαπάνε. Είναι μια ζωή που διδάσκει την προσαρμογή στα νέα δεδομένα εξαιρετικά γρήγορα. Τα παιδιά τους τα καταφέρνουν περίφημα και ας μετακομίζουν μια μέρα πριν τον αγιασμό των σχολείων. Κοινωνικοποιούνται πανεύκολα, κάνουν φίλες και φίλους και πάλι από την αρχή, μόνο που αν τα ρωτήσεις από που είναι θα σου απαντήσουν από την Ελλάδα!

Τέλος ακολουθεί η απάντηση μίας ταλαιπωρημένης συζύγου στρατιωτικού στην ερώτηση, τι θα άλλαζε αν γυρνούσε τον χρόνο πίσω...

«...αν ο χρόνος γυρνούσε πίσω, πάλι αυτόν θα παντρευόμουν, πάλι την ίδια ζωή θα έκανα, μαζί με τον άντρα μου, με όλους τους άλλους συνάδελφους που περνούν τα ίδια γιατί είναι άνθρωποι καθαροί, που παλεύουν σε όλη την Ελλάδα, για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Πάλι σύζυγος στρατιωτικού θα γινόμουν, για να νιώθω περήφανη, για το ψωμί που φέρνει σπίτι του, ψωμί δουλεμένο. Περήφανη με το κεφάλι ψηλά, για τον άντρα μου που είναι στρατιωτικός».

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Λοχαγός Πεζικού Σοφιανίδης Θεόφιλος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1983. Αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 2006. Στη μέχρι σήμερα σταδιοδρομία του έχει υπηρετήσει σε Μονάδες του Όπλου του στη περιοχή της Μακεδονίας και των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου, σε καθήκοντα διμοιρίτη και διοικητή λόχου. Έχει αποφοιτήσει με επιτυχία από όλα τα προβλεπόμενα σταδιοδρομικά σχολεία που αντιστοιχούν στο βαθμό του, ενώ στη παρούσα φάση βρίσκεται στο 1ο έτος των μεταπτυχιακών του σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για στελέχη Επιχειρήσεων. Το 2018 βραβεύτηκε από το Γ' Σώμα Στρατού στα πλαίσια διαγωνισμού για τη συγγραφή δοκιμίου με θέμα την στρατιωτική οικογένεια.

"Σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατία. Απειλές για την Ευρώπη και την Ελλάδα και ο διαφαινόμενος ρόλος των ΕΔ της χώρας μας για την αντιμετώπισή της, στα πρότυπα της οργάνωσης στρατών άλλων χωρών"

του Ασρχου (Δ) Θεόδωρου Άουαντ, σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Η σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατία είναι από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα. Το δογματικό υπόβαθρο, τα μέσα, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται συνεπικουρούμενοι από την τεχνολογική εξέλιξη και την ταχύτητα διακίνησης των πληροφοριών έχουν σαν αποτέλεσμα την παγκοσμιοποίηση και άμεση διάχυση του τρομοκρατικού μηνύματος, του αισθήματος φόβου και ανασφάλειας καθώς και την εμπέδωση κλίματος χάους και αστάθειας.

Η χώρα μας, μέχρι και σήμερα, δεν έχει αντιμετωπίσει δεινά τρομοκρατικών χτυπημάτων με θρησκευτικά κίνητρα. Παρόλα αυτά, η στρατηγική θέση της χώρας μας, η συμμετοχή της σε διεθνείς συμμαχίες και συνασπισμούς, καθώς και η ένταση της προσφυγικής & μεταναστευτικής κρίσης, αποτέλεσμα της οποίας αποτελεί η μετακίνηση μεγάλων μαζών αχαρτογράφητων πληθυσμών, δημιουργεί προϋποθέσεις οι οποίες δεν αποκλείουν τρομοκρατική δράση σε ελληνικό έδαφος μελλοντικά.

Η Ελλάδα, στο πλαίσιο Αμυντικής Πολιτικής και Πολιτικής Εθνικής Άμυνας θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής, χρησιμοποιώντας τις ΕΔ της με τον αποτελεσματικότερο τρόπο.

Προσδιορισμός του Φαινομένου της Σύγχρονης Θρησκευτικής Τρομοκρατίας & Τρομοκρατική Κρίση

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας δεν είναι καινούργιο. Από τα αρχαία χρόνια υπήρξαν ομάδες ή μεμονωμένα άτομα που χρησιμοποίησαν την πολιτική βία κατά των αρχών και των εκάστοτε ελίτ.

Οι πρώτες ενέργειες που θεωρήθηκαν τρομοκρατικές συνέβησαν στις αρχές του 1ου αιώνα, όταν μια εβραϊκή εξτρεμιστική ομάδα που δραστηριοποιούνταν στην Ιουδαία, οι Ζηλωτές Σικάριοι (Sicarii), προσπάθησε να εκδιώξει τους Ρωμαίους και όσους τους υποστήριζαν. Χαρακτηριστική είναι επίσης η περίπτωση του Τάγματος των «Δολοφόνων» (Assassins), μιας μουσουλμανικής αίρεσης η οποία έδρασε στη Μέση Ανατολή κατά την περίοδο των Σταυροφόρων (1090 - 1273).

Ο όρος τρομοκρατία άρχισε να χρησιμοποιείται την περίοδο της Γαλλικής επανάστασης του 1789 από τους Ιακωβίνους, που αποτέλεσαν την πιο ακραία πτέρυγα της επανάστασης, για να επιτύχουν την οικοδόμηση της νέας τάξης πραγμάτων. Έκτοτε έχουν συμβεί πολλά τρομοκρατικά περιστατικά που θα μπορούσαν να αναφερθούν, με πιο σημαντικό βέβαια το τρομοκρατικό χτύ-

πημα στους δίδυμους πύργους την 11η Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, μπορούμε να διακρίνουμε την τρομοκρατία σε τέσσερα βασικά κύματα: το αναρχικό, το αντιαποικιακό, το νέο αριστερό και το θρησκευτικό.

Το αναρχικό κύμα εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1880 στη Ρωσία, διήρκησε περίπου 40 χρόνια και ανέλαβε δράση κυρίως κατά των κεφαλαιούχων και του κράτους.

Το αντιαποικιακό κύμα ξεκίνησε την δεκαετία του 1920, διήρκησε έως το 1960 και ως στόχο είχε την αφύπνιση των πολιτών σε έναν αγώνα για την αυτοδιάθεση, την ανεξαρτησία και την απελευθέρωση αποικιών από τους κατακτητές τους (Βρετανούς, Γάλλους κλπ).

Το νέο αριστερό κύμα ή κύμα της ακραίας αριστερής τρομοκρατίας εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και διήρκησε έως το 1980. Το έναυσμα για την εμφάνιση αυτού του κύματος ήταν ο πόλεμος στο Βιετνάμ. Οι εν λόγω ομάδες εμπνεύστηκαν από την ιδεολογία του μαρξισμού - λενινισμού και ανέπτυξαν αντιιμπεριαλιστική δράση.

Το τέταρτο κύμα της τρομοκρατίας εμφανίστηκε το 1979 με την στα μέσα της δεκαετίας του 1970 και συνδέθηκε τη θρησκευτική επανάσταση στο Ιράν και τη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν. Οι οργανώσεις του διακατέχονται από έντονο θρησκευτικό φονταμενταλισμό με κυρίαρχη θρησκεία το Ισλάμ.

Βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, η περίοδος από την 11η Σεπ 2001 έως σήμερα εκτιμάται ότι αποτελεί το πέμπτο κύμα τρομοκρατίας που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε ως «παγκοσμιοποιημένη τρομοκρατία». Στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, η αξιοποίηση από μέρους των τρομοκρατών των δυνατοτήτων που παρέχει η ψηφιακή τεχνολογία και το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον αναδεικνύει τη δυναμική του νέου αόρατου εχθρού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τρομοκρατική οργάνωση DAESH (Ισλαμικό Κράτος) καθώς και των λοιπών υποομάδων οι οποίες προέκυψαν από τη διάλυσή του, οι οποίες ακόμη επιχειρούν, προκαλώντας τον τρόμο, σε διάφορες περιοχές του κόσμου.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, τρομοκρατικές πράξεις ορίζονται ως οι «εγκληματικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων και κατά πολιτών, που αποσκοπούν στην πρόκληση θανάτου ή σοβαρών σωματικών βλαβών, ή η απαγωγή ομήρων, με σκοπό να προκληθεί κατάσταση τρόμου στον γενικό πληθυσμό ή σε μια ομάδα ατόμων ή σε συγκεκριμένα πρόσωπα, ο εκφοβισμός ενός πληθυσμού ή ο εξαναγκασμός μιας κυβέρνησης ή ενός διεθνούς οργανισμού να στο να ενεργήσει ή να μην ενεργήσει κάποια πράξη...».

Είδη τρομοκρατικών κρίσεων

Η θρησκευτική τρομοκρατία προκύπτει από τη δράση ατόμων, ομάδων, δικτύων αλλά και οργανισμών που επικαλούνται θρησκευτικούς λόγους

για να δικαιολογήσουν τις ενέργειές τους. Ανάλογα με τα μέσα που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το είδος της τρομοκρατικής ενέργειας σε βιολογική τρομοκρατία, χημική τρομοκρατία, πυρηνική τρομοκρατία, κυβερνο-τρομοκρατία και επιθέσεις αυτοκτονίας. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι τρομοκράτες χρησιμοποιούν μια ποικιλία τακτικών για να επιτύχουν τους στόχους τους όπως ληστείες, πειρατεία, απαγωγές, ομηρίες προσώπων η/και ομάδων, τις κάθε είδους δολιοφθορές, τις δολοφονίες, τις βομβιστικές επιθέσεις κ.α.

Σύγχρονη Θρησκευτική Τρομοκρατική Απειλή για την Ευρώπη και την Ελλάδα

Κοινωνία και τρομοκρατική απειλή

Η σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατία αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο, που έχει αναδειχθεί ως ένα από τα πλέον επίκαιρα της εποχής μας λόγω της μαζικής και παγκοσμιοποιημένης διάστασης που έχει λάβει, αλλά και της εξέλιξης της τεχνολογίας, που επιτρέπει τη μεγιστοποίηση της κλίμακας και της ισχύος των τρομοκρατικών ενεργειών. Ο φόβος, ως συστατικό στοιχείο της τρομοκρατικής ενέργειας, μπορεί με τις ατομικές αλλά και τις ευρύτερες κοινωνικές του.

Η καχυποψία, η μισαλλοδοξία και η αποξένωση, που αναπόδραστα αναπτύσσονται σε καθεστώς φόβου, δρουν επιβαρυντικά στην κοινωνική συνοχή με ενδεχόμενο τη διάρρηξη των κοινωνικών δεσμών και την αλλοτρίωση. Σε αυτή τη βάση, η πιθανότητα εμφάνισης μακροχρόνιων επιπτώσεων στην ψυχική υγεία των μελών μιας κοινωνίας δημιουργεί εύλογο προβληματισμό.

Σε επίπεδο εφαρμογής, ο στόχος των ισλαμιστών τρομοκρατών είναι να διεγείρει την ισλαμοφοβία στην Ευρώπη ώστε να δημιουργήσει προϋποθέσεις ριζοσπαστικοποίησης των μετριοπαθών μουσουλμάνων. Τα δημογραφικά δεδομένα του Ισλάμ στην Ευρώπη είναι εντυπωσιακά ενώ το κύμα ισλαμοφοβίας διευρύνεται και βαθαίνει.

Οικονομία και τρομοκρατική απειλή

Πέραν του ανθρώπου, η τρομοκρατία επιδρά στις ανθρώπινες κοινωνίες και μέσω των επιδράσεων που ασκεί στην οικονομική δραστηριότητα των κρατών όπου λαμβάνει χώρα.

Τα οικονομικά κόστη που επιφέρει η τρομοκρατία μπορούν να διακριθούν σε άμεσα και έμμεσα. Ως άμεσα οικονομικά κόστη θεωρούνται συνήθως η αξία των ανθρώπινων ζώων, οι δαπάνες για την αποκατάσταση ατόμων, η καταστροφή εγκαταστάσεων και υποδομών κλπ. Αντίστοιχα, ως έμμεσα οικονομικά κόστη θεωρούνται: η αύξηση των κρατικών και ιδιωτικών δαπανών για την ασφάλεια, οι αμυντικές δαπάνες, η αύξηση στα ασφαλιστικά κόστη, η μείωση της παραγωγικότητας, η μείωση των ξένων επενδύσεων κλπ.

Ιδιαίτερως δε για την Ελλάδα, η ασφάλεια παίζει καθοριστικό ρόλο

στην ανάπτυξη του τουρισμού και ο κίνδυνος της τρομοκρατίας κατατάσσεται υψηλά στην ιεράρχηση των κινδύνων.

Ευρώπη και σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατική απειλή

Η ευρωπαϊκή πολιτική για την εσωτερική ασφάλεια δοκιμάζεται το τελευταίο διάστημα από την ανεξέλεγκτη δράση της θρησκευτικά υποκινούμενης τρομοκρατίας.

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γίνεται συχνή αναφορά στον όρο της ριζοσπαστικοποίησης, που ξεκινά από την υιοθέτηση ακραίων πολιτικών ή θρησκευτικών πεποιθήσεων, διέρχεται μέσα από το βίαιο εξτρεισμό και καταλήγει στην τρομοκρατική δράση. Στην Ευρώπη το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων πολιτών έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, με ιδιαίτερη βαρύτητα στο ρόλο της αυξανόμενης χρήσης του διαδικτύου στην εξάπλωση της τρομοκρατικής προπαγάνδας θρησκευτικού περιεχομένου.

Ελλάδα και σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατική απειλή

Η Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, δεν έχουν ακόμη βιώσει την ένταση του κινδύνου της ισλαμιστικής τρομοκρατίας, ωστόσο στα επόμενα χρόνια οι χώρες αυτές θα βρεθούν αντιμέτωπες με σημαντικές προκλήσεις, όπως η ενσωμάτωση των προσφύγων και η αναζήτηση ταυτότητας των μεταναστών 2ης και 3ης γενιάς.

Οι τελευταίες επιθέσεις αποδεικνύουν ότι οι τρομοκράτες στοχεύουν στην πρόκληση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού θυμάτων, κυρίως ανυπεράσπιστων και ανυποψίαστων πολιτών σε χώρους μαζικής συγκέντρωσης.

Σύμφωνα με τις τελευταίες επιθέσεις, το τζιχαντιστικό κίνημα φαίνεται να έχει περάσει στην επόμενη φάση του που προσδιορίζεται από την ήττα του Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και τη Συρία καθώς και την διασπορά των τζιχαντιστών. Το γεγονός αυτό συνιστά καταλύτη στην εξέλιξη του τζιχαντιστικού κινήματος στην Ευρώπη.

Στην επιλογή στόχων δίνεται έμφαση σε «μαλακούς στόχους» επειδή αποδεικνύονται περισσότερο αποτελεσματικοί και με μεγαλύτερο αριθμό θυμάτων, ενώ διευρύνεται και το αίσθημα του φόβου στην καθημερινότητα των πολιτών.

Η Ελλάδα ως χώρα η οποία βρίσκεται στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στο σταυροδρόμι όλων των προσφυγικών ροών θα πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεκτική στα θέματα ασφάλειας. Επιπρόσθετα το γεγονός ότι αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους ευρωπαϊκούς προορισμούς, κάνει το πρόβλημα ακόμη πιο οξύ.

Η Τουρκία Ως Φορέας Σύγχρονης Θρησκευτικής Τρομοκρατίας

Ένα θέμα ιδιαίτερα σημαντικό, τόσο για την Ελλάδα όσο και την

Ευρώπη, είναι το γεγονός της ριζοσπαστικοποίησης της Τουρκίας. Σύμφωνα με τα παρατηρούμε το τελευταίο χρονικό διάστημα, γίνεται σχεδόν σαφές ότι η Τουρκία κινείται σε μία τροχιά διαρκούς ισλαμοποίησης και προσπάθειας γεωγραφικής αύξησης της επιρροής της μέσω τόσο του προσεταιρισμού και της προστασίας των σύγχρονων ισλαμιστικών κινημάτων, όσο και αναβίωσης των δεσμών αλληλεξάρτησης του οθωμανικού της παρελθόντος και του ιδιότυπου οθωμανικού χαλιφάτου.

Πολλές ήταν οι περιπτώσεις ευρωπαϊκών χωρών, με τελευταίες τη Γαλλία και τη Γερμανία, οι οποίες μίλησαν για τον τουρκικό ισλαμιστικό κίνδυνο, έστω και ανεπίσημα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της σύλληψης και της φυλάκισης από τις Γερμανικές Ομοσπονδιακές Αρχές, Τούρκων μειονοτικών οι οποίοι, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, λειτουργούσαν σε πυρήνες τρομοκρατίας και σχεδίαζαν τρομοκρατικές επιθέσεις εντός της Γερμανικής επικράτειας. Σε άλλες περιπτώσεις, τούρκοι μειονοτικοί κατηγορήθηκαν για κατασκοπεία ενώ υπήρξαν και αρκετές αναφορές για πολιτικές δολοφονίες και απαγωγές οι οποίες αποδίδονται στην δραστηριοποίηση τούρκων ή τουρκικής καταγωγής προσώπων.

Στόχος κριτικής έχουν υπάρξει τούρκοι μουφτήδες σε ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίοι στο πλαίσιο των καθηκόντων τους περί διδασκαλίας στα τζαμιά και τους χώρους λατρείας, γίνονται συχνά φορείς μηνυμάτων μισαλλοδοξίας και θρησκευτικού φανατισμού.

Τα ανωτέρω, καθώς και αρκετά ακόμη περιστατικά τα οποία συμβαίνουν κατά καιρούς, αναδεικνύουν μια προσπάθεια της Τουρκίας περί οργάνωσης και σύστασης πυρήνων ισλαμιστικής διδασκαλίας και δράσης εντός του εδάφους τρίτων χωρών. Η προσέγγιση της Τουρκίας με τα ισλαμιστικά κινήματα καθώς και η συνεχής συνεργασία με αυτά πρέπει να θεωρούνται δεδομένα, τα οποία σύμφωνα με όλα τα φαινόμενα δύνανται να οδηγήσουν μελλοντικά σε προβλήματα. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το πλήθος των Τούρκων μειονοτικών οι οποίοι διαβιούν στις ευρωπαϊκές χώρες και που στις περισσότερες περιπτώσεις αφορούν ανθρώπους με χαμηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο, ισλαμικής παιδείας οι οποίοι δεν εντάσσονται στις κοινωνίες στις οποίες διαβιούν. Αυτοί οι πληθυσμοί, αποτελούν μια κρίσιμη μάζα η οποία είναι εύκολο να προσεγγισθεί και να στρατολογηθεί για διάφορους σκοπούς.

Σε κάθε περίπτωση, η τουρκική ισλαμιστική απειλή είναι ένα πρόβλημα το οποίο θα πρέπει να μας προβληματίσει τόσο σαν ευρωπαίους πολίτες λόγω της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, αλλά κυρίως σαν Έλληνες που πέραν της γειτνίασης διαθέτουμε ένα αριθμό μουσουλμάνων οι οποίοι διαβιούν στη χώρα μας ενώ η χώρα μας αποτελεί και την πύλη εισόδου μεγάλων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών.

Ο Ρόλος των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων

Καθίσταται σχεδόν σαφές πως διανύουμε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από την έννοια της παγκοσμιοποιημένης τρομοκρατίας. Είναι εύκολα κατανοητό ότι, η σύγχρονη τρομοκρατία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με την αντιτρομοκρατική δράση, υπό την έννοια της ένοπλης δράσης. Η τρομο-

κρατία απαιτεί πολυεπίπεδη και πολυδιάστατη αντιμετώπιση, για να καταπολεμηθεί στις ρίζες της. Σ' αυτό το πλαίσιο, η συνεργασία ή, καλύτερα, η συνεργεία μεταξύ Ενόπλων Δυνάμεων και Δυνάμεων Ασφαλείας είναι περισσότερο από επιβεβλημένη.

Στο ανωτέρω πλαίσιο αναφοράς κινούνται και οι περισσότερες Ένοπλες Δυνάμεις στον κόσμο αναφορικά με την αντιμετώπιση τρομοκρατικών επιθέσεων. Σύμφωνα με τα τελευταία παραδείγματα τρομοκρατικών επιθέσεων οι οποίες έλαβαν χώρα σε ευρωπαϊκό έδαφος, διαπιστώθηκε η χρήση των Ενόπλων Δυνάμεων κυρίως σε επιχειρήσεις αστυνόμευσης και ελέγχου της κυκλοφορίας (Βέλγιο), η προστασία στόχων και υποδομών υψηλής αξίας (Βέλγιο, Γαλλία) καθώς και σε επιχειρήσεις ασφαλείας και αποκλεισμού περιοχών (Γαλλία). Οι προαναφερθείσες περιπτώσεις αποτέλεσαν το έναυσμα σκέψης σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με το πλαίσιο χρήσης των Ενόπλων Δυνάμεων για την αντιμετώπιση των τρομοκρατικών απειλών, χωρίς ωστόσο κάτι καινούργιο να έχει προκύψει από την όλη διαδικασία.

Ξεχωριστή περίπτωση χρήσης των Ενόπλων Δυνάμεων και ευρύτερα σκληρής ισχύος για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αποτελούν οι ΗΠΑ, οι οποίες από το 2001 ηγούνται στον παγκόσμιο αγώνα κατά της τρομοκρατίας, διαθέτοντας κυρίως στρατιωτικά μέσα στο εξωτερικό. Έτσι παρακολουθήσαμε πλήθος επεμβάσεων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, με τελευταία την επέμβαση στη Συρία για την καταπολέμηση του Ισλαμικού Κράτους. Η συγκεκριμένη περίπτωση αποτελεί επιχείρηση ενός Παγκόσμιου Συνασπισμού Κρατών, διεξάγεται με τον συγκεκριμένο τρόπο για πρώτη φορά.

Επισημαίνεται πως σύμφωνα με το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο (Συνταγματικό και νομικό πλαίσιο), η αντιμετώπιση τρομοκρατικών επιθέσεων ανήκει αποκλειστικά στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εσωτερικών και του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Παρά τους παραπάνω περιορισμούς, οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις λόγω της μακροχρόνιας εκπαίδευσης και τεχνογνωσίας που διαθέτουν σε επιμέρους πεδία, όπως ο ΡΒΧΠ Πόλεμος, ο Κυβερνοπόλεμος, η εξουδετέρωση εκρηκτικών, η προστασία στόχων υψηλής αξίας, η εποπτεία μεγάλων περιοχών επιχειρήσεων, ο ασύμμετρος αγώνας, το αντάρτικο πόλεων, η διοίκηση και έλεγχος, η αρωγή σε θύματα τρομοκρατικών επιθέσεων, η έρευνα και διάσωση, η αντιμετώπιση καταστροφών που προέρχονται από τρομοκρατικές επιθέσεις, η συνδρομή σε επιχειρήσεις ασφαλείας και τέλος η χρήση της σκληρής ισχύος, εντός ή εκτός των συνόρων, κατόπιν σχετικής διαταγής της αρμόδιας Ελληνικής Κυβέρνησης.

Ο διαφαινόμενος ρόλος των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων

Συμπερασματικά από όσα αναφέραμε παραπάνω και με έμφαση στην ελληνική πραγματικότητα, ο διαφαινόμενος ρόλος των ελληνικών ΕΔ προσδιορίζεται όπως παρακάτω:

Τήρηση αμιγώς επαγγελματικών και ταχυκίνητων ΕΔ, με άριστη επαγγελματική κατάρτιση και σύγχρονο εξοπλισμό, οι οποίες να τηρούν υψηλή

ετοιμότητα ανάπτυξης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, στο πλαίσιο των συμμαχικών υποχρεώσεων της χώρας.

Συμμετοχή με μάχιμα και μη μάχιμα τμήματα των ελληνικών ΕΔ στις διεθνείς επιχειρήσεις κατά της τρομοκρατίας με σκοπό τόσο την απόκτηση εμπειρίας και αύξησης της μαχητικής ισχύος, όσο και την προβολή ισχύος της χώρας στο εξωτερικό κυρίως σε περιοχές πληροφοριακού ενδιαφέροντος.

Υψηλά πρότυπα εκπαίδευσης σε τομείς σύγχρονων αντικειμένων όπως ο υβριδικός πόλεμος, ο PBX πόλεμος, οι ασύμμετρες απειλές, το αντάρτικο πόλεων, η αντιμετώπιση κυβερνοεπιθέσεων, η στοχοποίηση, η προστασία ζωτικών υποδομών και η μελέτη τρωτότητας αυτών και η αντιμετώπιση εκρηκτικών. Συνεκπαίδευση με τις ΕΔ άλλων κρατών στους τομείς που προαναφέρθηκαν.

Αρωγή στις επιχειρήσεις των Σωμάτων Ασφαλείας σε αντικείμενα όπως η προστασία ζωτικών υποδομών, η εξασφάλιση περιοχών ζωτικού ενδιαφέροντος, η υποστήριξη κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων μέσω της διάθεσης πόρων και προσωπικού (πχ αεροπορική επιτήρηση).

Η συνεργασία με λοιπούς κρατικούς φορείς και δρώντες και η ανταλλαγή πληροφοριών σχετιζόμενες με τρομοκρατικά δίκτυα τόσο σε κρατικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο.

Η αρωγή και υποβοήθηση του έργου των Σωμάτων Ασφαλείας στις επιχειρήσεις επιτήρησης και εξασφάλισης των συνόρων της χώρας.

Η αρωγή και υποβοήθηση τους έργου των Σωμάτων Ασφαλείας στην αντιμετώπιση των ανθρωπιστικών κρίσεων που προέρχονται από τρομοκρατικές επιθέσεις, μέσω της διάθεσης εξοπλισμού και προσωπικού (ιατρική φροντίδα, μεταφορές, έρευνα και διάσωση κλπ) τόσο σε κρατικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο.

Η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και η παροχή προστασίας της χώρας από τις ασύμμετρες απειλές σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο (πχ περιπτώσεις RENEGADE).

Η αρωγή και υποβοήθηση των Σωμάτων Ασφαλείας στην έρευνα και τον εντοπισμό δικτύων διακίνησης παράνομων υλικών και ναρκωτικών ιδιαιτέρως στον ευαίσθητο γεωγραφικό χώρο της αν. Μεσογείου.

Αποστολή στρατιωτικών παρατηρητών και αντίστοιχων στρατιωτικών εκπαιδευτών στο πλαίσιο συμμαχικών συνασπισμών, τόσο για την απόκτηση εμπειρίας όσο και για την προβολή εικόνας της χώρας.

Παροχή λογιστικής υποστήριξης και στρατιωτικών διευκολύνσεων στις συμμαχικές δυνάμεις που επιχειρούν κατά της τρομοκρατίας.

Πλέον των ανωτέρω κρίνεται σκόπιμο όπως δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην τουρκική τρομοκρατική απειλή η οποία προδιαγράφεται ανησυχητική και

εκτιμάται πως θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα τα επόμενα χρόνια. Για την αντιμετώπιση της απειλής αυτής, ο ρόλος των ΕΔ κρίνεται ιδιαίτέρως ζωτικός, στο πλαίσιο κυρίως των υφιστάμενων σχεδίων της χώρας.

Η δραστηριοποίηση τρομοκρατικών δικτύων ελεγχόμενα από την Τουρκία σε περίπτωση ελληνοτουρκικής κρίσης πρέπει να θεωρείται σχεδόν σίγουρη, γεγονός που καθιστά επιτακτική την ετοιμότητα των ελληνικών ΕΔ στην αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων.

Η σύγχρονη θρησκευτική τρομοκρατία και ο φονταμενταλισμός αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η διεθνής κοινωνία σήμερα. Η εξέλιξη της τεχνολογίας σε συνδυασμό με το μεγάλο βαθμό οικονομικής αλληλεξάρτησης των κρατών σήμερα, έχουν καταστήσει την τρομοκρατία περισσότερο αποτελεσματική και καταστροφική, προσδίδοντας στα τρομοκρατικά δίκτυα ιδιαίτερη ισχύ και επιβιωσιμότητα.

Η διεθνής κοινωνία φαίνεται να αντιλήφθηκε νωρίς το πρόβλημα, πλην όμως η προσπάθεια δημιουργίας και εμπέδωσης διακρατικών δομών συνεργασίας βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο.

Η σφοδρότητα των τρομοκρατικών μέσων και η πολυπλοκότητα των τρομοκρατικών μεθόδων έχει φέρει τα κράτη αντιμέτωπα με έναν νέο εχθρό, σε έναν πόλεμο όπου η χρήση όλων των διατιθέμενων μέσων κρίνεται ως απαραίτητη. Στο πλαίσιο αυτό η χρήση των ΕΔ θεωρείται νομοτελειακά αυτονόητη.

Πλέον των ανωτέρω, κατά τα τελευταία χρόνια, η Τουρκία μεταλλάσσόμενη προς μια ισλαμιστική εκδοχή της προβάλλει ως ένας φορέας χρήσης ισλαμιστικής τρομοκρατίας, γεγονός που αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα για την Ελλάδα.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει ένα διττό πρόβλημα το οποίο εκτιμάται ότι θα ενταθεί στο μέλλον. Έτσι λοιπόν, ο ρόλος των ελληνικών ΕΔ ως εγγυητή της εδαφικής ακεραιότητας και εθνικής ανεξαρτησίας της χώρας έρχεται δυναμικά στο προσκήνιο.

Σε κάθε περίπτωση, άποψη του υπογράφοντα είναι πως οι ελληνικές ΕΔ με την ποιότητα των στελεχών που διαθέτουν, είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν οποιονδήποτε εχθρό, εξωτερικό ή εσωτερικό, και να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις οιοδήποτε αγώνα χρειαστεί να διεξάγουν.

Βιβλιογραφία

Αδάμης Π., «Νέα θρησκευτική τρομοκρατία εγκληματολογική προσέγγιση και διεθνές δίκαιο», Σάκκουλας, 2017.

Κυριάκος Θ. Νικολάου Πατραγάς *“Η Μεθοδολογική Πρόσληψις του Ισλάμ”*

Μάζης, Θ. Ι. *«Η γεωπολιτική της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η*

Τουρκία», 2008, Λιβάνη, Αθήνα
 Μάζης, Θ. Ι. «Γεωγραφία του Ισλαμιστικού κινήματος στη Μέση Ανατολή», 2002 Παπαζήσης, Αθήνα.
 Μπαλωμένος, Κ. Ι. «Διεθνής τρομοκρατία και στρατηγική επικοινωνία», 2017, Ποιότητα, Αθήνα
 Μπόση Μαίρη «Περι του ορισμού της τρομοκρατίας», 2000, Τραυλός, Αθήνα
 Neumann, Peter R «Οι νέοι τζιχαντιστές: Ισλαμικό κράτος, Ευρώπη και το επόμενο κύμα τρομοκρατίας», Διάμετρος, 2016.
 Ριτσαρντσον Λουίζ, «Τι θέλουν οι τρομοκράτες» Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2008
 Σπυρόπουλος Γ., «Διεθνείς Σχέσεις, Ρεαλιστική Προσέγγιση, Θεωρία και Πράξη», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2010.
 Τσέλιος Α «Πολιτικο-θρησκευτική τρομοκρατία», Βερέττας, 2006.
 Hans J. Morgenthau, «Politics Among Nations», New York: Knopf, 1978.
 Waltz K., «Theory of International Politics», Mc Graw-Hill, New York, 1979.
 Daniel J. Jahn., «RELIGION AND TERRORISM, Violence and the sacred in the 21th century», The Pacem Foundation, 2006.
 Ekkart Zimmermann., «Globalization and Terrorism», Dresden University of Technology, 2009.
 Rapoport David C, «The four waves of rebel terror and Sep 11», Anthropoetics, τομ 8, τευχος 1, 2002
 Riaz Hassan., «Globalization's challenge to Islam, how to create one Islamic Community in a diverse world», YALE GLOBAL, 2003.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντισμήναρχος Θεόδωρος Άουαντ γεννήθηκε το 1975 στην Πρέβεζα, εισήλθε στη Σχολή Ικάρων το 1993 και αποφοίτησε το 1997, οπότε και ονομάσθηκε Ανθυποσμηναγός Πληροφοριών. Έχει υπηρετήσει σε Γραφεία Πληροφοριών Πτερυγών/Σμηναρχιών Μάχης και στις Διευθύνσεις Πληροφοριών του ΑΤΑ, Δ' ΣΣ και ΓΕΑ. Είναι απόφοιτος όλων των Σχολείων της Ειδικότητας Πληροφοριών που προβλέπονται κατά θέση και βαθμό, της ΣΔΙΕΠ/ΠΑ και της Σχολής Εθνικής Ασφάλειας. Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Ομιλεί την αγγλική και την τουρκική γλώσσα. Είναι έγγαμος και έχει τρεις κόρες.

"Η Θουκυδίδεια Παγίδα στις Διεθνείς Σχέσεις: Το παράδειγμα ΗΠΑ - Κίνας"

του Υπλγου (ΣΓ) Δημήτριου Αποστολίδη, Μόνιμη Δύναμη της ΑΔΙΣΠΟ

Για τους περισσότερους μελετητές των Διεθνών Σχέσεων και των πολιτικών επιστημών πατέρας του ρεαλισμού θεωρείται ο Θουκυδίδης. Ακόμη και στη σημερινή εποχή, οι σύγχρονες τάσεις του μινιμαλισμού, του φονταμενταλισμού και του δομισμού αντλούν βασικά στοιχεία από τη θεωρία του. Ο πολιτικός ρεαλισμός του Θουκυδίδα είναι πολυσύνθετος, πολυδιάστατος και δεν περιορίζεται σε νόρμες ή δεσμευτικά πλαίσια. Άλλωστε ο ίδιος ο ιστορικός δεν εντάσσει τον εαυτό του σε συγκεκριμένα σχήματα.

Τα κείμενα που έχει συγγράψει ο Θουκυδίδης και τα συμπεράσματα που αντλούνται από αυτά αποτελούν αντικείμενο μελέτης για τα σημερινά πρόσωπα πολιτικής ηγεσίας και προσφέρουν πολύτιμα στοιχεία για την εξασφάλιση της διακρατικής ειρήνης ή αντίστοιχα την αυτοπαγίδευση ενός κράτους σε σύγκρουση με άλλα κράτη, όπως αναλύεται μέσα από τη θεωρία της επονομαζόμενης «θουκυδίδειας παγίδας».

Στο παρόν άρθρο εξετάζεται ο βαθμός που ο Θουκυδίδης επηρέασε και επηρεάζει με τα κείμενά και τη σκέψη του τις Διεθνείς Σχέσεις. Αυτό θα επιτευχθεί με την επικέντρωση σε μια περιπτωσιολογική μελέτη: αυτή του ζεύγους ΗΠΑ - Κίνας, που είναι απόλυτα συμβατό παράδειγμα της «παγίδας του Θουκυδίδα».

Η «παγίδα του Θουκυδίδα»

Η επονομαζόμενη «παγίδα του Θουκυδίδα» είναι μια διακρατική προσέγγιση που οδηγεί δυνητικά σε σύγκρουση. Η ονομασία δόθηκε από τον πολιτικό επιστήμονα Graham Allison¹ και περιγράφει τα φαινόμενα και τις σχέσεις ανάμεσα σε δύο δυνάμεις: το συμπέρασμα του Θουκυδίδα είναι ότι στην αναμέτρηση ανάμεσα σε δύο ισχυρές δυνάμεις, μια ήδη κυρίαρχη και μια ανερχόμενη, ο πόλεμος είναι αναπόφευκτος. Αυτό συμβαίνει όχι επειδή οπωσδήποτε επιθυμούν τη σύγκρουση, αλλά επειδή κανένας από τους δύο αντιπάλους δεν οπισθοχωρεί ηθελήμενα για να διατηρηθεί η ειρήνη. Η μεν κυρίαρχη δύναμη δεν θέλει να χάσει την πρωτοκαθεδρία της, η δε ανερχόμενη δεν παραιτείται των φιλοδοξιών της². Η «θουκυδίδεια αυτοπαγίδευση» αναφερόταν στην Αθήνα και την Σπάρτη, όμως μπορεί να αναγνωριστεί σε πολλές σύγχρονες συγκρούσεις.

Αναφερόμενος στην «θουκυδίδεια αυτοπαγίδευση» ή «λύση», ο Ήφαιστος³ θεωρεί αυταπόδεικτο ότι ένα μικρό κράτος απαιτείται να είναι ιδιαίτερα

1. Graham Allison, *Destined for war. Can America and china escape Thucydides trap?* (Boston/ New York: Εκδόσεις First Mariner books, 2018), pp 27.
2. Θουκυδίδης, *Ιστορίαι* 5, στ. 75-89.
3. Παναγιώτης Ήφαιστος, Θουκυδίδης και σύγχρονες διεθνείς σχέσεις, προσπελά-

ευαίσθητο στην ανακατανομή της ισχύος, διότι το διεθνές σύστημα εκ φύσεως τιμωρεί τα κράτη που αμελούν το συμφέρον της επιβίωσης. Η αμέλεια ενός κράτους για ορθολογιστικούς ελιγμούς μπορεί να αποβεί μοιραία για την ίδια την εθνική του ανεξαρτησία. Το δε σύγχρονο διεθνές σύστημα σε σχέση με το θουκυδίδειο, αρχαίο σύστημα των πόλεων - κρατών έχει εντείνει ακόμη πιο πολύ τις ατέλειες και τις διαφορές ανάμεσα στα κράτη, καθώς η άνιση κατανομή της τεχνολογικής ανάπτυξης έχει καταστήσει τις καταστροφές από τον πόλεμο ακόμη δριμύτερες.

Ο Perez αντιλαμβάνεται την παγίδα του Θουκυδίδα ως καταναγκασμό των χωρών κατά την εκτίμηση καταστάσεων που τις υποχρεώνει σε συγκεκριμένο τρόπο δράσης - αντίδρασης και οδηγεί σε αναγκαίο αποτέλεσμα, καθώς κάθε χώρα θεωρεί ότι δεν έχει άλλη επιλογή. Ο ψυχολογικός παράγοντας, κυρίως ο φόβος, λειτουργεί ως μορφή ανάγκης με καταναγκαστική επίδραση που οδηγεί σε πόλεμο⁴.

Η «μεγάλη σκακιέρα» στελεχώνεται με πολλούς φιλόδοξους «παίκτες» με αντικρουόμενα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, κάνοντας τον Brzezinski⁵ να πιθανολογεί ότι οι τελικές ζυμώσεις πραγματοποιούνται ήδη και θα οδηγήσουν μέσα σε μια δεκαετία στην τελική «λύση».

Δύο δυναμικοί παίκτες σε αυτή τη μεγάλη σκακιέρα είναι η ΗΠΑ και η Κίνα, οι οποίες φαίνεται να έχουν «αυτοπαγιδευτεί». Το ερώτημα που μένει να απαντηθεί είναι πώς οι δύο αυτές χώρες παγιδεύτηκαν και αν μπορούν να αποδράσουν από την «θουκυδίδεια παγίδα» που δημιούργησαν. Εφαλτήριο για την εύρεση μιας απάντησης είναι η παράθεση του όρου υψηλή στρατηγική και πώς αυτή αποτυπώνεται από τις δύο χώρες.

Το παράδειγμα ΗΠΑ- Κίνα

Υψηλή στρατηγική

Κάθε κράτος διαθέτει υπηρεσία πληροφοριών που συλλέγει και αναλύει στοιχεία με σκοπό μεταξύ άλλων τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικής εθνικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής. Οι υπηρεσίες αυτές, εξηγεί ο Κολιόπουλος⁶, δρουν στο πλαίσιο μιας υψηλής στρατηγικής. Ο όρος «υψηλή στρατηγική» περιγράφει κατά τον Πλατιά «τη χρήση όλων των μέσων (στρατιωτικά, οικονομικά, διπλωματικά κλπ) που έχει ένα κράτος στη διάθεσή του, για την επίτευξη των σκοπών που έχει θέσει η πολιτική, ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης»⁷. Έτσι αποσαφηνίζονται οι δυνατότητες και οι

σηκε 18 Νοεμβρίου 2018, <http://www.ifestosedu.gr/38Thucydites.htm>.

4. Perez Zagorin, *Ο Θουκυδίδης ως φιλοσοφικός ιστορικός* (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2006), σσ.133.

5. Zbigniew Brzezinski, *Η μεγάλη σκακιέρα* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1998).

6. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα* (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2010), σ. 31-34.

7. Platias, Athanassios G. & Koliopoulos, Constantinos, *Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and their Relevance Today* (New York: Columbia University Press, 2010), σ. 5.

πολιτικές κάθε χώρας στη διεθνή σκακιέρα, εντοπίζονται οι αδυναμίες των αντίπαλων χωρών και προσδιορίζονται οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος, αυξάνοντας την ισχύ ενός κράτους και μειώνοντας την ανασφάλειά του.

Αναζητώντας στη σημερινή πραγματικότητα την ταυτότητα της υψηλής στρατηγικής των ΗΠΑ, με δεδομένο τον παθητικό ιμπεριαλισμό που τις διακατέχει, ο Κωνσταντόπουλος διαπιστώνει την τάση της για αυτοαπομόνωση και αδιαφορία για τα ευρωπαϊκά δρώμενα και ταυτόχρονα την παράλληλη τάση για διεξαγωγή προληπτικού πολέμου για το ιδεώδες της παγκόσμιας ειρήνης⁸. Η «αναγκαστική» εμπλοκή της χώρας έναντι «κρατών ανησυχίας» για την αποτροπή δημιουργίας ενός ανταγωνιστικού σε αυτήν υπερδύναμου κράτους επηρεάζει την παγκόσμια οικονομία, καθώς πρωταρχικός στόχος της Αμερικής είναι ο έλεγχος της διεθνούς οικονομίας και ενέργειας προς όφελος της ίδιας οικονομικής ανάπτυξης, στόχος χαραγμένος τόσο από το ρεαλισμό όσο και από το φιλελευθερισμό που συνυπάρχουν στην αμερικανική πολιτική⁹.

Ο Mearsheimer¹⁰ υποστηρίζει ότι στόχος των ΗΠΑ είναι ο ηγεμονισμός. Αυτός είναι και ο λόγος που θα διεξάγουν έντονο ανταγωνισμό ασφάλειας χωρίς πραγματική διάθεση προσέγγισης με την Κίνα: η πιθανολογούμενη εκδίωξη της Αμερικής από την Ασία που θα αντιστρέψει τις ισορροπίες ισχύος. Αυτό συνεπάγεται την αυτοπαγίδευση σε μια πολιτική ανάσχεσης και ανατροπής: ο αμερικανός πρόεδρος αντιμετωπίζει άρα ένα στρατηγικό δίλημμα: είτε θα συνεργαστεί με την Κίνα βλέποντας σε αυτήν ένα συνεργάτη είτε θα προσπαθήσει να την περιορίσει με κίνδυνο τη σύγκρουση.

Η ηγεμονία είναι η πρώτη ρεαλιστική απόφαση των ΗΠΑ, σε μια προσπάθεια διατήρησης του status quo της χώρας και ταυτόχρονα της παγκόσμιας πρωτοκαθεδρίας τους. Η συνεργασία, ως δεύτερη επιλογή, θα προϋπόθετε και πάλι να έχουν οι ΗΠΑ συμφέρον για παγκόσμια ειρήνη. Από την άλλη, βάση της θεωρίας της ισορροπίας ισχύος, η Αμερική μπορεί να «αναγνωρίσει» την ανερχόμενη Κίνα, αλλά παράλληλα να καθορίσει ορθολογικά τους στεγανά μη αμφισβητούμενους οικονομικούς στόχους της. Η τελευταία στρατηγική λύση των ΗΠΑ θα είναι ο απομονωτισμός, με ταυτόχρονη παύση προώθησης των οικονομικών κινεζικών επιδιώξεων.¹¹

Το αντίπαλο δέος, η Κίνα, δεν θα κινηθεί κατά τον Mearsheimer ειρηνικά στην ανοδική της πορεία. Ο Mearsheimer προτείνει μάλιστα την ανακοπή της προτού το Πεκίνο προλάβει να εξελιχθεί σε ηγεμόνα. Υπογραμμίζει μάλιστα ότι η κινεζική προσπάθεια για επικράτηση, ως πρώτο βήμα του πεπρωμέ-

8. Ιωάννης Α. Κωνσταντόπουλος, Πληροφόρηση (Intelligence) και Υψηλή Στρατηγική: Η περίπτωση της Ελλάδας, προσπελάστηκε 18 Νοεμβρίου 2018, <https://www.liberal.gr/arthro/54589/amyyna--diplomatia/2016/pli-roforisi-Intelligence-kai-ypsili-stratigiki-i-periptosi-tis-elladas.html>.

9. Πλατιάς, Αθανάσιος & Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου* (Αθήνα: Δίαυλος, 2015), σσ. 64.

10. John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων* (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2011), σ. 101.

11. Στον ίδιο, John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων* (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2011), σ. 82.

νου της προς τη θουκυδίδεια αυτοπαγίδευσή της, είναι η φυσική ροή που θα ακολουθήσει.

Ο Huntington όμως οραματίζεται την Κίνα διαφορετικά, απορρίπτοντας ο ίδιος το οικουμενικό κράτος όπως αυτό ορίζεται από την Δύση και εντοπίζοντας την πραγματική ισχύ του Πεκίνου όχι στην οικονομία αλλά στον πολιτισμό του. Η Κίνα θα προτάξει το μη δυτικό τρόπο ζωής και το δικό της σύστημα αξιών, φέρνοντας τον εαυτό της ως παράδειγμα ισχύος.¹² Βασισμένη στη ρεαλιστική προσέγγιση περί άναρχου διεθνούς συστήματος και του θουκυδίδειου δικαίου του ισχυρού προχωράει στην κομφουκιανική άποψη ότι η ανθρώπινη φύση είναι ουδέτερη / καλή και επιλέγει λιγότερο συγκρουσιακές καταστάσεις, αποφεύγοντας τη δημιουργία συσπειρώσεων εναντίον της¹³. Νεοφιλελεύθεροι, κονστρουκτιβιστές και δυτικοί δε συμμερίζονται εντούτοις την ίδια άποψη.

Χαρτογραφώντας την υψηλή στρατηγική της Κίνας, η Λευκή Βίβλος της χώρας περιγράφει με σαφήνεια πώς προστατεύεται η χώρα από εξωτερικές απειλές και πώς επιτυγχάνει εσωτερική σταθερότητα.¹⁴ Επιδίωξη της χώρας κατά τον Yuan-Kang Wang είναι η διατήρηση της εσωτερικής τάξης και ευημερίας και η γεωπολιτική επιρροή, αποφεύγοντας λάθη του παρελθόντος που κόστισαν ακριβά.¹⁵

Η κινεζική εξωτερική πολιτική παραμένει αμυντική, δεν υπάρχει όμως η πρόθεση για ανάσχεση της αναπτυξιακής τροχιάς της χώρας. Επιδίωξη της Κίνας κατά τα λεγόμενα του Xia Ming είναι η διεθνής της μη βεβιασμένη και άνευ συγκρουσιακού χαρακτήρα αποδοχή ως υπερδύναμη.¹⁶

Πράγματι και οι Nathan / Scobell¹⁷ πιστεύουν ότι η Κίνα αποφεύγει την ανάδειξη της σε μελλοντική απειλή τόσο για τις γειτνιάζουσες χώρες όσο και για τις ΗΠΑ, ευρισκόμενη σε μια γεωγραφική περιοχή που εγκυμονεί κινδύνους και με δεδομένη τη διεθνή επιδίωξη για πρόσβαση στις πρώτες ύλες της και στις αγορές της. Αυτό ήταν και το σαφές μήνυμα που απέστειλε το 2004, όταν οι ΗΠΑ διασφάλισε με τη συμμαχία της με την Ταιβάν την διεθνή

12. Samuel P. Huntington, Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης (Αθήνα: Εκδόσεις Τερζόπουλος, 1999), σ. 103.

13. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Η Κίνα από τη ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα (Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2013).

14. Η Κίνα εξέδωσε για πρώτη φορά Λευκή Βίβλο το 1995. Στην αγγλική γλώσσα βλέπε White papers of the Government, προσπελάστηκε 20 Νοεμβρίου 2018, <http://www.china.org.cn/e-white/index.htm>.

15. Yuan-Kang Wang, "China's Grand Strategy and U.S. Primacy," The Brookings Institution 2006, προσπελάστηκε 30 Οκτωβρίου 2018, <http://www.brookings.edu/fp/cnaps/papers/wang2006.pdf>.

16. Xia Ming, "'China Threat' or a 'Peaceful Rise of China'?", προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2018, <http://www.nytimes.com/ref/college/coll-china-politics-007.html>.

17. Andrew J. Nathan and Andrew Scobell, "How China Sees America: The Sum of Beijing's Fears," Foreign Affairs 91, no. 5 (September/October 2012), προσπελάστηκε 8 Οκτωβρίου 2018, http://www.columbia.edu/cu/alliance/EDF-2012-documents/Reading_Nathan_2.pdf.

τάξη, αλλά η Κίνα εδραίωσε επίσης το status quo της στην περιοχή¹⁸. Η επιδίωξη αυτή, τουλάχιστον από τη μεριά των ΗΠΑ, μπορεί να αποβεί μοιραία και να οδηγήσει στη θουκυδίδεια παγίδα του πολέμου.

Η θουκυδίδεια παγίδα στην περίπτωση των ΗΠΑ - Κίνας

«Είναι αναπόφευκτος ο πόλεμος μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας;» είναι ένα εφιαλτικό ερώτημα που επιχειρεί να απαντήσει ο Allison, αναλύοντας την ισχυρή ροπή προς πολεμική αναμέτρηση ανάμεσα στην κορυφαία δύναμη της εποχής και σε μια ανερχόμενη δυνατή γεωπολιτικά χώρα.¹⁹

Στις ΗΠΑ τόσο ο πρόεδρος και ο σύμβουλος εθνικής ασφάλειας έχουν αναγνωρίσει το έργο του Θουκυδίδη ως ουσιαστικό στρατιωτικό κείμενο, ενώ ο πρώην Υπουργός Άμυνας κατά την παράδοση του υπουργείου στο νέο υπουργό Άμυνας ανέφερε ότι ο τελευταίος είναι πιθανόν ο μόνος που μπορεί να ακούσει τη λέξη «παγίδα του Θουκυδίδη» και να μην ανατρέξει στο διαδίκτυο για να βρει τι σημαίνει.²⁰

Ο Allison θεωρεί ότι ΗΠΑ και Κίνα έχουν ήδη μπει σε συγκρουσιακή τροχιά, η σύγκρουση όμως δεν είναι αναπόφευκτη. Η ΗΠΑ, κατά το παράδειγμα της Σπάρτης, έχει στρατιωτική και τεχνολογική υπεροχή έναντι της Κίνας, που με την οικονομική της ισχύ τείνει να εξισορροπήσει την απόσταση.

Παρά τον κομμουνισμό, η Κίνα δεν ακολούθησε την πτωτική πορεία των άλλων χωρών, όπως η ΕΣΣΔ που από την εποχή του Kissinger ήταν ο κατεξοχήν εχθρός των ΗΠΑ. Ο Trump όμως αντιστρέφοντας την στρατηγική του Kissinger περί συνεργασίας με τους συμμάχους προσέγγισε ανεπιτυχώς αρχικά τη Ρωσία, η οποία προτίμησε τον άξονα Πεκίνου - Μόσχας²¹. Αγνοώντας τις υποδείξεις για το αντίθετο, επέβαλε μεγάλους δασμούς στα εισαγόμενα κινεζικά προϊόντα, κατηγορώντας παράλληλα την Κίνα για υποκλοπή της αμερικανικής τεχνολογίας. Ο Xi Jinping ανακοινώνει ακόμη μεγαλύτερους δασμούς ως αντίποινα. Ο κινεζικός κομμουνιστικός λαός μπορεί να ανταπεξέλθει σε περισσότερα οικονομικά χτυπήματα από τον καπιταλιστικό αμερικανικό. Πλέον, η Κίνα μοιάζει πιο φιλελεύθερη εμπορικά από την καπιταλιστική Αμερική, η οποία βλέπει στο πρόσωπο του Xi Jinping τον καλύτερο πιστωτή της που χρηματοδοτεί το έλλειμμα της χώρας αγοράζοντας το αμερικανικό φυσικό αέριο.

Υποκύπτοντας στην παγίδα του Θουκυδίδη, ο Αμερικανός πρόεδρος, συνεχίζει ο Allison²², θα αναγκαστεί να αντιδράσει βίαια στην αυξανόμενη κινε-

18. Μιχάλης Κοντός, *Κίνα: Ο δράκος βρυχάται διακριτικά*, στο Ιωάννης Δράκος, *Διεθνής πολιτική και σχέσεις* (Θεσσαλονίκη, 2016), σ. 149.

19. Στον ίδιο, Graham Allison, *Destined for war. Can America and china escape Thucydides trap?* (Boston/ New York: Εκδόσεις First Mariner books, 2018), pp 81.

20. Michael Crowley, *Why the White House Is Reading Greek History*, προσηλάστηκε 16 Νοεμβρίου 2018, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/06/21/why-the-white-house-is-reading-greek-history-215287>.

21. Henry Kissinger, *Διπλωματία* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1995).

22. Στον ίδιο, Graham Allison, *Destined for war. Can America and china escape Thucydides trap?* (Boston/ New York: Εκδόσεις First Mariner books, 2018), pp 27.

ζική δύναμη, την ώρα που προς το παρόν ο Xi Jinping ψύχραιμα δημιουργεί ολοένα και περισσότερα πυρηνικά εργοστάσια σε μια περιοχή που η Αμερική προτιμά να μοιραστεί με τη Ρωσία. Η ΕΕ, επιχειρηματολογεί ο Λυκοκάπης, μάλλον τείνει να συνταχθεί με την Κίνα, αφού Γερμανία και Γαλλία επιθυμούν το δικό τους κομμάτι της πίτας στον Περσικό. Η δυτική απραξία δε συμβάλλει στην εξομάλυνση της κατάστασης ούτε το σκηνικό του εμπορικού ψυχρού πολέμου που καλλιεργεί η Αμερική. Η Κίνα για την ώρα εκμεταλλεύεται το χρόνο ενισχύοντας τις διεθνείς σχέσεις της με άλλες χώρες. Η Ρωσία αναμένει καθώς γνωρίζει ότι σύντομα θα έρθει η σειρά της²³. Στην αναμέτρηση ΗΠΑ Κίνας δεδομένων των πυρηνικού οπλοστασίου, όλη η ανθρωπότητα θα έβγαине στην πραγματικότητα ηττημένη.

Τα συστήματα, οι σκέψεις, οι αντιδράσεις και οι σχέσεις που επικράτησαν στη συμμαχία της Δήλου και τη συμμαχία των Λακεδαιμονίων όπως αυτά κατεγράφησαν από τον Θουκυδίδη προσφέρουν στους σύγχρονους μελετητές των Διεθνών Σχέσεων πλούσια τροφή για σκέψη και ανάλυση των σημερινών «θουκυδίδειων παγίδων».

Δεν χρειάζεται όμως να είναι κάποιος διεθνολόγος για να διαπιστώσει την επιρροή που ασκεί ο Θουκυδίδης στις σημερινές χώρες. Σχέσεις υπερδυνάμεων όπως οι ΗΠΑ και η Κίνα είναι αυτές που θα διαμορφώσουν τον 21^ο αιώνα ανέφερε ο πρόεδρος Obama στον εναρκτήριο λόγο του. Πράγματι, όπως αναλύθηκε παραπάνω, οι αντιλήψεις και η τυχόν έλλειψη κατανόησης ανάμεσα στην Ουάσινγκτον και το Πεκίνο θα επισκιάσουν ή θα αναδείξουν μια καινούργια εποχή στις Διεθνείς Σχέσεις για όλη την ανθρωπότητα²⁴.

Παρά τις διαφορετικές απόψεις που πρεσβεύει κάθε σχολή σκέψης, ρεαλιστές, κονστρουκτιβιστές, φιλελεύθεροι, το συμπέρασμα παραμένει ότι το «αμερικανικό» και το «κινεζικό» όνειρο διαφέρουν μεταξύ τους εντελώς. Η φιλοσοφική, ηθική, ρεαλιστική πυξίδα του Θουκυδίδα δίνει τόσο θεωρητικό όσο και πρακτικό έρεισμα πριν από την υιοθέτηση οποιασδήποτε στρατηγικής ατζέντας. Πριν τη χάραξη υψηλής στρατηγικής και πολιτικής, η μελέτη ιστορικών αναλυτών όπως ο Θουκυδίδης μπορεί να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις των κρατών.

23. Γιώργος Λυκοκάπης, Οι ΗΠΑ, η Κίνα και η «παγίδα του Θουκυδίδα», προσπελάστηκε 9 Νοεμβρίου 2018, <https://slpress.gr/diethni/oi-hpa-h-kina-kai-h-pagida-tou-thoukydidh/>

24. Εναρκτήρια ομιλία του Προέδρου Barack Obama κατά τον 1ο Στρατηγικό και Οικονομικό Σινοαμερικανικό Διάλογο, Washington DC, 27 Ιουλίου 2009. Barack Obama, "Remarks by the President at the U.S./China Strategic and Economic Dialogue," The Whitehouse, προσπελάστηκε 3 Νοεμβρίου 2018, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-uschina-strategic-and-economicdialogue>.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Allison, Graham. The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War?. Boston/ New York: Εκδόσεις First Mariner books, 2018.

Huntington, Samuel P. Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης. Αθήνα: Εκδόσεις Τερζόπουλος, 1999.

Kissinger, Henry. Διπλωματία. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1995.

Mearsheimer, John J. Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2011.

Platias, Athanassios G. & Koliopoulos, Constantinos. Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and their Relevance Today. New York: Columbia University Press, 2010.

Ξενόγλωσση διαδικτυογραφία

Baboulias Yiannis, Greece and Turkey Are Inching Toward War, προσπελάστηκε 18 Νοεμβρίου 2018, <https://foreignpolicy.com/2018/04/18/greece-and-turkey-are-inching-toward-war/>

Crowley Michael, Why the White House Is Reading Greek History, προσπελάστηκε 16 Νοεμβρίου 2018, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/06/21/why-the-white-house-is-reading-greek-history-215287>.

Mardell Jacob, One Belt, One Road, and One Big Competition, προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2018, <https://thediplomat.com/2017/12/one-belt-one-road-and-one-big-competition/>

Ming, Xia. "China Threat" or a "Peaceful Rise of China"?, προσπελάστηκε 10 Νοεμβρίου 2018, <http://www.nytimes.com/ref/college/coll-china-politics007.html>.

Nathan, Andrew J., and Andrew Scobell. How China Sees America: The Sum of Beijing's Fears. Foreign Affairs 91, no. 5 (September/October 2012), προσπελάστηκε 30 Οκτωβρίου 2018, http://www.columbia.edu/cu/alliance/EDF-2012- documents/Reading_Nathan_2.pdf.

Obama, Barack. "Remarks by the President at the U.S./China Strategic and Economic Dialogue." The Whitehouse, προσπελάστηκε 3 Νοεμβρίου 2018, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-uschinastrategic-and-economic-dialogue>.

Wang, Yuan-Kang "China's Grand Strategy and U.S. Primacy," The Brookings Institution 2006, προσπελάστηκε 30 Οκτωβρίου 2018, <http://www.brookings.edu/fp/cnaps/papers/wang2006.pdf>.

White papers of the Government, προσπελάστηκε 20 Νοεμβρίου 2018, <http://www.china.org.cn/e-white/index.htm>.

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Θουκυδίδης, Ιστορίαι.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2010.

Κοντός, Μιχάλης. Κίνα: Ο δράκος βρυχάται διακριτικά. Σύγχρονη

Άποψη, στο: Δράκος Ιωάννης Διεθνής πολιτική και σχέσεις. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2010.

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος. Η Κίνα από τη ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2013.

Πλατιάς, Αθανάσιος & Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου. Αθήνα: Εκδόσεις Δίαυλος, 2015.

Brzezinski, Zbigniew. Η μεγάλη σκακιέρα. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη, 1998.

Zagorin, Perez. Ο Θουκυδίδης ως φιλοσοφικός ιστορικός. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα, 2006.

Ελληνόγλωσση διαδίκτυογραφία

Ήφαιστος, Παναγιώτης. Θουκυδίδης και σύγχρονες διεθνείς σχέσεις, προσπελάστηκε 18 Νοεμβρίου 2018, <http://www.ifestosedu.gr/38Thucydites.htm>.

Κωνσταντόπουλος Ιωάννης Λ., Πληροφόρηση (Intelligence) και Υψηλή Στρατηγική: Η περίπτωση της Ελλάδας, προσπελάστηκε 18 Νοεμβρίου 2018, <https://www.liberal.gr/arthro/54589/amyna--diplomatia/2016/pliροφοrissi-Intelligence-kai-ypsili-stratigiki-i-periptosi-tis-elladas.html>.

Λυκοκάπης Γιώργος, Οι ΗΠΑ, η Κίνα και η «παγίδα του Θουκυδίδα», προσπελάστηκε 21 Νοεμβρίου 2018, <https://slpress.gr/diethni/oi-hpa-h-kina-kai-h-pagida-tou-thoukydidh/>

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υπλγός (ΣΓ) Δημήτριος Αποστολίδης γεννήθηκε το 1975, είναι απόφοιτος ΣΜΥ-95 και έχει παρακολουθήσει όλα τα προβλεπόμενα σχολεία της ειδικότητάς του. Είναι κάτοχος πτυχίου στη Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών και έχει ολοκληρώσει τις μεταπτυχιακές σπουδές του στη Νομική Σχολή στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Έχει συγγράψει πληθώρα άρθρων και εργασιών πάνω στο γνωστικό αντικείμενό του και έχει συμμετάσχει σε συνέδρια, ενώ γνωρίζει επίσης την αγγλική και την ιταλική γλώσσα.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Στρατιωτικό Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων Παρουσίαση Νέων Εκθεσιακών Χώρων

Το Στρατιωτικό Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων στεγάζεται στην ιστορική έπαυλη Μοδιάνο, η οποία βρίσκεται στο χωριό Γέφυρα, σε χώρο που είναι χαρακτηρισμένος ως ιστορικός, γνωστός ως βίλλα «ΜΟΔΙΑΝΟ». Περιήλθε στην ιδιοκτησία του ΥΕΘΑ το έτος 1999, με σκοπό τη λειτουργία του ως Στρατιωτικό Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων και πρόκειται για το σημαντικότερο από εκείνα που είναι αφιερωμένα στη συγκεκριμένη περίοδο.

Στην επιλογή του χώρου συνετέλεσε το γεγονός ότι, στο υπόψη κτήριο εγκαταστάθηκε το Γενικό Στρατηγείο του Ελληνικού Στρατού την 24 Οκτωβρίου 1912 όπου και παρέμεινε ως και την 27 Οκτωβρίου 1912. Στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου πραγματοποιήθηκαν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Έλληνα Αρχιστράτηγου Βασιλιά Κωνσταντίνου και του Τούρκου Διοικητή Χασάν Ταχσίν Πασά, για την παράδοση της Θεσσαλονίκης στον Ελληνικό Στρατό, στις 26 Οκτωβρίου 1912.

Κύριος σκοπός του Μουσείου και του προσωπικού του, είναι η μεταλαμπαδευση της ιστορικής αλήθειας στις νεώτερες γενιές.

Στις αίθουσες του Μουσείου ο επισκέπτης μπορεί να αισθανθεί τις συγκλονιστικές στιγμές των Βαλκανικών Πολέμων, βλέποντας την ιστορία μέσα από πίνακες, τα ξίφη, τα όπλα, τα παράσημα, τις στολές, τις λιθογραφίες, τις φωτογραφίες και το πλήθος των κειμηλίων του Ελληνικού, Τουρκικού, Βουλγαρικού, Σερβικού, Μαυροβούνιου και Ρουμανικού Στρατού. Τα κειμήλια είναι τοποθετημένα σε προθήκες στον κάτω όροφο της έπαυλης, ανά-

μεσα σε έπιπλά και διακοσμητικά της εποχής που αποπνέουν τη μεγαλειώδη ατμόσφαιρα εκείνων των ημερών του 1912. Στον προαύλιο χώρο του μουσείου, βρίσκεται ο τάφος του Χασάν Ταχσίν Πασά, ενώ στο ταφικό μνημείο έχουν εναποτεθεί και τα οστά του υιού και υπασπιστού του, Κενάν Μεσαρέ.

Έκτοτε το Μουσείο βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη, βελτίωση και αναβάθμιση.

Πρόσφατα στο πλαίσιο της περαιτέρω ανάδειξης του Μουσείου, με μέριμνα της Στρατιωτικής υπηρεσίας, του προσωπικού της Μεραρχίας Υποστήριξης, το μεράκι των εθελοντών και την προσφορά των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής, διαμορφώθηκαν εντός των βοηθητικών κτιρίων τα οποία βρίσκονται στον αύλειο χώρο του Μουσείου και περιμετρικά του κεντρικού κτηρίου, εννέα νέοι εκθεσιακοί χώροι διαφορετικής θεματογραφίας έκαστος, οι οποίοι την 27 Οκτωβρίου 2018 εγκαινιάσθηκαν από τον κ. Α/ΓΕΣ, παρουσία των τοπικών Εκκλησιαστικών και Δημοτικών αρχών και πλήθος κόσμου.

Οι νέοι μουσειακοί χώροι οργανώθηκαν με σεβασμό στην ιστορική μνήμη, ως φόρος τιμής αιώνιος σε όλους όσους συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ένδοξης ιστορίας του τόπου και του πολιτισμού μας. Περιλαμβάνουν εννέα θεματικές ενότητες, που συνδυάζουν τη στρατιωτική ιστορία μας, μέσω της παρουσίασης της εποποιίας των Βαλκανικών Πολέμων, αναπαριστώντας παράλληλα τη λαογραφία, τον βιοπορισμό και την καθημερινότητα, όχι μόνο της στρατιωτικής ζωής, αλλά και των απλών ανθρώπων της εποχής.

Αναλυτικά οι παραπάνω εκθεσιακοί χώροι έχουν ως εξής:

Λαογραφίας (αρχές 20ου αιώνα)

Ο πολιτιστικός σύλλογος Γέφυρας διαμόρφωσε δύο δωμάτια με παραδοσιακό εξοπλισμό σπιτιού της εποχής. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται ένα καθιστικό και ένα υπνοδωμάτιο, διακοσμημένα κατάλληλα.

Μουσικών Οργάνων Στρατιωτικής Μπάντας (αρχές 20ου αιώνα)

Περιλαμβάνει την ιστορία της στρατιωτικής μπάντας από την ίδρυσή της το 1827 μέχρι σήμερα, καθώς και τα μουσικά όργανα, τις παρτιτούρες, τις στολές και τα εμβλήματα που παινίζονται στις παρελάσεις από την εποχή των βαλκανικών πολέμων έως σήμερα.

Ιππωνειακού Υλικού (Α΄ και Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου)

Παρουσιάζονται εκθέματα που έχουν σχέση με τα μόνοπλα ζώα, δηλαδή άλογα και μουλάρια, που για εκατοντάδες χρόνια χρησιμοποιήθηκαν από το στρατό μας ως πολεμικές μηχανές στο ιππικό ή σαν μεταφορικά ζώα. Εκτίθενται σέλες και πολεμικά σάγματα, εργαλεία για τη φροντίδα των ζώων καθώς και πλήρης συλλογή πεταλωτή.

Υγειονομικού εν εκστρατεία (Α΄ και Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου)

Παρουσιάζονται οι επιχειρησιακές δυνατότητες ενός Νοσοκομείου σε εκστρατεία των περιόδων Α΄ και Β΄ Παγκοσμίων Πολέμων. Εκτίθεται πλούσιο σε ποσότητα υγειονομικό υλικό από την εποχή των βαλκανικών πολέμων μέχρι και τον πόλεμο της Κορέας, πλήρες ακτινοδιαγνωστικό εργαστήριο, θάλαμο νοσηλείας και αναπτυγμένο χειρουργείο, συλλογές φαρμάκων και οδοντιατρική τράπεζα, όλα τους σε εξαιρετική λειτουργική κατάσταση.

Παραδοσιακού Σιδηρουργείου - Αποστακτήριου - Οινοποιείου (αρχές 20ου αιώνα)

Το σιδηρουργείο και το οινοποιείο του κτήματος εμπλουτίστηκαν με αντικείμενα και εργαλεία από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, πολλά από αυτά βρέθηκαν σε αποθήκες του κτήματος ή δωρίστηκαν από κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι συνέβαλαν στην αναδιαμόρφωση του χώρου, μένοντας όσο το δυνατόν πιο κοντά στην απόδοση του εσωτερικού όπως ήταν τότε.

Παραδοσιακού Περιστερώνα (τέλη 19ου αιώνα)

Χρονολογείται στα τέλη του 19ου αιώνα και είναι ο μοναδικός περιστερώνας σε όλη την Ελλάδα αυτού του τύπου, δηλαδή, κυλινδρικός με τρουλοειδή επιστέγαση, που σώζεται σε τόσο καλή κατάσταση, με περίπου 550 φωλιές για τη φιλοξενία 1000 και πλέον περιστεριών.

Μόνιμη έκθεση Ιστορίας του Φιλελληνισμού

Σ' αυτήν παρουσιάζονται οι ρίζες του φαινομένου, η οργάνωση των Φιλελληνικών Κομιτάτων, η φιλελληνική λογοτεχνία και τέχνη, καθώς επίσης και οι σημαντικότερες προσωπικότητες, όπως το Λόρδος Βύρων.

Πέραν των παραπάνω έχουν διαμορφωθεί ξεχωριστοί χώροι στους οποίους θα φιλοξενούνται μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις ιστορικού, πολιτιστικού και καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος.

Την παρούσα περίοδο στους εν' λόγω χώρους φιλοξενούνται:

1ον, Φωτογραφική έκθεση των στεφάνων που βρέθηκαν σε τάφους της Μακεδονίας ως κτερίσματα.

2ον, Ιδιωτικές εκθέσεις ζωγραφικής του κ. Παναγιώτη Χρηστίδη και του κ. Νέστορα Παντελάκη.

3ον, Περιοδική έκθεση: «Η προσφορά των Κυπρίων στους Αγώνες του Έθνους».

Επίσης πλέον των εκθεσιακών χώρων, εντός του αγροκτήματος, διαμορφώθηκε συναυλιακός χώρος, στον οποίο την 22 Σεπτεμβρίου 18 πραγματοποιήθηκε μια σειρά δράσεων στην οποία περιλαμβάνονταν και Στρατιωτική συναυλία από τη Στρατιωτική Μουσική του Γ' ΣΣ.

Το Μουσείο αφενός λειτουργεί ως φάρος γνώσης και αφετέρου ως κομμάτι της ιστορικής μνήμης, μας μεταφέρει σε μία άλλη εποχή καθώς ο ιστορικός χώρος και τα εκθέματα της εποχής ζωντανεύουν μπροστά στα μάτια των επισκεπτών την ιστορία του Έθνους παραθέτοντας τη διεξοδική προβολή των γεγονότων που προηγήθηκαν της παράδοσης της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Το μουσείο συνδυάζει την ψυχαγωγία με τη βιωματική εκμάθηση των καθοριστικών για την περιοχή γεγονότων, που διαδραματίστηκαν κατά την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων. Τα υπόψη γεγονότα αναπτύσσονται εκτενώς από ξεναγό της στρατιωτικής υπηρεσίας, συνοδευόμενα από πλούσιο φωτογραφικό υλικό, πλήθος εκθεμάτων και προβολή οπτικοακουστικού υλικού εντός διαμορφωμένης αίθουσας, διάρκειας 17 λεπτών.

Η έδρα του Μουσείου Βαλκανικών Πολέμων βρίσκεται στο χωριό Γέφυρα του Δήμου Χαλκηδόνas του Ν. Θεσσαλονίκης στο 23ο χλμ Θεσ/νίκης - Έδεσσας. Η απόσταση από την πόλη της Θεσσαλονίκης είναι 30 χλμ και ο χρόνος κίνησης 30 λεπτά περίπου. Το μουσείο είναι ανοιχτό καθημερινά από Δευτέρα έως Κυριακή από 09:00 έως 17:00 για το χειμερινό ωράριο και από 09:00 έως 19:00 για το θερινό ωράριο και τηλέφωνα επικοινωνίας 2310-716000.

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Αποφοίτηση 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Την Τρίτη 25 Ιουνίου 2019, πραγματοποιήθηκε στην έδρα της Σχολής, η τελετή απονομής των Πτυχίων Διακλαδικού Επιτελούς στους αποφοίτους σπουδαστές της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς. Η τελετή πραγματοποιήθηκε παρουσία του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Πτέραρχου Χρήστου Χριστοδούλου, ο οποίος προηγουμένως πραγματοποίησε διάλεξη προς τους σπουδαστές της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΕΘΑ». Στην τελετή παρέστησαν πολιτικές, θρησκευτικές, προξενικές, ακαδημαϊκές και στρατιωτικές αρχές, καθώς επίσης συγγενείς και φίλοι των αποφοίτων. Συνολικά αποφοίτησαν 217 Αξιωματικοί: 97 του Στρατού Ξηράς, 38 του Πολεμικού Ναυτικού, 59 της Πολεμικής Αεροπορίας, 4 των Κοινών Σωμάτων, 1 της Ελληνικής Αστυνομίας, 1 του Λιμενικού Σώματος, 1 του Πυροσβεστικού Σώματος, 8 Αξιωματικοί της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς επίσης και 8 Αξιωματικοί ξένων χωρών και συγκεκριμένα από την Αίγυπτο, την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ιορδανία και την Κίνα.

Επίσκεψη ΥΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 19 Ιουνίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας Ευάγγελος Αποστολάκης που πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Ο Ρόλος των ΕΔ στη Σταθερότητα και Ασφάλεια της ΝΑ Μεσογείου και των Βαλκανίων». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Τρίτη 25 Ιουνίου 2019, επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Πτέραρχος Χρήστος Χριστοδούλου, ο οποίος μίλησε προς τους σπουδαστές της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΕΘΑ».

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 31 Μαΐου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, ο Αντιστράτηγος Γεώργιος Καμπάς ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 26 Μαρτίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναύαρχος Νικόλαος Τσουνής ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΝ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 20 Μαΐου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Γεώργιος Μπλιούμης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Διεξαγωγή Σχολείου Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Άμυνας και Ασφάλειας

Το διάστημα από την Δευτέρα 01 Απρ 2019 έως και την Παρασκευή 12 Απρ 2019, πραγματοποιήθηκαν στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), τα Σχολεία Προκεχωρημένης Τμηματικής Εκπαίδευσης (Advanced Modular Training), στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ (CSDP), και συγκεκριμένα το Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων στο Πολιτικό - Στρατηγικό Επίπεδο (AMT 2a Operations Planning Political - Strategic Level) από 1 έως 5 Απρ, και το Σχολείο Σχεδίασης Επιχειρήσεων στο Στρατιωτικό - Στρατηγικό Επίπεδο (AMT 2b Operations Planning Military - Strategic Level) από 8 έως 12 Απρ.

Τα Σχολεία πραγματοποιούνται στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ στη Θεσσαλονίκη, υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defense College - ESDC) στην αγγλική γλώσσα.

Έναρξη 5ου Διεθνούς Σχολείου Επιχειρησιακής Σχεδίασης

Την Τρίτη 18 Ιουνίου 2019 πραγματοποιήθηκε στη Σχολή, η έναρξη των μαθημάτων του 5ου Διεθνούς Σχολείου Επιχειρησιακής Σχεδίασης (ΔΙΣΕΣ / International Joint Operations Planning Course - IJOPC 17-01), το οποίο θα ολοκληρωθεί την Παρασκευή 05 Ιουλίου 2019.

Σκοπός του Σχολείου είναι η μελέτη των αρχών επιχειρησιακής σχεδίασης και διεξαγωγής διακλαδικών επιχειρήσεων από την ελληνική οπτική γωνία και στηρίζεται στην πρακτική εξάσκηση επί των προβλεπόμενων διαδικασιών.

Στο Σχολείο συμμετέχουν σπουδαστές από την Ελλάδα, την Αρμενία, την Ιορδανία, την Κίνα, την Ινδία και την Γερμανία.

Ημερίδα Έδρας Επιχειρησιακής Σχεδίασης ΕΕΣ

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 05 Απριλίου 2019, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα:

«Προκλήσεις για την Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική - Ανοιχτά Μέτωπα και Παράθυρα Ευκαιριών»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

α. Ηλία Κουσκουβέλη, Καθηγητής, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

β. Δρ. Νικόλαο Παπαναστασόπουλο, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

γ. Δρ. Σπυρίδων Κατσούλα, Επιστημονικός Συνεργάτης στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Πάντειου Πανεπιστημίου.

Ημερίδα Έδρας Διακλαδικών Επιχειρήσεων Ασκήσεων ΕΔΕΑ

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 19 Απριλίου 2019, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα:

«Σύγχρονες Μορφές Επιχειρήσεων - Πολέμου»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Ιωάννης Κωνσταντόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Παν/μίου Πειραιά.
- β. Ανδρέας Λιαρόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Παν/μίου Πειραιά.
- γ. Παντελής Σαββίδης, Δημοσιογράφος ΕΣΗΕΜ-Θ.
- δ. Πχος (Μ) Σπυρίδων Παπαγεωργίου ΠΝ, Δντής ΔΙΚΥΒ/ΓΕΕΘΑ.
- ε. Τχης (ΠΖ) Ιωάννης Χατζηανδρέου, ΓΕΕΘΑ/ΔΕΕ.

Ημερίδα Έδρας Ασφάλειας Στρατηγικής ΕΑΣ

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 29 Μαΐου 2019, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα:

«Γεωπολιτική Ανάλυση του Κουρδικού και Ισλαμικού Κινήματος στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, ο Ρόλος της Τουρκίας και οι Επιπτώσεις στα Βαλκάνια»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Κυριάκος Μικέλης, Επίκουρος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- β. Αντγος (ε.α) Ανδρέας Ματζάκος.
- γ. Νικόλαος Βασιλειάδης, Επίκουρος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- δ. Εμμανουήλ Καραγιάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ετήσιο Εκπαιδευτικό Ταξίδι της ΣΕΘΑ Βουλγαρίας στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Τετάρτη 05 Ιουνίου 2019, αντιπροσωπεία αποτελούμενη από μέλη της Rakovski National Defence College της Βουλγαρίας, πραγματοποίησε στο πλαίσιο του ετήσιου εκπαιδευτικού ταξιδιού της Σχολής τους, επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ, όπου πραγματοποιήθηκε ενημέρωση επί της αποστολής και του έργου της Σχολής.

Εκπαιδευτικό Ταξίδι 16ης ΕΣ στο Βέλγιο

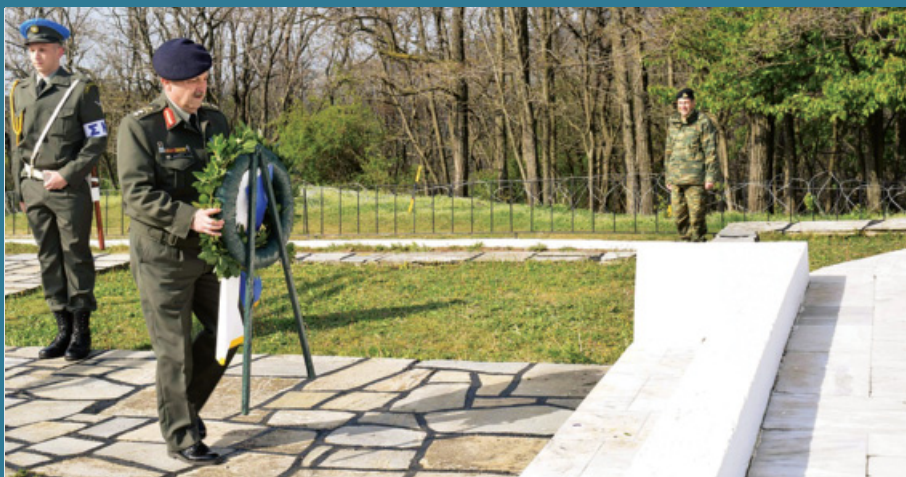
Στο διάστημα από την Τετάρτη 27 Μαρ 2019 έως και την Παρασκευή 29 Μαρ 2019, πραγματοποιήθηκε, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της 16 Ε.Σ, εκπαιδευτικό ταξίδι της ΑΔΙΣΠΟ στις Βρυξέλλες. Στο ταξίδι συμμετείχαν ο Διοικητής της Σχολής, Υποστράτηγος Δημήτριος Κούκος και 30 Σπουδαστές της 16 Ε.Σ.

Η αντιπροσωπεία της Σχολής είχε την ευκαιρία να επισκεφτεί το Αρχηγείο των Διασυμμαχικών Δυνάμεων της Ευρώπης (NATO Supreme Headquarters Allied Powers Europe) στη Μονς, το Αρχηγείο του NATO, το κτίριο του Συμβουλίου της ΕΕ καθώς και το Κολλέγιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Άμυνας (European Security and Defense College) και να ενημερωθεί επί της Αποστολής, Οργάνωσης και Λειτουργίας των Οργανισμών.

Εκπαιδευτικό Ταξίδι 16ης ΕΣ στο Δ΄ΣΣ

Στο διάστημα από την Τρίτη 16 Απρ 2019 έως και την Παρασκευή 19 Απρ 2019, πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της 16 ΕΣ, εκπαιδευτικό ταξίδι της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου στην Περιοχή Ευθύνης του Δ΄ΣΣ. Στο ταξίδι συμμετείχαν ο Διοικητής της Σχολής, Υποστράτηγος Δημήτριος Κούκκος και 30 Σπουδαστές της 16 ΕΣ.

Η αντιπροσωπεία της Σχολής επισκέφτηκε την έδρα του Δ΄ΣΣ, της XII Μ/Κ ΜΠ και της XVI Μ/Κ ΜΠ και ενημερώθηκε επί της Αποστολής, Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχηματισμών. Επιπλέον ήλθε σε επαφή με πολιτικές αρχές της περιοχής της Θράκης και ενημερώθηκε για το έργο τους, ενώ είχε την ευκαιρία να επισκεφτεί Μονάδες και Φυλάκια της Π.Ε του Δ΄ΣΣ όπου της έγινε ενημέρωση, καθώς και επίδειξη οπλικών συστημάτων. Τέλος επισκέφτηκε το Οχυρό «ΝΥΜΦΑΙΑΣ», όπου έγινε κατάθεση στεφάνου εις μνήμην των Ηρώων που έπεσαν μαχόμενοι υπέρ Πατρίδος και ενημέρωση για τη συμβολή του κατά τη Μάχη των Οχυρών, ενώ στη συνέχεια ξεναγήθηκε στις εγκαταστάσεις του Οχυρού και στο Μουσείο.

Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής, επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει

Συγγραφέας: Γιάννης Βούλγαρης
Τίτλος: Η Ελλάδα της μεταπολίτευσης 1974 - 1990
Εκδόσεις: Θεμέλιο

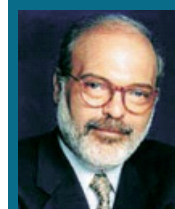
Ο Γιάννης Βούλγαρης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1951. Διδάκτορας Πολιτικών Επιστημών, ερευνητής στο Ινστιτούτο Πολιτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, έχει δημοσιεύσει μεταξύ άλλων: "Ο δύσκολος εκσυγχρονισμός: πολιτικές στρατηγικές και κοινωνικό κράτος στη σύγχρονη Ιταλία", Εξάντας (1990) • "Η επόμενη ημέρα: μετά την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού" (επιμ.), Παρατηρητής (1992) • "Φιλελευθερισμός, συντηρητισμός, κοινωνικό κράτος 1973-1990", Θεμέλιο (1994) • "Καπιταλισμός και δημοκρατία: η επάνοδος του παλαιού προβλήματος", Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης (1997) • "L' Italia del Centro-sinistra", εκδόσεις Carocci (1998) • "Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης 1974-1990: σταθερή δημοκρατία σημάδεμένη από τη μεταπολεμική ιστορία", Θεμέλιο (2001) • "Η πρόκληση της ηγεμονίας", Πόλις (2003) • "Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση", Πόλις (2008) • "Στα μονοπάτια του Αντόνιο Γκράμσι: Πολιτική και πολιτισμός από το έθνος-κράτος στην παγκοσμιοποίηση" (επιμ.), Θεμέλιο (2010) • "Η μοιραία πενταετία: Η πολιτική της αδράνειας 2004-2009", Πόλις, 2011. Επίσης έχει δημοσιεύσει δοκίμια και άρθρα που επικεντρώνονται στα ζητήματα της δημοκρατίας και του καπιταλισμού, του κράτους και της κοινωνίας πολιτών, της παγκοσμιοποίησης και της σύγχρονης πολιτικής ανάλυσης. Αρθρογραφεί τακτικά στα "Νέα", ενώ στο παρελθόν έχει διευθύνει τα "Ενθέματα" της "Κυριακάτικης Αυγής" και έχει συνεργαστεί με την "Καθημερινή".

«Η Ελλάδα της Μεταπολίτευσης», η «μεταπολιτευτική περίοδος», η «πρώτη Μεταπολίτευση» είναι η συνήθεις όροι που χρησιμοποιήθηκαν για να υποδηλώσουν τη βαθιά τομή και τη νέα περίοδο που άνοιξε στην ελληνική ιστορία με την πτώση της δικτατορίας. Μια νέα Ελλάδα αναδύθηκε, παρότι τα σημάδια ή, καλύτερα, τα τραύματα της μεταπολεμικής ιστορίας ήταν ακόμη εμφανή. Το βιβλίο προτείνει μια ερμηνεία των εξελίξεων της Ελλάδας της Μεταπολίτευσης, 1974-1990, αναδεικνύοντας την εσωτερική ενότητα και τις αλληλουχίες της περιόδου. Κινείται στο επίπεδο της πολιτικής και των κομμάτων, των οικονομικών-κοινωνικών εξελίξεων, των βασικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν, και προσπαθεί να συναρθρώσει όλες αυτές τις διαφορετι-

κές όψεις σε ένα ενιαίο ερμηνευτικό σχήμα. Με άλλα λόγια, προσπαθεί να σχεδιάσει τις βασικές εκείνες γραμμές μιας τοιχογραφίας, που δίνουν μορφή και νόημα στις εξελίξεις αυτής της περιόδου. Ταυτόχρονα περιλαμβάνει όλα τα γεγονότα και τα στοιχεία που χρειάζονται ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να παρακολουθήσει την ανάπτυξη του θέματος χωρίς κενά πληροφόρησης. Ο συνδυασμός αυτός κρίθηκε απαραίτητος έχοντας κατά νου τις νεότερες γενιές. (ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ)

Συγγραφέας: Στέφανος - Θεόδωρος Στεφανόπουλος
Τίτλος: Ελλήνων Θέσμια
Εκδόσεις: Λιβάνη

Ο Στέφανος (Στέφανος - Θεόδωρος) Στεφανόπουλος έχει σπουδάσει Νομικά και Πολιτικές Επιστήμες στην Αθήνα και το Παρίσι. Είναι Τιτλούχος Παλαιός Μαθητής του Ιστορικού και Φιλολογικού Τμήματος της Ecole Pratique des Hautes Etudes, Διπλωματούχος Ανωτέρων Σπουδών στον κλάδο της Ιστορίας των Θεσμών και των Κοινωνικών Γεγονότων του Πανεπιστημίου των Παρισίων (Paris II), Διδάκτωρ (Docteur d'Etat) του Δικαίου του ίδιου Πανεπιστημίου και Υφηγητής της Ιστορίας του Ελληνικού και του Ρωμαϊκού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Για κάποιο διάστημα ταλαντεύτηκε ανάμεσα στη βουλευτική και στην πανεπιστημιακή έδρα. Τελικά επέλεξε τη δεύτερη. Καθηγητής από το 1989, διδάσκει Ιστορία των Θεσμών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Επίσης διετέλεσε βουλευτής από το 1974 σε διάφορες εκλογικές αναμετρήσεις. Το 1996 αποσύρθηκε από την πολιτική και αφοσιώθηκε στο συγγραφικό του έργο.

Η κλεισθένεια μεταρρύθμιση δεν χρειάστηκε να δημιουργήσει από το μηδέν το δικό της αειφόρο περιβάλλον. Είχε την τύχη να βρει σε λειτουργία μια, γενικής αρμοδιότητας, υπαίθρια και περιοδική συνέλευση των πολιτών. Τότε βέβαια δεν ονομαζόταν εκκλησία του δήμου. Έτσι τή βάπτισε ο Κλεισθένης που φρόντισε να τήν αναδιοργανώσει και να διευρύνει τις αρμοδιότητές της. Έκτοτε η πρωτεϊκή (κατά Finley) και, από την εποχή του ομηρικού έπους, αμφίσημη λέξη «δήμος», χωρίς να πάψει να προσδιορίζει τους φτωχούς Αθηναίους και να τούς αντιπαράθετει στην αθηναϊκή ευγένεια, απέκτησε τη θεσμική της υπόσταση ορίζοντας το αθηναϊκό πολιτικό σώμα, το θουκυδίδειο «ξύμπαν» των πολιτών.

Οι πολίτες -οι ενήλικοι που είχαν γεννηθεί Αθηναίοι και οι άλλοι που πολιτογραφούνταν- συγκροτούσαν την «αόριστη αρχή» της Αθήνας. Η σύναξή τους ήταν η ίδια η πόλη. Γιατί η πόλη δεν υπήρχε αφ' εαυτής. Υπήρχε με το πλήθος των πολιτών της. Η πόλη ήταν οι άνδρες, όχι τα τείχη ούτε τα άδεια πλοία, έλεγε στην τελευταία παρακείμευσή του ο Νικίας. Και ο κάθε πολίτης ήταν «βασιλέας» χάρη στο νόμο και την ψήφο του, συμπλήρωνε ο Αισχίνης. Η διάκριση των λειτουργιών, λαμπρό δείγμα αριστοτελικής ανάλυσης, ήταν έννοια άγνωστη για την πόλη. Η σύναξη των πολιτών -η αόριστη αρχή- διοικούσε, νομοθετούσε και δίκασε. Και η βούλησή της μπορούσε να πραγματοποιηθεί εξίσου στη συνέλευση και στα ορκωτά δικαστήρια.

Με την περιήγηση στις δομές και τις λειτουργίες των πόλεων και των άλλων «κρατικών» οντοτήτων της αρχαίας Ελλάδας που επιχειρήσαμε, θελήσαμε να «τακτοποιήσουμε» τους διάφορους πολιτολογικούς τύπους ανάλογα με την ιστορική τους συνάρτηση. Κύρια επιδίωξή μας, ωστόσο, δεν ήταν να συστηματοποιήσουμε τη γνώση αυτού που φαίνεται, όσο να οδηγήσουμε τον ανήσυχο αναγνώστη στην περιπέτεια της αναζήτησης αυτού που δεν φαίνεται, που υποκρύπτεται και πρέπει ο ίδιος να το ανακαλύψει, να τό υποθέσει ή και να τό φανταστεί. Προσπαθήσαμε να φωτίσουμε τις ρίζες των πολιτευμάτων, να διερευνήσουμε τα κίνητρα των δημιουργών τους, να συνεκτιμήσουμε την ιστορική συγκυρία...

Καλλιτεχνική ματιά

Ζαχαρίας Κουμπλής Ζωγράφος

Ο Ζαχαρίας Κουμπλής γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1957. Από το 1976 έως το 1981 σπούδασε στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Α.Π.Θ. όπου και πήρε πτυχίο στη Γεωλογία. Από το 1985 έως το 1990 σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. στα εργαστήρια των Μ. Κοντού και Β. Δημητριάδη και πήρε πτυχίο στη Ζωγραφική.

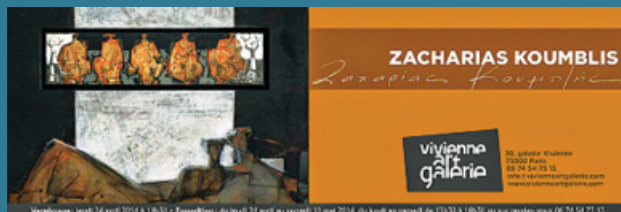
Από το 1991 διδάσκει στη Μέση Εκπαίδευση ως καθηγητής Εικαστικής Αγωγής. Τις περιόδους 1998-2000 και 2003-2005 δίδαξε ως επιμορφωτής στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Α.Π.Θ. το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά) στα πλαίσια του προγράμματος Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.

Είναι μέλος του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας, του Συλλόγου Καλλιτεχνών Εικαστικών Τεχνών Βόρειας Ελλάδας, της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας «ΤΕΧΝΗ» και της Πανελληνίας Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων.

Ατομικές Εκθέσεις

- 1992 - Μικρή Πινακοθήκη «ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ», Θεσσαλονίκη.
- 1995 - Anny Balta Gallery, Θεσσαλονίκη.
- 1995 - Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «ΤΕΧΝΗ», Κιλκίς.
- 1998 - Anny Balta Gallery, Θεσσαλονίκη.
- 1999 - Αίθουσα Τέχνης «ΠΕΤΑΛΟΣ», Γαλαξίδι.
- 2000 - Αίθουσα Τέχνης «Σ. & Γ. Μιχαηλίδης», Καβάλα.
- 2001 - Παλαιό Αρχαιολογικό Μουσείο (Γενί Τζαμί), 36αΔΗΜΗΤΡΙΑ, Θεσσαλονίκη.
- 2002 - Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «ΤΕΧΝΗ», Κιλκίς.
- 2006 - Αίθουσα Τέχνης «ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ», Λευκωσία, Κύπρος.
- 2006 - Fondation Hellenique, Παρίσι, Γαλλία.
- 2007 - Gallery CEDEFOP, Θεσσαλονίκη.
- 2008 - Αίθουσα Τέχνης «ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ», Λευκωσία, Κύπρος.
- 2008 - Μακεδονική Καλλιτεχνική Εταιρεία «ΤΕΧΝΗ», Κιλκίς.
- 2009 - Αναδρομική Έκθεση, 44αΔΗΜΗΤΡΙΑ, Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης.
- 2010 - Αίθουσα Τέχνης «ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ», Λευκωσία, Κύπρος.
- 2014 - Αίθουσα Τέχνης Vivienne Art Gallery, Παρίσι, Γαλλία.
- 2016 - Ίδρυμα Πολιτισμού "ΥΔΡΙΑ", Θεσσαλονίκη.

2003 - Fondation ST. LOUIS, Συμμετοχή με την αίθουσα τέχνης «ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ» από τη Νάξο, Φρίμπουργκ, Ελβετία.

2004 - St' ART 2004. Συμμετοχή στη Διεθνή Έκθεση Σύγχρονης Τέχνης του Στρασβούργου, Γαλλία.

2005 - St' ART 2005, Συμμετοχή στη Διεθνή Έκθεση Σύγχρονης Τέχνης του Στρασβούργου, Γαλλία.

2005 - ART KARLSRUHE 2005, Συμμετοχή στη Διεθνή Έκθεση Σύγχρονης Τέχνης της Καρλσρούης, Γερμανία.

Ομαδικές Εκθέσεις

Συμμετοχή σε περισσότερες από 80 ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό (Ελβετία, Λουξεμβούργο, Γερμανία, Γαλλία, Κύπρο).

2001 - Βραβείο ζωγραφικής στην 1η Πανελλήνια Έκθεση Μικρογραφικής Τέχνης - Μινιατούρας, που διοργάνωσε ο Σ.Κ.Ε.Τ.Β.Ε. στο Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο της Θεσσαλονίκης.

Συλλογές Έργων

Fondation Hellenique, Παρίσι.

Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης

Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, Θεσσαλονίκη.

Συλλογή Έργων CEDEFOP, Θεσσαλονίκη.

Πινακοθήκη Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.

Συλλογή Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας «ΤΕΧΝΗ», Κιλκίς.

Συλλογή Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης (Ο.Π.Π.Ε.Θ. 1997).

Ιδιωτικές Συλλογές στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

Email: zacharias.koumbilis@gmail.com

Website: <http://users.sch.gr/zakoumbilis>

Blog: <http://zachariaskoumbilis.blogspot.com>

Απάνθισμα Σοφίας

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Η συνείδηση είναι το βάθος του ανθρώπου.

Η αγάπη είναι το πλάτος του.

Νικηφόρος Βρεττάκος, 1912-1991, Έλληνας ποιητής

Ο Νόμος που είμαι δεν θα με υποτάξει.

*Οδυσσέας Ελύτης, 1911-1996, Ποιητής, Νόμπελ 1979
(ΣΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ)*

Υπάρχει μόνον ένας τρόπος να βρεις την ευτυχία σ' αυτήν
τη ζωή κι αυτός είναι είτε να έχεις καθαρή συνείδηση είτε να
μην έχεις καθόλου συνείδηση.

Ogden Nash, 1902-1971, Αμερικανός ποιητής

Ο μόνος τύραννος που δέχομαι είναι
η σκληρή φωνή μέσα μου.

Μαχάτμα Γκάντι, 1869-1948, Ινδός ηγέτης

Τιμή είναι η εξωτερική συνείδηση.

Συνείδηση είναι η εσωτερική τιμή.

Άρθουρ Σοπενχάουερ, 1788-1860, Γερμανός φιλόσοφος

Η συνείδηση του ανθρώπου είναι σαν την οδοσήμανση σε
έναν αυτοκινητόδρομο: του λέει τι δεν θα 'πρεπε να κάνει,
αλλά δεν τον εμποδίζει να το κάνει.

Frank A. Clark, 1915-2003, Αμερικανός πολιτικός

Η συνείδηση βασιλεύει αλλά δεν κυβερνά.

Πωλ Βαλερύ, 1871-1945, Γάλλος ποιητής

Η φιλανθρωπία ανακουφίζει τη συνείδηση των πλούσιων
πολύ πριν ανακουφίσει τα στομάχια των φτωχών.

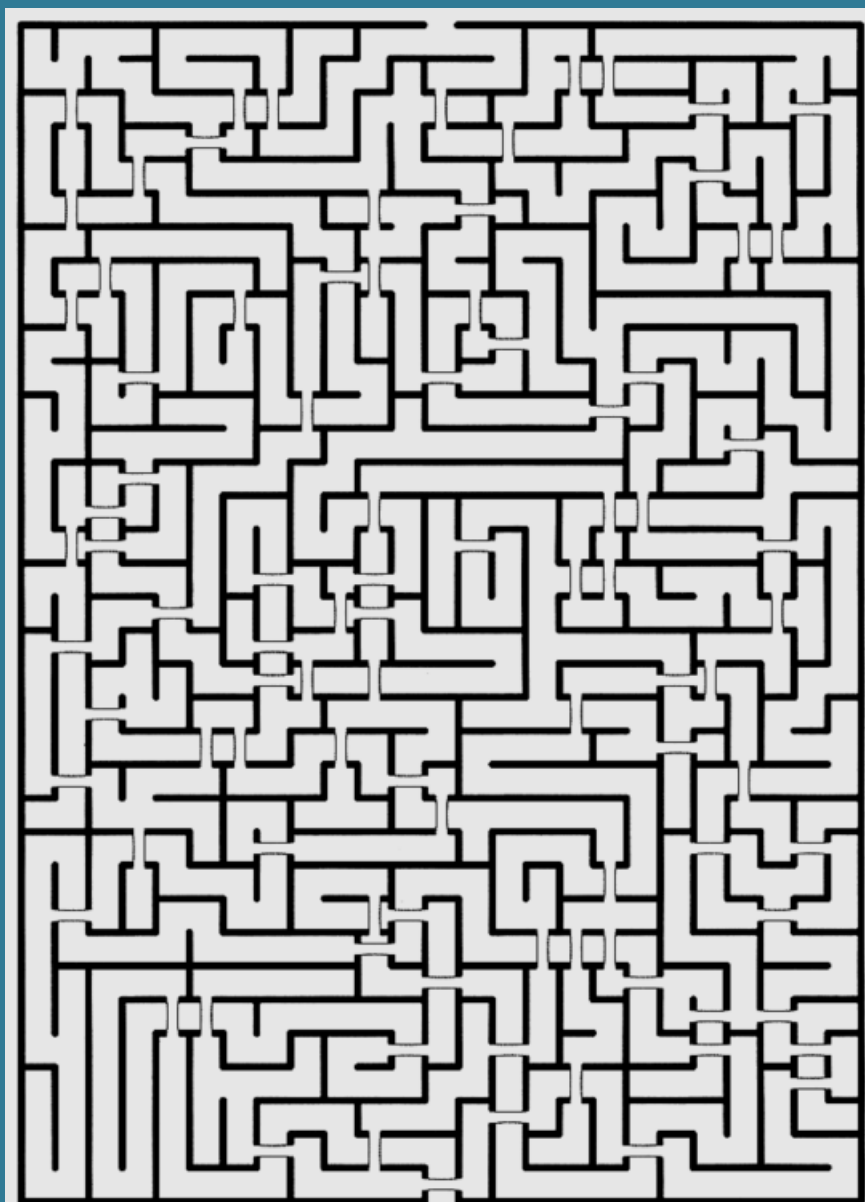
Alfred Sauvy, 1898 - 1990, Γάλλος οικονομολόγος

Όταν έχεις λεφτά Ανάργυρε μπορείς να αφήσεις
τη συνείδησή σου να κοιμάται μόνη της κι εσύ να κοιμάσαι
με την καλύτερη ερωμένη.

*Κινηματογραφική ατάκα, ο Βαγγέλης Πρωτοπαπάς
στην «Κάλπικη Λίρα» του Γ. Τζαβέλλα, 1955*

... για τον ελεύθερο χρόνο

Λαβύρινθος: Βρείτε το δρόμο

... για τον ελεύθερο χρόνο

Κρυπτόλεξο: Βρείτε τις λέξεις

K	S	F	E	A	B	R	S	M	R	R	O	R	L	E
C	N	E	R	C	B	E	A	R	T	T	H	S	N	E
S	E	L	T	A	E	B	E	H	T	T	I	L	B	G
E	D	S	H	S	N	L	A	G	I	E	E	I	N	R
L	N	E	T	S	K	K	I	M	E	L	I	H	A	F
E	N	G	S	I	K	O	S	N	V	E	O	E	M	A
E	N	E	E	S	A	O	O	I	E	J	S	T	A	N
T	N	E	L	N	R	R	S	R	N	D	N	L	D	R
C	M	H	G	E	E	P	T	O	B	A	I	H	O	E
A	E	O	A	D	R	S	T	S	N	H	T	O	N	E
N	T	E	E	E	T	L	I	T	E	O	T	R	N	N
D	N	A	S	I	E	R	T	S	A	R	B	R	A	B
H	E	L	E	D	Z	E	P	P	E	L	I	N	A	N
E	E	O	E	P	I	N	K	F	L	O	Y	D	B	G
Y	D	B	E	E	T	I	N	P	H	R	N	T	E	E

ABBA
AEROSMITH
BARBRA STREISAND
BEE GEES
CELINE DION
DIRE STRAITS
EAGLES
ELTON JOHN

ELVIS PRESLEY
FRANK SINATRA
GARTH BROOKS
GENESIS
LED ZEPPELIN
MADONNA
PINK FLOYD
THE BEATLES

Καλή επιτυχία!!!!

... για τον ελεύθερο χρόνο

Παράδειγμα κρυπτόλεξου

Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης

Λειτουργία παιδότοπος στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης

Ειδικά διαμορφωμένος χώρος που λειτουργεί ως παιδότοπος εγκαινιάστηκε τον Νοεμβρίου του 2018 στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης (ΛΑΦΘ), με μέριμνα του Γ' Σώματος Στρατού (Γ' ΣΣ «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ»), στο πλαίσιο δράσεων, που υλοποιεί το Γενικό Επιτελείο Στρατού.

Πρόκειται για ένα χώρο, που δημιουργήθηκε με αγάπη για το παιδί και έχει τη δυνατότητα να του χαρίζει φροντίδα, χαρά, διασκέδαση και δημιουργική απασχόληση, πρωτίστως με ασφάλεια.

"Συνεχίζουμε με ένταση τον προγραμματισμό και την υλοποίηση δράσεων, με στόχο το προσωπικό μας να διατηρεί υψηλό το ηθικό του και να παραμένει απερίσπαστο στην εκτέλεση της αποστολής του!", αναφέρει η ΛΑΦΘ σε ανάρτηση στο Facebook.

Διεύθυνση: Εθνικής Αμύνης 1, Θεσσαλονίκη ΤΚ. 54621

Τηλέφωνο Επικοινωνίας: 2310 893570

Πηγή: <http://www.thefestival.gr/>

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr